

**T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**KARİYER EĞİLİM ENVANTERİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK BİR
ÇALIŞMA**

Şengül İNAN

Danışman: Doç. Dr. Ragıp ÖZYÜREK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA- 2006

**T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**KARİYER EĞİLİM ENVANTERİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK BİR
ÇALIŞMA**

Şengül İNAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA- 2006

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

.....
Başkan: Doç. Dr. Ragıp ÖZYÜREK

.....
Üye : Yard. Doç Dr. Ayten İFLAZOĞLU

.....
Üye: Yard. Doç. Dr. Sabahattin ÇAM

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

...../...../.....

Prof. Dr. Nihat KÜÇÜKSAVAŞ

Enstitü Müdürü

Not:Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET**KARİYER EĞİLİM ENVANTERİ GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK BİR
ÇALIŞMA****Şengül İNAN****Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı****Danışman: Doç. Dr. Ragıp ÖZYÜREK****Haziran-2006,120 Sayfa**

Bu çalışmada, Türkiye’de bulunan, en az ortaokul mezunu 65 yaşına kadar olan bireyler ile 8. sınıftan itibaren tüm öğrencilerin mesleki ilgilerini ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek amaçlanmıştır (Kariyer Eğilim Envanteri; KEE). Araştırmada model olarak Tracey (2001) tarafından önerilen ilgilerin küresel ölçümü modeli kullanılmıştır. Geliştirilen envanter temel ilgi alanlarının yanında düşük ve yüksek saygınlık ilgi alanlarını da ölçmektedir.

Madde analizi için, açıklayıcı faktör analizi yöntemi ile her basamakta faktör yükü düşük olan ve başka faktöre yüklenen maddeler irdelenerek madde ifadelerinde değişimler yapılmıştır. İkinci çalışma sonunda sadece yüksek saygınlık ilgi ve yetkinlik beklentisi altölçeklerinde basit ve kararlı bir yapıya ulaşılmıştır.

Yapı geçerliliği için yapılan iki çalışmada toplam 1850 kişiye ulaşılmıştır. Ulaşılan faktörlerin yüzdelerin ve iç tutarlılık katsayılarının yüksek olduğu görülmüştür. İkinci çalışma sonunda envanterin belirlenen ölçülere tam olarak uyduğu söylenemez.

Güvenirlilik geçerliliği için Cronbach alfa tutarlılık katsayıları irdelenmiştir. Yapılan geçerlilik ve güvenirlilik çalışmaları sonunda elde edilen değerlerin ölçeğin güvenirliliğini destekler nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlgi, Yetkinlik Beklentisi, Meslek Tercihleri, İlgi Envanteri

ABSTRACT**RELIABILITY AND VALIDITY STUDIES OF CARRIER TENDENCY
INVENTORY****Şengül İNAN****Master of Arts Thesis,department of Educational Sciences****Supervisor: Assistant Professor Ragıp ÖZYÜREK****June-2006, 120 Pages**

In this study,it is aimed to develop a valid and reliable measurement tool which evaluates the accupational interest of individuals who are graduated from secondary school and up to 65- years-old and all students who are as 8th grade (Career Tendency Inventory;CTI). The spherical model of Personal Globe Invantory (Tracey, 2001) is used as model.The inventory that is developed, not only contains basic interest areas, but also covers high and low prestige interest areas.

For item analysis,the expressions of items are changed by considering the items whose factor load is low and which undertakes other factors with the factor analysis method. At the end of the second study, it has been reached a simple and stable structure only in the sub-scales of high respectability interest and competence expectation.

Anumber of 1850 individuals have been reached in two study performed for structure validity.The percentages of observed factors and coherence theory of determined measures in the end of second study. Result of faktor analysis revealed 13 faktörs different from Tracey's (2001).

The Cronbach alfa internel consistency, coefficients supported validity of inventory.

Validity and reliability studies demonstrated that inventory of spherical interest is an valid an reliable assesment instrument.

Key Words:interest,competency belief,vocational preferences,interest inventory

ÖNSÖZ

Bu çalışma mesleki ilgileri ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmanın planlanması, tez önerimin hazırlanması, kapsam geçerliliği çalışması, örneklemden veri toplanması, verilerin işlenmesi ve tez raporunun yazılması sırasında birçok kişiden yardım alınmıştır.

Araştırma önerisinin hazırlanması aşamasında ve araştırma süreci boyunca ilgili yayınlara ulaşmamda, araştırma süreci boyunca her cesaretim kırıldığında beni cesaretlendiren tez danışmanımdan çok araştırmayı yapan kişilerden biri gibi emek veren veri toplamada yardımcı olacak bazı kişilere ulaşılması, verilerin analiz edilmesi ve tez raporunun hazırlanması sırasında yoğun ilgi ve sabırla yardımcı olan tez danışmanım **Doç Dr. Ragıp ÖZYÜREK'e** teşekkür ederim

Buldukları il ve ilçelerden veri toplayarak araştırma sürecine katılan herkese teşekkür ediyorum.

Bu kişiler; Hatice TÜRKAN (Ankara), Gönül FİRİK (Bitlis), Yüksel ÇIRAK (Malatya İnönü Üniversitesi), Nuray ASLANTAŞ (G. Antep, Nizip), Zeynep ARASAN (Mersin), Raşit AVCI, Hasan YILDIRIM, Hüseyin ÇALIŞKAN, Hakan ATAY, Bayram ÇOT, Mustafa BOĞA, Özhan BAVLI, Zeynep KARATAŞ, Kerim DOYGUN, (Antalya), Aybala ÖZCAN, (G. Antep), Nurettin CAN (Erzincan), Nurgül ve Alparslan AKPINAR (Gümüşhane Köse), Zülfiye İNAN (İzmir), Mustafa ve Fatma BAĞCI (İzmir), Özcan KARAASLAN (Eskişehir), Selçuk HANCIOĞLU(Malatya)

Araştırma verilerinin bilgisayar girilmesinde bana yardımcı olan Fadime BULUT, Alper ŞİMŞEK, İzzet ARDIÇ, Mustafa AKBAT'a ve ölçeklerimin bilgisayar girilmesinde, tez raporunun yazımı konusunda daima yardımcı olan ,manevi desteğini benden esirgemeyen değerli arkadaşım Ümit ŞİMŞEK'e, tez raporunun yazılması esnasında yaşadığım zorlukların çözülmesinde yardımcı olan arkadaşım Araştırma Görevlisi Oguzhan KIRDÖK' teşekkür ediyorum.

Araştırmam esnasında yaşadığım sıkıntılarımda her zaman yanımda olan maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen sevgili anneme, babama ve kardeşlerim, Zülfiye İNAN, Nurgül AKPINAR, Yücel İNAN'a ayrıca teşekkür ediyorum. Sevgili Annem ve Babama.

Not:Bu araştırma Ç.Ü.Araştırma Fonu Saymanlığınca desteklenmiştir.(EF 205-YL 40)

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TÜRKÇE ÖZET	ii
İNGİLİZCE ÖZET	iii
ÖNSÖZ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
EKLER LİSTESİ	xiii

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. İlginin Tanımı	1
1.2. İlgilere Yönelik Yapılan Çalışmalar	2
1.3. Holland ve Tipoloji Kuramı.....	5
1.4. İlgi Türleri.....	7
1.4.1. Strong İlgi Envanteri İle Ölçülen İlgi Alanları	7
1.4.2. Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri İle Ölçülen İlgi Alanları.....	9
1.4.3. Kendini Araştırma Envanteri (Self –Directed Search) İle Ölçülen İlgi Alanları	10
1.4.4. Kişisel Küre Envanteri (KKE;Personel Globe Envantory) İle Ölçülen İlgi Alanları.....	11
1.4.4.1. Varsayılan Boyutlar	11
1.4.4.2. KKE'nin Geliştirilmesi	15
1.4.4.3. Temel İlgi Alanları.....	18
1.4.4.4. Yüksek Saygınlığa Ait İlgi Alanları	20
1.4.4.5. Düşük Saygınlığa Ait İlgi Alanları	21
1.4.4.6. KKE'nin Tanıtımı	21
1.4.4.7. KKE'nin Geçerlilik Maddeleri	22
1.4.4.8. KKE'nin Grafıksel Gösterimi	23
1.4.4.9. KKE'nin Mesleki Eşleştirmesi	24
1.4.4.10. KKE İle İlgili Diğer Açıklamalar	25
1.4.5. Kendini Değerlendirme Envanteri	27

1.4.6. Akademik Benlik Kavramı Ölçeği	28
1.4.7. Küresel İlgı Envanteri	28
1.5. Problem	29
1.6. Araştırmanın Amacı	30
1.7. Araştırmanın Gerekçesi Ve Önemi	31
1.8. Sayıtlılar	32
1.9. Sınırlılıklar	32
1.10. Tanımlar	33

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE YAPILAN ARAŞTIRMALAR	34
2.1. İlgilerin Özellikleri	34
2.2. İlgilerin Oluşması	35
2.3. Neden İlgı Envanterlerine İhtiyaç Var?	35
2.4. İlgı Envanterlerinin Farklı Kültürlerdeki Ölçüm Gücü	36
2.5. İlgı Envanterleri Modelleri	36
2.6. İlgilerin Kararlılığı	37
2.7. Ölçülen ve Açıklanan İlgiler	38
2.8. İlgiler ve Doyum	39
2.9. İlgiler ve Yetenekler	39
2.10. Mesleki İlgilerde Cinsiyet Farklılığı	39
2.11. Mesleki İlgilerde Kültürel Etki	40
2.12. Mesleki İlgilerin Yapısı ve Farklı Modeller	41
2.13. Sosyal Bilişsel Kuram	42
2.13.1. Yetkinlik Beklentisinin Bilgilendirici Kaynakları	43
2.14. İlgı İle İlgili Yapılan Araştırmalar	46
2.15. Türkiye de İlgiler İle İlgili Yapılan Çalışmalar	47

BÖLÜM III

YÖNTEM	49
3.1. Araştırmanın Modeli	49
3.2. Birinci Çalışma Evreni ve Çalışma Grubu	49
3.2.1. Birinci Çalışmada Veri Toplama Araçları	51

3.2.2. Kişisel Bilgi Anketi.....	51
3.2.3. Madde Havuzunun Oluşturulması.....	51
3.2.4. Birinci Çalışma Verilerinin Toplanması	52
3.2.5. Birinci Çalışmada Verilerin Çözümlemesi	53
3.3. İkinci Çalışma	54
3.3.1. İkinci Çalışmanın Evren ve Örneklemi.....	54
3.3.2. İkinci Çalışmada Veri Toplama Araçları	55
3.3.3. İkinci Çalışmada Verilerin Toplanması	57
3.3.4. İkinci Çalışma Verilerinin Çözümlemesi.....	57

BÖLÜM IV

BULGULAR.....	58
4.1. Birinci Çalışmanın Bulguları	58
4.1.1. İlgi Alt Ölçeklerinin Altölçeklerinin Maddelerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler	58
4.1.1.2. Yüksek Saygınlık Düzeyindeki İlgi Altölçeklerine İlişkin Faktör Analizleri	59
4.1.1.3. Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerinin Maddelerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler	60
4.1.1.4. Yüksek Saygınlık Düzeyindeki Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerine İlişkin Faktör Analizleri.....	60
4.1.1.5. Temel ilgi Altölçekleri (Ekvator) İçin Yapılan Faktör Analizleri	61
4.1.1.6. Temel ilgi Alanlarına Ait Yetkinlik Beklentisi Altölçekleri İçin Yapılan Faktör Analizleri	63
4.1.1.7. Düşük Saygınlık Düzeyindeki İlgi Altölçeklerine İlişkin Faktör Analizleri	65
4.1.1.8. Düşük Saygınlık Düzeyindeki Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerine İlişkin Faktör Analizleri.....	67
4.2. İkinci Çalışmanın Bulguları.....	68
4.2.1. İlgi Altölçeklerinin Maddelerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler	68
4.2.2. Yüksek Saygınlık Düzeyindeki İlgi Altölçeklerine ilişkin Faktör Analizleri	69
4.2.3. Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerinin Maddelerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler.....	71
4.2.4. Temel İlgi Altölçekleri İçin Yapılan Faktör Analizleri	72

4.2.5. Temel İlgi Alanlarına Ait Yetkinlik Beklentisi Altölçekleri İçin Yapılan Faktör Analizleri	75
4.2.6. Düşük Saygınlık Düzeyindeki İlgi Altölçeklerine İlişkin Faktör Analizleri .	78
4.2.7 .Düşük Saygınlık Düzeyindeki Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerine ilişkin Faktör Analizleri	80
4.3. Güvenirlik Çalışmaları Bulguları.....	82
4.4. Geçerlilik Çalışmaları	83
4.4.1.Korelasyon Analizi Bulguları.....	83
4.4.2.Öğrencilerin Alan, Bölüm Yada Fakültelerine Göre Yapılan Karşılaştırmalar.....	86
4.4.3.Yetişkinlerin Mesleklerine Göre Yapılan Karşılaştırmaları.....	89
BÖLÜM V	
TARTIŞMA VE YORUM	93
5.1.Faktör Analizi Sonuçlarına Yönelik Tartışma Ve Yorum	93
5.2. Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışmalarına Yönelik Tartışma ve Yorum	94
BÖLÜM VI	
SONUÇ VE ÖNERİLER	96
6.1. Faktör Analizi ile İlgili sonuçlar	96
6.2. Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmaları ile İlgili Sonuçlar	96
6.3. Öneriler	97
KAYNAKÇA	99
EKLER	106
ÖZGEÇMİŞ	115

KISALTMALAR LİSTESİ

AFA	: Açıklayıcı Faktör Analizi
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
KİE	: Küresel İlgi Envanteri
KKE	: Kişisel Küre Envanteri
KMO	: Keiser- Meyer – Olkin
RAYSGD	: Realistik, Araştırmacı, Yaratıcı, Sosyal, Girişimci, Düzenli,
SMİE	: Strong Mesleki İlgi Envanteri
TE	: Tercihler Envanteri
SII	: Strong İlgi Envanteri
KAE	: Kendini Araştırma Envanteri
KMİE	: Kuder Mesleki İlgi Envanteri
ÖSS	: Öğrenci Seçme Sınavı
YB	: Yetkinlik Beklentisi
KDE	: Kendini Değerlendirme Envanteri
MİÖ	: Mekanik İlgi Ölçeği

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 3. 1. Birinci Çalışmanın Örneklemindeki Öğrencilerin Okul Sınıf ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı	50
Tablo 3. 2. Birinci Çalışmanın Örneklemindeki Yetişkinlerin Mesleklere Göre Dağılımı	50
Tablo 3. 3. Kariyer Eğilim Envanteri İçin Yapılan Açıklayıcı Faktör Analizlerinin Küredeki Bölgelerine Göre Basitleştirilmiş Gösterimi.....	53
Tablo 3. 4. İkinci Çalışma Örneklemindeki Öğrencilerin Okul ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı	55
Tablo 4. 1. I.Çalışmadaki İlgi ve Yetkinlik Beklentisi Faktörleri ve Faktör İsimleri....	60
Tablo 4. 2. I ve II. Çalışma Yüksek Saygınlık Düzeyindeki İlgi Altölçeklerinin Yapı Matrisi.....	69
Tablo 4. 3. II.Çalışmaya Ait İlgi ve Yetkinlik Beklentisi Faktörleri ile İsimleri.....	70
Tablo 4. 4. Birinci ve İkinci Çalışma Saygınlığı Yüksek Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerinin Yapı Matrisi.....	72
Tablo 4. 5. Birinci ve İkinci Çalışma Temel İlgi Altölçeklerinin Döndürülmüş Faktör Matrisi.....	73
Tablo 4. 6. Birinci ve İkinci Çalışma Temel İlgi Alanlarına Ait Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerinin Döndürülmüş Faktör Matrisi.	76
Tablo 4. 7.I. Ve II. Çalışma Düşük Saygınlık Düzeyindeki İlgi Altölçeklerinin Yapı Matrisi.....	79
Tablo 4. 8. I. II. Çalışma Düşük Saygınlık Düzeyindeki Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerinin Yapı Matrisi.....	81
Tablo 4. 9. KEE'nin Altölçeklerine Ait Cronbach Alfa Değerleri	83
Tablo 4. 10. KEE Altölçeklerin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri	84
Tablo 4. 11. KEE Alt Ölçeklerinin Birbirleri İle Korelasyon Değerleri.....	85
Tablo 4. 12. Örneklemden Öğrencilerin RAYSGD Kategorilerine Göre Frekans ve Yüzdeleri.	86
Tablo 4. 13. RAS Harflerine Göre Öğrencilerin KEE Altölçeklerinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları.	87

Tablo 4. 14. KEE Altölçekleri için RAS Harflerine Göre Yapılan Karşılaştırmaların Sonuçları	88
Tablo 4. 15. Örneklemdaki Yetişkinlerin RAYSGD Kategorilerine Göre Frekans ve Yüzdeleri.	89
Tablo 4. 16. RASD Harflerine Göre Yetişkinlerin KEE Altölçeklerinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları.	90

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1. Holland'ın Altıgen Modeli	7
Şekil 2. Prediger'in İki Boyutu ve Holland'ın Altı ilgi Alanının ilişkisi.....	12
Şekil 3. Holland'ın Altı RAYSGD Tipi, Prediger'in İki Temel Boyutu ve Sekiz Temel İlgi Alanının Grafik Olarak Gösterimi.....	14
Şekil 4. İlgilerin Küre üzerinde Gösterimi.....	15
Şekil 5. KKE Küresinin Kuzey Kutbundan Görünüşü	17
Şekil 6. KKE Küresinin Güney Kutbundan Görünüşü	17
Şekil 7. Kürenin Üç Boyutlu Olarak Önden Görünüşü	18
Şekil 8. Kürenin Üç Boyutlu Olarak Arkadan Görünüşü	19
Şekil 9. Dairesel Gösterim ve İki Boyutlu Düzlemde Ortalama Vektör Puanı Gösterimine Bir Örnek	24
Şekil 10. İlgilerin Küresel Olarak Gösterimine Bir Örnek	25
Şekil 11. Küre üzerinde İlgilerin Ve Korelasyon Değerlerinin Sıralandırılması.....	26
Şekil 12. Bandura'nın Yetkinlik Beklentisi Modeli	42

EKLER LİSTESİ

	Sayfa No
Ek -1. Yetişkinlerin Yaptığı İşlerin/ Mesleklerin ve Öğrencilerin Seçtiği Alan/ Bölüm ve Fakültelerin Sınıflanması	105
Ek -2. Öğrencilerin Alan/Bölüm Kodları	106
Ek- 3. Yetişkinlerin Mesleki Kodları.....	107
Ek- 4. RAS Kategorilerindeki Öğrencilerin KKE Altölçek Ortalamalarına Göre Tek Yönlü Varyans Analzi Sonuç Tablosu.....	109
Ek -5. RAS Kategorilerindeki Yetişkinlerin KKE Altölçek Ortalamalarına Göre Tek Yönlü Varyans Analzi Sonuç Tablosu.....	111
Ek- 6. Kişisel Bilgi Formu	113

BÖLÜM 1

GİRİŞ

İnsanlar nasıl yaşayacaklarını yaptıkları seçimlerle belirlerler. Yaşamın çeşitli zamanlarında yapılan seçimler insanların hayatlarına yön verirler. Bu seçimlerin en önemlisi bireyin meslek seçimidir. Kişinin yaptığı mesleki tercihi onun nasıl bir ortamda kimlerle çalışacağı, nasıl bir hayat süreceğini, nasıl bir dünya görüşüne sahip olacağını etkiler. Bireylerin, mesleki tercihlerini yaparken ilgileri ve yetenekleri doğrultusunda tercihlerini yapmaları hayatlarında daha mutlu bireyler olmalarına yardımcı olur.

Günümüzde dünya üzerindeki tüm ülkelerde meslek ve iş alanları o kadar çok çeşitlenmiş ve karmaşıklaşmıştır ki, aileler çocuklarına meslek seçimleri konusunda yardım etmekte zorlanmaktadırlar. Dünyadaki meslek sayısının giderek artması, yeni mesleklerin ortaya çıkması, bazı mesleklerin saygınlığında düşme, bazılarında yükselme olması v.b. nedenlerle bireyler meslek seçiminde zorlanmakta, hatta çıkmaza girmektedirler.

Bireyin mesleği ve yaptığı işi hayatının tüm alanlarını etkiler; toplumdaki sosyal yerini, yaşam tarzını, tutum ve düşüncelerini, amaç ve değerlerini, ruhsal ve bedensel sağlığını etkiler. Gerek toplumsal gerek bireysel olarak meslek seçimi insan yaşamında verilen çok önemli bir karardır.

Meslek seçiminde önemli olan bir nokta bireyin mesleki tercihini ilgileri doğrultusunda yapması, öğrencilerin ise ilgileri doğrultusunda yönlendirilmesidir. Her bireyin çeşitli işleri yapabilme gücünün ölçülmesi kadar işlerin gerektirdiği faaliyetleri yapmaktan hoşlanma derecesinin de ölçülmesi gerekmektedir.

1.1.İlginin Tanımı

Türk Dil Kurumu'na göre ilgi; *“Dikkati öncelikle belirli bir şey üzerinde toplama eğilimi ve ya belirli bir olay veya etkinliğe yakınlık duyma, ondan hoşlanma ve ona öncelik tanıma”* olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.org.tr, 2006). İlgi, gözlenen belli bir tür davranış grubunun gerisinde, varlığına hükmedilen bir etmen, güdü kavramına yakın bir kavramdır. İlgi mesleğe yönelişi belirleyen faktörlerden biri olarak düşünüldüğünde çevremizde bizim harekete geçmemize neden olan uyarımlar çeşitli

etkinliklerdir ve bu uyarıcılara verilen tepkilerin sürekliliği söz konusudur (Kuzgun, 2000, 50).

Literatürde yapılan ilgi tanımları genellikle ampirik ve işe vuruktur. Örneğin, Carnegie Teknoloji Enstitüsü'nde ilgilerin ölçülmesi konusunda uzun incelemeler yapılmış ve ilk ilgi envanterini geliştiren Strong (1943, Akt., Kuzgun, 2000), ilgiyi; “*bir kimsenin bir kişiye, nesneye veya faaliyete karşı gösterdiği hoşlanma, hoşlanmama ya da kayıtsız kalma*” şeklindeki tepki olarak tanımlamıştır. Buna göre, bir nesneye yaklaşma kadar bir nesneden uzaklaşma da ilginin belirtisidir

Savickas ve Spokene (1999,s.21), ilgiyi “*günlük hayattaki aktivitelerde seviyorum ve sevmiyorum*” şeklinde tutarlı ve devamlı bir biçimde devam eden bilişsel yapılar olarak değerlendirmiştir.

Hansen (1984) ilgileri beş şekilde tanımlamıştır.

1. İlgiler çevrelerden veya sosyal etkilerden doğar.
2. İlgiler kalıtımsaldır.
3. İlgiler kişilik özellikleridir.
4. İlgiler dürtü, güdü veya ihtiyaçlardır.
5. İlgiler kişilerin genel görüşlerini açıklar.

Barak (1981), kişilerin farklı etkinlik ve deneyimlerle meşgul olduklarını ve kişilerin ilgilendikleri bu aktivitelerden kişilerin bilişsel yapılarına yönelik bilgi alındığını ifade etmiştir. Bunlar üç temel bilişsel süreçte tanımlanır:

1. Algılanmış yetenekler,
2. Etkinliklerdeki performanslardan beklenen başarı,
3. İlgilenilen etkinliklerden beklenen memnuniyet

Varolan bu üç bilişsel tanımlama etkinliklerle ilgili varolan ilgilerin büyüklüğünü de etkilemektedir.

1.2. İlgilere Yönelik Yapılan Çalışmalar

Walsh (1999), ilgilerin ortaya konmasının tarihini anlattığı yazısında aşağıdaki bilgileri aktarmaktadır:

İlgilerin analizi, ilk olarak Strong tarafından geliştirilen Strong Mesleki İlgi Envanteri (SMİE; Strong Vocational Interest Blank) ile ortaya konmuştur. SMİE, ampirik veriye dayalı ve bir bireyin hoşlanıyorum ve hoşlanmıyorum cevaplarının,

değişik meslek dallarında çalışan insanların cevapları ile benzerliğini belirleyen bir envanterdir. Neredeyse, 60 yıldan sonra, Strong'un bu envanterinin üzerinde yapılan 1720 araştırma ve ampirik çalışma, bu envanterin beşinci en çok kullanılan analiz aracı olduğunu ortaya koymaktadır. Analizinin ilk yıllarında, Strong, ilgilerin yeteneklere bağlı olduğunu düşünmüştür. İnsanların etkinliklere yeteneklerinden dolayı katıldıklarını, performansları başarılı ise, etkinlikten hoşlanma duygusu geliştirdiklerini ileri sürmüştür. Başarılı performanstan hoşlanmayı, Strong, ilgi olarak değerlendirmiştir. Böylece, Strong, ilgilerin hoşlanma-hoşlanmama düzlemi üzerinde olduğunu düşünmüştür. Bu hoşlanma-hoşlanmama düzlemi daha sonra SMİE'nin ilk halinin cevap formatını oluşturmuştur. Buna karşın bugüne kadar bulgular, ilgiler ve yetenekler arasındaki ilişki hakkında çok destekleyici olmamışlardır. Sonuç olarak, yetenek, etkinlik, başarı, hoşlanma ve ilgi arasındaki bağlantıların henüz geçerliği kanıtlanmamıştır. İlgilerin ölçülmesi alanında bir diğer dönüm noktası, Kuder'in çalışmasıdır. Kuder, 1934 yılında açık alan etkinlikleri, mekanik etkinlikler gibi etkinlikler hakkındaki tercihleri ortaya koyan bir seri içerik ölçeğinden oluşan Kuder Tercih Envanteri'ni (Kuder Preference Record) geliştirmiştir. İlk çalışmalarının ampirik veriye dayalı olmamasına rağmen, Kuder, 1966 yılında ampirik olarak tanımlanmış mesleki ölçeklerden oluşan Kuder Mesleki İlgi Envanterini (KMİE; Kuder Occupational Interest Survey) geliştirmiştir. KMİE için 1985 yılında, yeni bir rapor formatı geliştirilmiştir. Takip eden 20 yıl içerisinde, birçok kuramsal düşünce tartışılmış, fakat hiçbirisi ölçüm ve uygulama alanına taşınmamıştır. H. D. Carter, 1940 yılında, ilgilerin dinamik karakteri kavramını ortaya atmış ve ergenlerdeki ilgilerin ve kabul edilebilir kendilik sisteminin gelişimi ve kariyer seçimi işlemini etkileyen sosyal güçleri dikkate almıştır. Carter ayrıca, bir kişinin değerler sisteminin, o kişinin olası meslek tercihlerini etkilediğini düşünmüştür.

Yine Walsh'ın (1999) aktardığına göre, Donald Super, 1940 yılında ilgilerin bir taraftan doğuştan getirilen yeteneklerin, diğer taraftan ise olanaklar ve sosyal değerlendirme etkileşiminin ürünü olduğunu söylemiştir. Super, yeteneklerin ve olanakların, ilgi yapılarının gelişimi ile ilgili olduğunu öne sürmektedir. Super tarafından ilginin ikinci tanımı 1949 yılında daha hassas olarak yapılmıştır. İlgileri açıklamanın şu dört yolundan bahsetmiştir:

1. İfade edilen ilgiler: Sözel ifadeler.
2. Görünen-gözlenen ilgiler: Kanıtlar.
3. Test ile ölçülen ilgiler: Bilgiler.

4. İlgi envanterleri: Hoşlanma-hoşlanmama.

Yaklaşık bir yüzyıl önce, Parson (1909 Akt., Tracey ve Rounds 1993), mesleki psikoloji içindeki çalışmalarını üç bölümlü meslek seçimi konusunda yoğunlaştırmıştır. Bu üç görüşe göre;

1. Bir bireyin yeteneklerinin değerlendirilmesinde doğal yetenekleri, ilgileri, tutku ve istekleri ve araştırmaları değerlendirilmeli,
2. Bireyin fırsatlarının, işlerinin ve çalışma ihtiyaçlarının mesleki analizi,
3. Bireyin kendisi ve mesleki analiziyle ilgili olarak gerçek nedenleri kullanmak.

Mesleki seçimin, mesleki memnuniyetin ve mesleki performansın anahtar yönü olarak mesleki ilgiler görülmektedir. Bu alandaki ilk çalışmalar mesleki ilgilerdeki bireysel farklılıkları anlamak için zeka ve yetenek alanlarındaki çalışmalarla birlikte değerlendirilmiştir. Örneğin, Thorndike (1912, Akt., Tracey ve Rounds, 1993), yeteneklerle mesleki ilgiler arasındaki ilişki konusunda araştırma yapmıştır.

Lent, Brown ve Hackett (1994), ilgilerle ilgili iki özel denence sunmuşlardır. Onlara göre, ilgiler, bireylerin yetkinlik beklentisini ve sonuç beklentisini etkiler. İkinci olarak, ilgi ve yeteneklerin yetkinlik beklentisi ile arasında orta düzeyde bir ilişki vardır. Lent, Brown ve Hackett (1994), yetkinlik beklentisi ve ilgiler arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik yaptıkları 13 araştırmada korelasyon değerlerini incelemişler ve çalışmalarında yetkinlik beklentisi ile ilgiler arasında ortalama ağırlıklandırılmış korelasyon düzeyini .53 olarak bulmuşlardır. Aralarında küçük, ama anlamlı bir ilişkinin olduğunu ifade etmişlerdir. Hansen (1984), ilgiler ve memnuniyet, ilgiler, kişilikler ve yetenekler arasındaki ilişkinin genellenebilirliğinin düşük olarak bulmuştur.

Strong (1943; Akt. Betsworth ve Fouad, 1997), mesleki ilgilerin doğası hakkında varsayımlarda bulunmuştur. Ona göre:

1. Benzer mesleki eğilimleri olan bireylerin ilgileri benzerdir.
2. Bir meslek içindeki bireylerin ilgileri diğer bir meslek grubundaki bireylerin ilgilerinden farklıdır.
3. Aynı yaşta bulunan akranların her birinin mesleki ilgileri diğerlerinden farklıdır.
4. Bir meslek içindeki bireylerin ilgileri oldukça benzerdir.

Betsworth ve Fouad (1997)'a göre; bireylerin yeterli mesleki eğitim ve deneyimden etkilenmemiş olarak sürekli, yeterli ve doğal bir biçimde yaptıkları davranışlar onların gelecek davranışları hakkında bilgi verir. Bu konuda dört varsayımda bulunmuştur.

1. Bireylerin sürekli olarak yaptıkları bir A mesleğindeki ölçülmüş ilgileri diğer mesleki ilgilerinden yüksektir.
2. Bireylerin devam ettikleri bir A mesleğindeki yüksek ilgileri B mesleğine yönelik ilgilerinden yüksek olmalıdır.
3. B mesleğinden A mesleğine mesleki değişim yapmak isteyen bireyin A mesleğine yönelik ilgi değerleri daha yüksektir
4. Bir birey A mesleğini yaptıktan sonra bu mesleğini değiştirmek isterse, B mesleğindeki ilgi değerleri daha yüksektir.

1.3. Holland ve Tipoloji Kuramı

Holland (1973, Akt., Prediger, 1982), mesleki ilgilerin temelinde altı kişilik tipinin bulunduğunu ve bunların altıgen bir yapıda var olduğunu öne sürmüştür. Holland mesleki doyumda, başarıda bireyin kişilik tarzı ile mesleki çevresinin birbiriyle olumlu bir şekilde ilişkili olduğunu söylemiştir.

Holland (1997), mesleklerle bireyler arasındaki eşleşmeye dayanan altı mesleki kişilik tipini, kişilerin ilgileri, mesleki eğilimleri ve mesleki ortamları ile birlikte tanımlamıştır. Holland temel 6 ilgi tipi ve çevre tanımlamıştır.

Holland (1997), modelinin temelinde şu sayıtlılar vardır:

1. Bireyler temel olarak altı kişilik tipiyle tanımlanabilirler. Bunlar; Realistik, Araştırmacı, Yaratıcı, Sosyal, Girişimci ve Düzenli.
2. Altı çeşit çevre vardır. Benzer ilgilere sahip bireyler benzer çevrelerde bulunurlar. Sosyal çevrelerde sosyal kişiler bulunur. Gerçekçi çevrelerde gerçekçi tipler bulunur.
3. Bireyler yeteneklerini, becerilerini kullanabilecekleri, değerlerinin ve tutumlarının kabul gördüğü, kendi yetenek ve ilgileri doğrultusunda sorun ve roller üstlenmelerine izin veren ortamlar aramaktadırlar.
4. Bir bireyin davranışı, onun kişiliği ve çevresinin etkileşimi ile belirlenir. Bireyin kişilik özellikleri ve yaşadığı çevre örüntüsü bilinirse, onun davranışları hakkında ve nasıl bir meslek seçeceği konusunda yordamada bulunulabilir.

Holland'ın tipoloji kuramının temel prensipleri ise şöyle sıralanabilir:

1. Belirli bir mesleğin seçimi bireyin kişiliğinin bir ifadesidir.
2. İlgi envanterleri aynı zamanda kişilik envanterleridir.
3. Mesleki tipler alt yapıları olan psikolojik ve sosyal boyutlara sahip tiplerdir.
4. Belirli bir meslekte çalışan bireyler benzer kişilik ve benzer ilgi yapılarını yansıtır.

5. Belirli mesleklerde çalışan bireyler benzer kişiliğe sahip olduklarından olaylar karşısında da benzer tepkiler verirler ve benzer çevre örüntüleri oluştururlar.

6. Bir bireyin mesleki doyumu, kararlılığı ve mesleki başarısı bireyin kişiliği ve iş çevresinin uyumuna bağlıdır.

Holland'ın kuramında söz edilen altı kişilik tipinin özellikleri ise şu şekilde tanımlanabilir.

1.Realistik Tip: Bu gruptaki bireyler daha çok aletleri, araçları, makineleri sistematik bir biçimde kullanmayı severler. Daha çok mekanik aletlerle ve somut şeylerle çalışmayı severler.

2.Araştırmacı Tip: Bu tip bireyler daha çok toplumsal ve bilimsel olayları araştırmaya yönelik olarak inceleme yapmaktan hoşlanırlar. Temel ilgi alanları bilimsel çalışmalardır.

3.Yaratıcı Tip: Bu tip bireyler daha çok serbest ortamlarda kendilerini ifade ederken sanatla ilgili faaliyetleri tercih ederler. Sanat yönü gelişmiş bireylerdir.

4.Sosyal Tip: Bu kişilik tipindeki bireyler diğer insanlara yardım etmeyi, onları eğitmeyi, geliştirmeyi sağlayan faaliyetlerle ilgilenirler. Kişilerarası ilişkileri geliştirici faaliyetler ve ortamları severler.

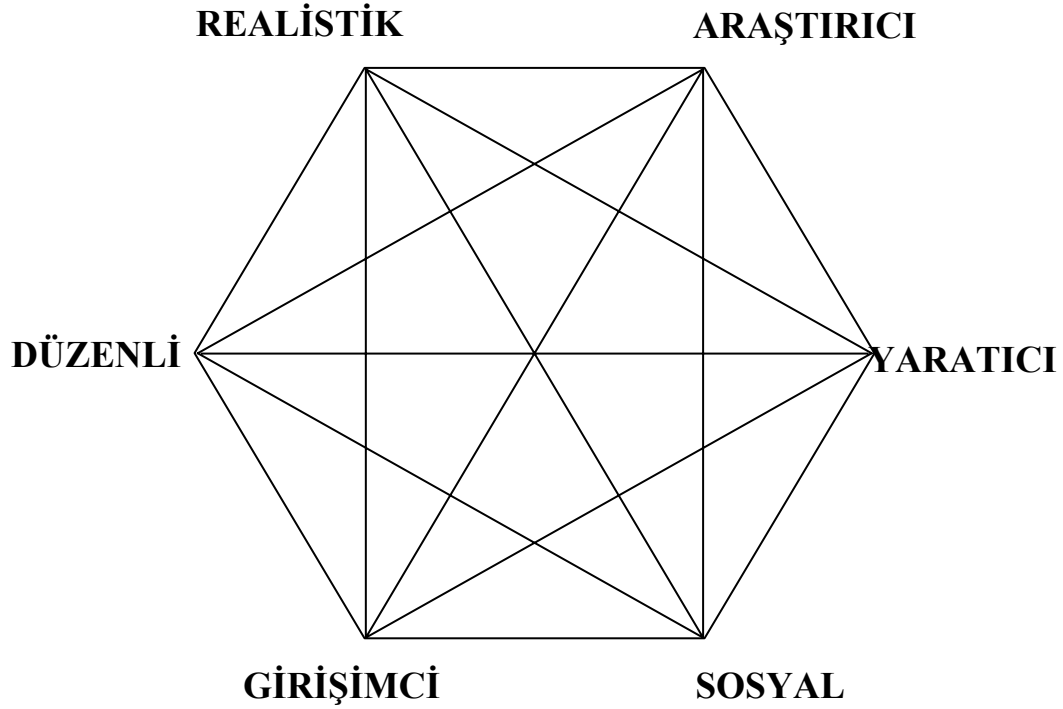
5.Girişimci Tip: Bu tip bireyler daha çok ekonomi ve ticari konularda bireyleri etkileyerek faaliyetler yapma etkinliklerini tercih ederler. Ayrıca liderlik ve bireyleri ikna etme gibi yeteneklerini geliştirmeye önem verirler.

6.Düzenli Tip: Bu tip bireyler, daha çok verilerle ve dosyalarla uğraşmaktan, kayıt tutmaktan, dosyalama işleri yapmaktan hoşlanırlar.

Holland, bu tip ya da çevreleri bir altıgen üzerinde göstermektedir. Altıgen üzerindeki tipler arasındaki yakınlık onların benzerliklerini yansıtmaktadır. Holland'a (1973, Akt., Rounds ve Tracey,1993) göre, tipler arasındaki ilişki ve psikolojik benzerlik altıgen üzerindeki tiplerin aralarındaki mesafe ile ters orantılıdır. Altıgen üzerinde birbirine bitişik tiplerin daha benzer olduklarını uzak tiplerin ise daha az benzer olduklarını öne sürmüştür. Bu tiplerin yerleşiminde ise tüm tiplerin birbirlerinde uzaklıkları eşittir.

Şekil 1'de görüldüğü gibi altıgen üzerinde tipler eşit aralıklarla ve düzenli bir biçimde yerleşmiştir. Holland, oluşturduğu kuramı Kendini Araştırma Envanteri (KAE; Self-Directed Search) yardımıyla meslek danışmanlığı alanında daha kolay uygulanabilir duruma getirmiştir. Envanterdeki etkinliklere verilen cevapların sonucunda kişiye üç harfli bir ilgi kodu üretilmektedir. Bu kod içinde en yüksek puan

alınan üç ilgi alanı, en güçlüden en az güçlüye doğru sıralandırılmakta ve kişiye bu koduna ve yakın kodlara ait meslek isimlerini içeren, en uygundan daha az uyguna doğru sıralandırılmış bir liste verilmektedir. Örneğin, ARG kodu, araştırmacı, realistik ve girişimci ilgi alanlarını tanımlamaktadır. Bu kod için kişiye antropolog, arkeolog, mimar, astronom, kimyager, gibi mesleklerle başlayan bir meslekler listesi verilmektedir (Walsh, 1999).

Şekil 1.Holland'ın Altıgen Modeli (Holland, 1997).

1.4.İlgi Türleri

İlgi çeşitleri ilgi envanterlerinin uygulanması sonucu elde edilen puanlar üzerinde yapılan faktör analizi çalışmaları ile saptanmıştır. Aşağıda değişik ilgi envanterleri ile ölçülen çeşitli ilgi alanları tanıtılarak açıklanmıştır.

1.4.1. Strong İlgi Envanteri ile Ölçülen İlgi Alanları

Strong tarafından 1943 yılında geliştirilen Strong İlgi Envanteri (SİE), 1994 yılında tarafından tekrar revize edilmiştir. Yaklaşık on bin kişi üzerinde çalışmalar yapılarak oluşturulmuştur. SİE çalışma stilleri, öğrenme çevresi, liderlik tarzı ve risk alma, seyahat gibi konuları içermektedir (Fouad, 2002).

Strong, Mesleki İlgi Envanteri (SMİE), geliştirirken amprik yöntemler kullanmış ve iki varsayımdan yola çıkmıştır:

1. Belli bir işte çalışanların ilgileri aynıdır. Bir işi severek çalışanların ilgileri ile o işi yapmak isteyenlerin ilgileri aynıdır.
2. İlgiler ergenlik çağının sonlarına doğru kalıplaşmakta ve yaşam boyunca önemli bir değişime uğramadan devam etmektedir.

Bu varsayımlardan yola çıkarak başarılı meslek adamlarının ve kadınlarının duygu ve düşüncelerini saptamış ve bunları diğer meslek gruplarındaki kişilerin ilgileriyle karşılaştırmıştır (Bakırcıoğlu, 2000).

Son olarak, SMİE 399 maddeden meydana gelmiştir ve erkekler için 54, kadınlar için 34 ölçeği vardır. Maddeler şu başlıklar altında toplanmıştır (Kuzgun,2000).

Meslekler: Bu bölümde 100 meslek adı alfabetik sıraya göre verilmiştir. Deneklerden her bir meslek için hoşlanıyorum, hoşlanmıyorum veya kayıtsızım/fark etmez cevaplarını vermeleri istenir. Cevapları verirken mesleklerin saygınlığını, iş bulma olanağı gibi yönlerini düşünmeleri istenir.

Ders Konuları: Bu bölümde ortaokul ve lisede okutulan ders adları verilmiştir. 36 ders konusuna yönelik bireylerin aynı tarza cevap vermeleri istenmiştir.

Eğlence: Bu bölümde satranç vb. oyunlarla çeşitli dergi adlarından oluşan 50 eğlence faaliyeti vardır.

Faaliyetler: Mesleki faaliyetler, sosyal faaliyetler ve çalışma yöntemlerini içeren 48 etkinlik bulunur.

İnsan Tipleri ve Günlük İşler: Bu bölümde belirli insan tiplerini tanımlayan 47 ifade yer almaktadır.

Kişilik Envanteri: Meslek dışı faaliyetler ve meslek faaliyetlerinden oluşan bu bölümde maddeler 10'arlı gruplar halinde verilmiş olup, deneklerden her 10'lu gruptan üç maddeyi seçip 1, 2, ya da 3 şeklinde numaralandırmaları istenir.

İki Şıktan Birini Tercih: Bu bölümde çeşitli ilgi alanlarına ilişkin 40 çift madde vardır. Katılımcılardan her çiftten birini seçmesi, tercih edemiyorsa karasızım demesi istenir.

Kendini Değerlendirme: Bu bölüm kişinin kendini değerlendirmesi doğrultusunda “Kendime güveniyorum,” “Çabuk öfkelenirim” gibi maddeleri katılımcı kendine uygun olup olmadığını evet, hayır, bilmiyorum gibi yanıtlar vererek belirler.

Campell (1978), ölçeği tekrar oluşturarak bu envanterle ilgili yeni bir çalışma yapıp, envantere, Strong-Cambell İlgi Envanteri (SCİE) adını vermiş ve bu ölçek şu yönlerden ilk ölçekten farklılık göstermektedir: Cinsiyet açısından daha yansız bir ölçüm yapılmakta, üniversite eğitimi gerektirmeyen meslek alt ölçekleri de içermekte ve 325 maddeden oluşarak 3 tür puan vermektedir.

1.4.2. Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri İle Ölçülen İlgi Alanları

Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri ile 10 çeşit ilgi ölçülmektedir. Envanter bireyin seçebileceği meslekleri belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri ile belirli bir mesleğe olan ilgi değil, genel düzeyde bir meslek alanına olan ilgiyi saptamak amaçlanmıştır. Envanter üçerli gruplandırılmış 504 maddeden oluşmakta ve açık hava, el işi, hesap, ilim, ikna, sanat, edebiyat, müzik sosyal ve büro olmak üzere on alanda ilgiyi ölçmektedir. Sınırlandırılmış bir uygulama süresi yoktur (Kuzgun, 2000).

Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri'nin ölçtüğü düşünülen ilgi alanlarının tanımı ise şöyledir (Bakırcıoğlu,2000):

1. Açık Hava İlgisi: Bu alana ilgi duyan kişi büro dışında, açık havada hayvan ve bitkilerle çalışmaktan hoşlanan kişilerdir. Orman mühendisleri, ziraat mühendisleri, doğa bilimcileri, deniz kaptanları, subaylar, turizm rehberleri bu alanda yüksek ilgiye sahip kişilerdir.

2. Mekanik İlgi (El İşi İlgisi): Makine, tezgah ve aletlerle çalışmaktan hoşlanan kişilerdir. Mühendisler, bilgisayarlılar, pilotlar, makinistler, teknik öğretim görevlileri bu ilgi alanına sahip kişilerdir.

3. Hesaplama İlgisi: Sayılarla uğraşmaktan hoşlanan bireylerdir. Hesap uzmanları, matematik ve istatistik öğretim üyeleri, matematik öğretmenleri, endüstri mühendisleri, bankacılar, muhasebeciler bu ilgi alanına sahip bireylerdir.

4.Bilimsel İlgi: Bilimsel sorunları çözmeye yönelik ilgisi olan kişilerdir. Uzman hekimler, kimyacılar, eczacılar, havacılar, bilgisayarlılar bu ilgiye sahiptirler.

5.İkna İlgi: İnsanlara belli bir malı veya düşünceyi sunmaktan insanlarla tanışmaktan hoşlanan kişilerdir. Yazarlar, avukatlar, yargıçlar, halkla ilişkiler uzmanı, oyuncular, politikacılar, ticari kurum yöneticileri bu tip kişilerdir.

6. Sanatsal İlgi: Yaratıcılığı gerektiren yapıtlar yapma ilgisidir. Ressam, mimar, sanat dersleri öğretmeni, oyuncu, reklam ressamı, fotoğrafçı, giysi desinatörü, dekoratör bu tip ilgiye sahip kişilerdir.

7.Edebiyat İlgi: Okuma ve yazma uğraşını sevmedir. Romancılar, tarihçiler, yazarlar, gazeteciler bu alanda ilgisi yüksek bireylerdir.

8. Müzik İlgi: Konserlere gitmekten bir müzik aleti çalmaktan, şarkı söylemekten hoşlanırlar. Bestecilerin, müzik sanatçıların, dansçıların bu alana ilgisi yüksektir.

9. Sosyal Hizmet İlgi: İnsanlara yardımcı olmayı sevme eğilimini gösteren bireylerdir. Sosyal hizmet uzmanları, hemşireler, kütüphaneciler bu alana yönelik ilgileri yüksek kişilerdir.

10.Büro İşleri İlgi: Büro işlerini yapmaktan hoşlanırlar. Muhasebeciler, sekreterler, memurlar bu alanına yönelik ilgileri yüksek kişilerdir.

1.4.3. Kendini Araştırma Envanteri (Self-Directed Search) İle Ölçülen İlgi Alanları

Kendini Araştırma Envanteri, 264 maddeden oluşmaktadır (Kuzgun,2000). Bu ölçek bireyin kendisini mesleki anlamda değerlendirme ve puanlamada, bireyin mesleki hayalleri, tercih ettikleri aktiviteleri ve yetkinlikleri, mesleki ilgileri ve yeteneklerinde kendine güveni ölçmektedir. Bulunan değerler bireyin mümkün mesleki kodlarını göstermektedir. Ölçek altı bölümden oluşmaktadır. İlk olarak, mesleki hülyalar kısmında birey girmeyi hayal ettiği 8 meslek yazar ve daha sonra bunları ilgi bölümlerine yerleştirir. İkinci bölümde ise altı mesleki ilgi alanına yönelik etkinlik listesi verilmiştir. Listede; Realistik, Araştırmacı, Sosyal, Düzenli, Girişimci ve Yaratıcı tiplerle ilgili meslek alanlarına yönelik 11 etkinlik tanımlanmıştır. Bireylere bunlardan hoşlanıp hoşlanmadıkları sorulmaktadır. Üçüncü bölümde ise yeterliliklerle ilgili 11

etkinlik belirtilmiş ve bu etkinlikleri yapıp yapamadıkları sorulmakta sorulara bireylerin evet veya hayır şeklinde cevap vermeleri istenmektedir. Dördüncü bölümde sınıflandırılmış meslek adları verilmiştir. Bireylerin bu mesleklerden hangilerinin ilgilerini çektiği ile ilgili evet veya hayır cevabını vermeleri istenir. Beşinci ve altıncı bölüm bireylerin ölçekten aldıkları puanlamaları yapmalarına yönelik bölümlerdir.

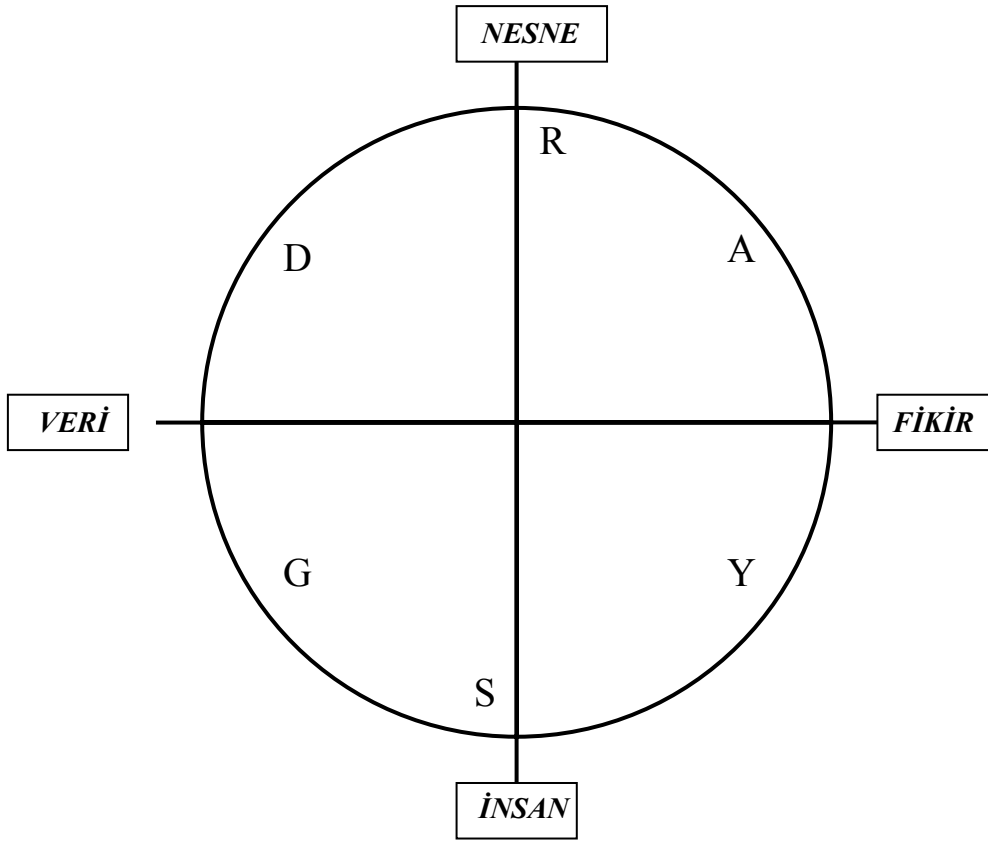
1.4.4. Kişisel Küre Envanteri (KKE; Personel Globe Envantery) İle Ölçülen İlgi

Alanları

KKE 1990'lı yıllarda Tracey ve Rounds'un (2001) tarafından geliştirilen bir envanterdir. Araştırmacılar, bireylerin temel ilgi yapılarını, yetkinlik beklentisini ve mesleki tercihlerini ölçmeye yönelik olarak üç boyutlu bir ilgi envanteri geliştirmeye çalışmışlardır. KKE, bireylerin ilgilerini ölçmeye yönelik olarak geliştirilen bir envanter olarak mesleki danışma alanında var olan bir çok ilgi modeli ile işbirliği yapılarak oluşturulmuştur. Bu anlamda temel yapısal modeller gözden geçirilerek KKE hakkında bilgi aktarılmıştır.

Tracey ve Rounds'a (2001) göre, Holland'ın modeli son otuz yıl içinde ilgilerin değerlendirilmesinde ve mesleki psikoloji alanında baskın olmuştur. Altı değişik ilgi alanı olduğu (Realistik, Araştırmacı, Yaratıcı, Sosyal, Girişimci ve Düzenli; kısaca RAYSGD), aynı zamanda bu altı tipin çevresel varyansı da açıkladığını savunan bu model, ilk defa Parsons tarafından sunulan kişilerin kendilerine en uygun işlerle eşleştirilmelerine dayalı oldukça basit bir metrik sistem sunar.

İlgilerin yapıları ile ilgili diğer modeller Prediger tarafından iddia edilmiştir (Prediger 1982). Bu model Holland'ın yapısını tamamlamaktadır. Holland'ın altıgeni, bir düzlemde sunulduğu için, Prediger, bu düzlemi tanımlamak amacıyla iki boyut kullanmıştır. İlgilerin ve çevrelerin tanımlanması için iki uçlu iki boyut sunmuştur. Şekil 2'de görüldüğü gibi, insan/nesne boyutu, altıgenin zıt noktalarındaki Sosyal ve Realistik arasındaki farkı açıklamaktadır. Veri/fikir boyutu ise, Girişimci ve Düzenli ile Araştırmacı ve Yaratıcı arasındaki farkı ortaya koymaktadır. Örneğin, insan boyutunda yer alan Sosyal Yardım ilgisi yüksek olan kişiler, daha çok bireylere yardım etmeye yönelik etkinlikleri tercih etmektedirler. İnsan ucundan nesne ucuna doğru gidildikçe, insanlara yönelik etkinliklerden çok somut nesnelere yapılan, etkinliklerden hoşlanan kişilerle karşılaşmaktadır.

Şekil 2. Prediger'in İki Boyutu ve Holland'ın Altı İlgi Alanının İlişkisi
(Tracey,2001,114).

1.4.4.1. Varsayılan Boyutlar

Holland'ın altıgen yapısının temelinde var olduğu düşünülen boyutlar, Prediger (1982) tarafından tanımlanarak Veri/Fikir, Nesne/İnsan olarak sınıflandırılmıştır.

Veri Boyutu: Bu boyuttaki ilgi alanlarına sahip bireyler bilgi kayıt, dosyalama gibi işlerde çalışmayı severler ve meslek olarak saymanlık, hava trafik kontrolörü gibi daha çok verilerle ilgili iş dallarında çalışmayı severler.

Fikir Boyutu: Daha çok bilgiye dayalı soyut konular, teoriler, kavramlar üzerinde çalışmayı severler. Meslekler olarak ise bilim insanı, besteci gibi daha çok fikirlerle çalışmayı severler.

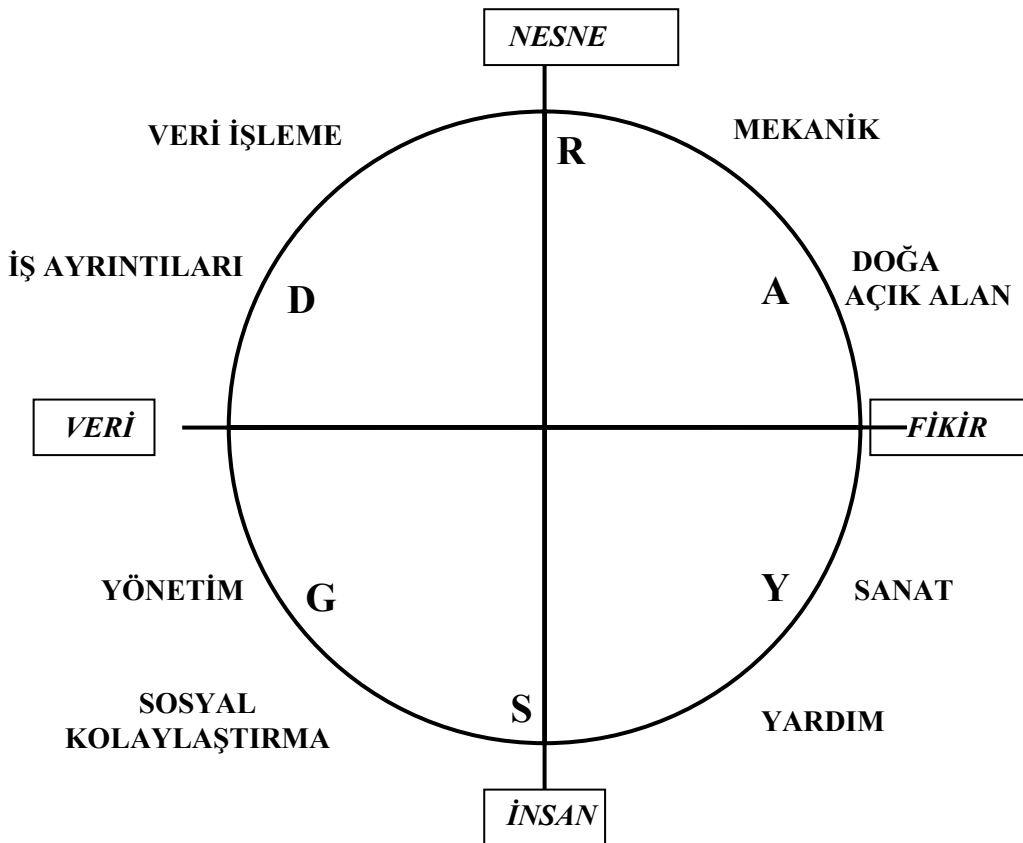
Nesne Boyutu: Daha çok makineler, araçlar ve mekanik araçlarla çalışmayı severler ve otobüs şoförü, laboratuvar teknisyeni gibi daha çok nesnelere çalışan meslek gruplarında çalışmayı severler.

İnsan Boyutu: Bireyleri yönlendirme, ikna etme, bireysel bakım hizmetleri gibi alanlarda çalışmayı severler ve sosyal hizmet uzmanı, ilkokul öğretmeni gibi daha çok insanlarla ilgili meslek gruplarında çalışmaktan hoşlanırlar.

Bu boyutlarla ilgili destekleyici bulgular elde edilmiştir. Örneğin, Tracey ve Rounds (1993), Holland'ın altıgeninin temelinde iki boyutun olduğu sonucuna

varmışlardır. Bu iki boyut Holland'ın altıgeninin altında yatan daha temel durumları ortaya koymuştur.

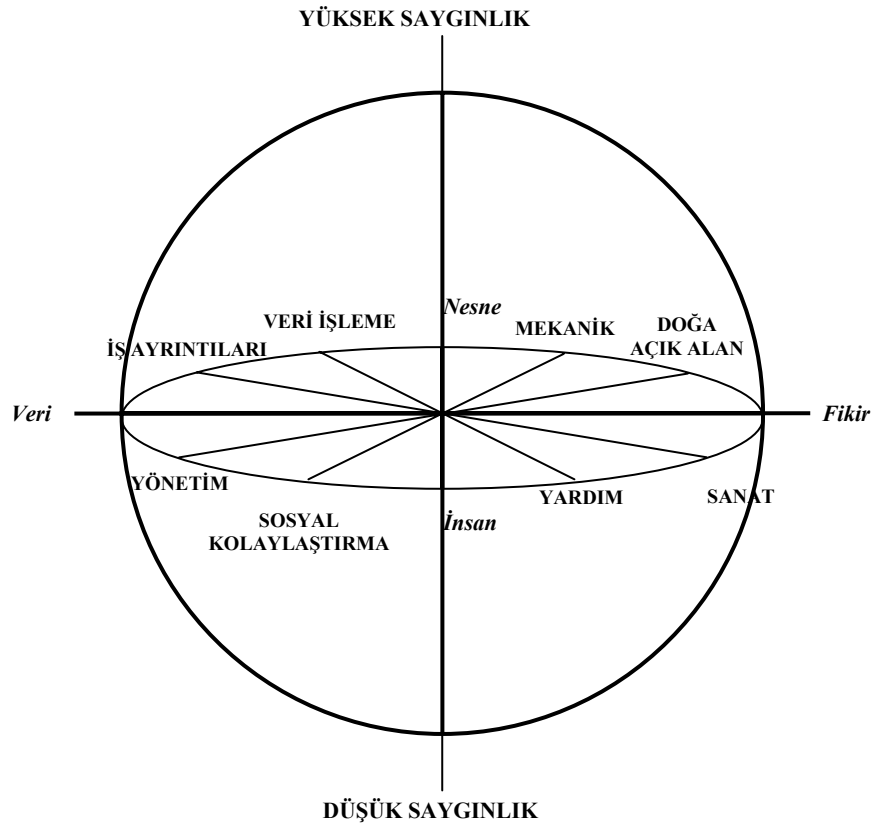
Tracey ve Rounds (1996), sonradan birbirini takip eden araştırmalarla meslek isimleri listesinde tercih edilen cevapları kullanarak ilgilerin yapısını genişletmişlerdir. Bu seri çalışmalar içinde ilgilerin yapılarının tekrar ortaya konması ile ilgili iki sonuç bulmuşlardır: Birincisinde, maddelere verilen cevapların ilgi daresi etrafında yerleşimlerini incelemişler ve maddelerin daireyi oluşturan dış çember üzerinde eşit bir biçimde yerleştiğini bulmuşlardır. İlgilerin çember üzerinde eşit dağılımları sonucunda daireyi herhangi bir sayıya göre dilimlemek mümkündür. Sonuç olarak, altı tip yerine sekiz tipin kullanımını amaçlamışlardır. Bu sekiz tipli modelin altı tipli modele göre verilere daha iyi uyduğu sonucuna ulaşmışlardır. Aslında Tracey ve Rounds tarafından ortaya konulan bu model, Holland'ın altı tipinin genişletilmesi ile oluşmuş olup, altı tip yerine 8 tip tanımlanmıştır. Holland'ın altı tipi, Prediger'in iki boyutu ve Tracey'in sekiz ilgi alanı Şekil 3'te gösterilmiştir (Tracey,2001).

Şekil 2. Holland'ın Altı RAYSGD Tipi, Prediger'in İki Temel Boyutu ve Sekiz Temel İlgi Alanının Grafik Olarak Gösterimi (Tracey 2001, 116).

İlgi verilerinin altında iki boyut değil, üç boyutun olduğunu bulmaları Tracey ve Rounds (1996)'un, ikinci temel buluşlarıdır. Bu üçüncü boyutun Prediger (1982)'in İnsan/Nesne ve Veri/Düşünce boyutlarına karşılık olarak saygınlık boyutu olabileceğini bulmuşlardır. Saygınlık; statü, mesleki seviye, eğitim seviyesi ve sorumluluk olarak da adlandırılmaktadır. Mesleki psikoloji literatüründe saygınlık faktörü insanların farklı meslekleri değerlendirmelerde kullandıkları en uygun faktörlerden biri olarak daima bulunmuştur.

Tracey ve Rounds (1996), diğer iki boyutla birlikte üçüncü boyutu nasıl uygulayabilecekleri konusunda çalışmalar yapmışlardır. Merkezde iki boyutlu ve sekize bölünen bir daire vardır. Dairenin merkezinden geçen üçüncü boyut olarak saygınlık boyutu da eklenince, bu şekil üç boyutlu olan küreye dönüşmüştür. Verilen bu üç boyut ele alınarak, Tracey ve Rounds, Mesleki Tercihler Envanteri (MTE) adı altında 24 ölçek yapılandırılmıştır. Bu üç boyutla birlikte, küre üzerinde yaratılan farklı noktaların gösterilmesinde bu model sınıanmıştır. Tracey ve Rounds üniversite ve lise öğrencileri üzerinde farklı birkaç örnekleme, ilgilerin küresel yapıları için destek bulmuşlardır. Şekil 4'te ilgilerin küresel olarak gösterimi sunulmuştur.

Şekil 3. İlgilerin Küre Üzerinde Gösterimi (Özütürk, 2005,45).

1.4.4.2. KKE'nin Geliştirilmesi

Tracey (1997), sonraki değerlendirmesinde küresel yapıyı aktivite tercihleri ve yetkinlik beklentisi maddeleri ile açıklayarak değerlendirmiştir. Tracey ve Rounds (1996) tarafından benzer tarzda bir ölçek oluşturulmuştur. Adına Aktivite Tercih Envanteri (ATE) adı verilmiştir. Aktivite Tercih Envanteri ve yetkinlik beklentisi ölçeklerinin küresel modele iyi uyum sağladığını bulmuşlardır. MTE ve ATE'nin içinde kullanılan veriler KKE için tekrar düzeltilip geliştirilerek yeniden kullanılmıştır. Bu çalışmada kullanılan etkinlik maddeleri tercih ve yetkinlik beklentisi yönünden puanlandığında, iki ayrı ölçek tipi ortaya çıkmaktadır. Mesleki tercihler ölçeğinin eklenmesi ile üç ayrı ölçek sunulmuştur. Her bir üç madde tipi de (mesleki tercihlerin derecelendirilmesi, etkinlik tercihlerin derecelendirilmesi ve etkinlik yetkinlik beklentisi algılarının derecelendirilmesi) çok boyutlu ölçekleme, faktör analizi ve temel bileşenler analizi kullanılarak ayrı ayrı açıklanmıştır. Tüm metotların genellikle eşit ve sonraki sonuçların bu metotlarda çok benzer çıkması beklenmiş ve sonuçlar birbirine çok benzer çıkmıştır.

Tracey ve Rounds (2001), yukarıda da anlatıldığı gibi, verilerin analizinde temel eksenler faktör analizi veya temel bileşenler analizi kullanıldığında çok faktörlü bir yapıya ulaşımlardır. Birinci faktör bütün maddelerin pozitif ve yüksek düzeyde yüklendikleri bir faktördür.

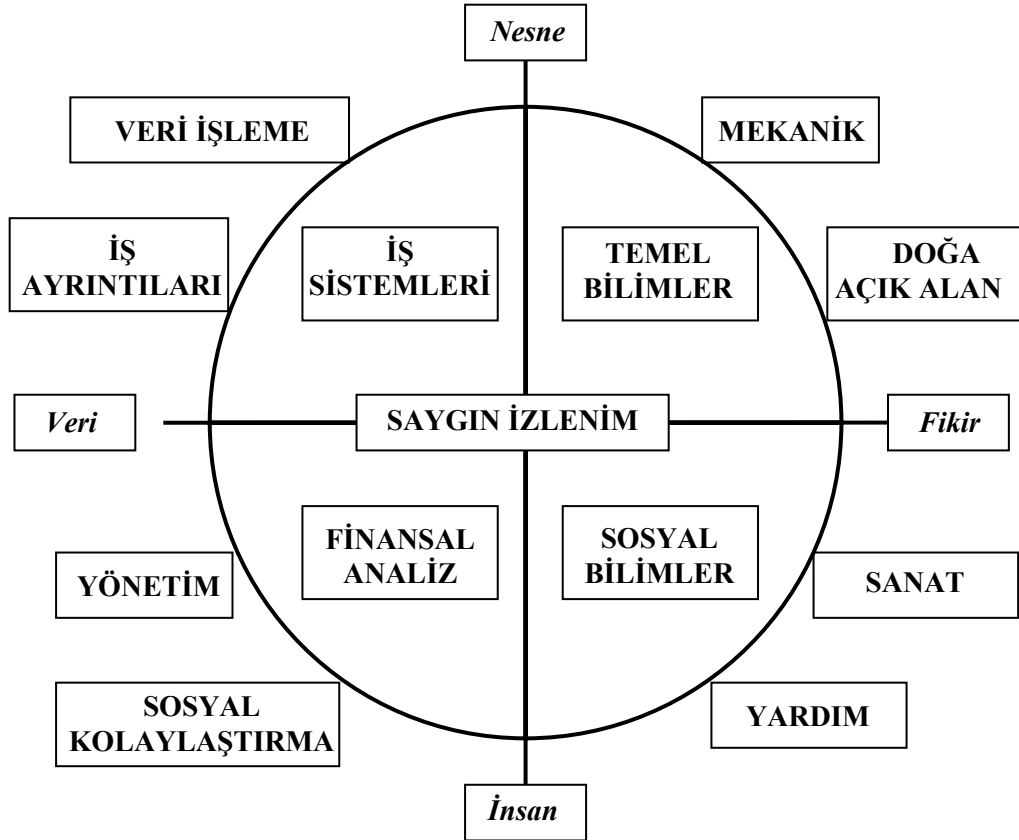
Tracey (2001), bu tür genel bir faktörün kontrol edilmesi gerektiğini, örneklem veya test hatasına neden olabileceğini veya uyumsuzluk konusunda önemli olabileceğini veya gerçekten var olabileceğini bu sebepten dolayı da açıklanması gerektiğini belirtmiştir. En son yapılan araştırmalar, genel faktörün bir ölçme hatası olmadığını ve var olmasının olmadığını göstermiştir.

Böylece ikinci, üçüncü ve dördüncü faktörler ele alınmış ve her bir maddeye yüklenen yükler üç boyutlu uzay düzleminde x , y ve z koordinatlarına dönüştürülmüştür. Tracey ve Rounds (1996), ölçeklerini oluştururken iki boyut kullanmışlar, fakat KKE'ni oluştururken üç koordinat aynı anda kullanılmıştır. Üçlü koordinat sisteminde her bir madde ikinci, üçüncü ve dördüncü faktörün belirlediği uzayda bir noktaya yerleştirilmiştir. Her bir maddenin merkezden uzaklığı maddenin açıkladığı varyansı, açısal olarak farklılığı ise maddenin uzayda düştüğü yere yönelik bilgi verir. MTE ve TE oluşturulurken maddelerin benzerlikleri ve açısal yerleşimleri

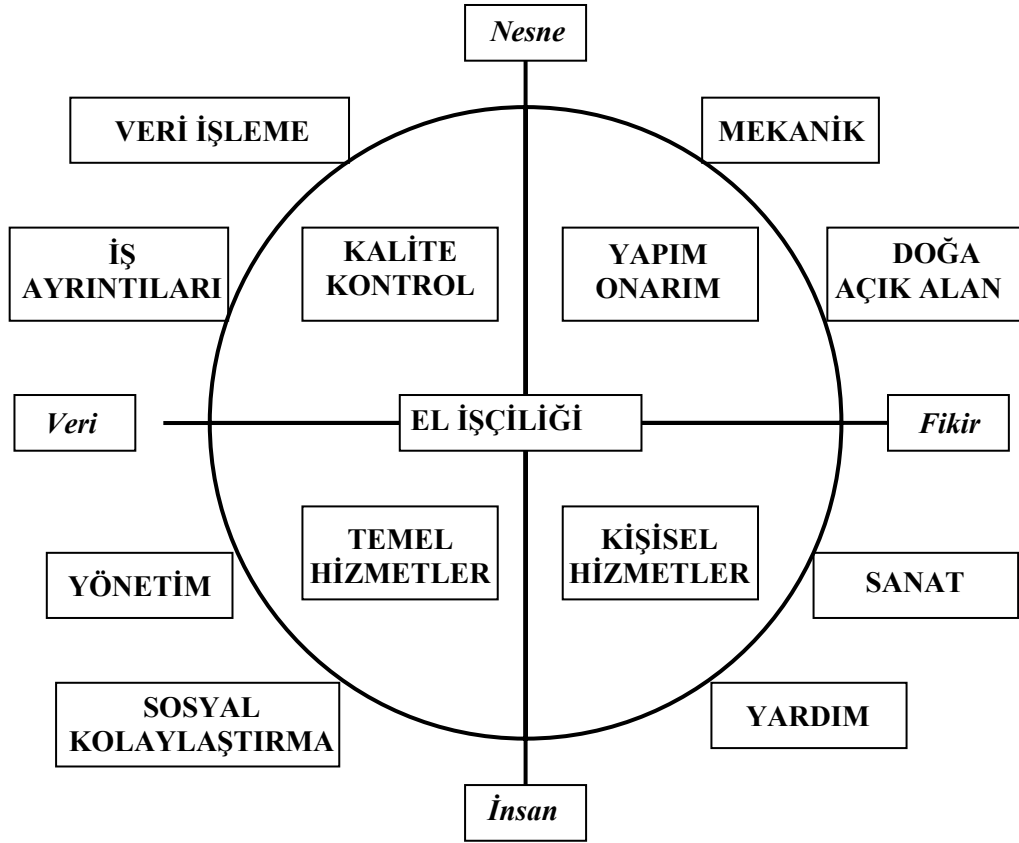
incelenmiş, daire üzerinde arzulanana noktalara yakın olan maddeler ve varyansları yüksek olanlar seçilmiştir.

KKE'ni geliştirmede daha titiz bir işlem yolu izlenerek üç boyutlu uzay içinde arzulanana noktalardan öklit uzaklığı en düşük olan maddeler alınmıştır. Arzulanana noktalar, kürenin dışında eşit mesafede yerleşim gösteren 18 noktadır (8 tane küredeki ekvator etrafında, 5 tane ekvator üstünde, 5 tane ekvator altında). Seçilen maddeler, açıklanan varyansı yüksek ve doğrultusu istenen şekilde yüksek olan maddelerdir (Tracey,2001; Bkz. Şekil 5 ve 6).

Her bir nokta için mükemmel altı madde seçilmiştir. Sadece madde seçiminde hem tercih hem de yeterlilik için aynı maddelerin seçilmesi gibi bir kısıtlamaya gidilmiştir. Analizler boyunca en iyi 6 madde ölçek için seçilmiştir. Her biri 6 maddeden oluşan mesleki tercihleri, yetkinlik beklentisi algılarını ve etkinlik tercihlerini ölçen 18 altölçek oluşuncaya kadar uygulama devam etmiştir. KKE'nin her bir maddesi sadece bir alt ölçeğe yüklenmiş ve küre üzerindeki hiçbir alt ölçekte üst üste binme ile ilgili bir durum yoktur. Her bir alt ölçeğin ismi madde içerikleri incelenerek adlandırılmıştır.

Şekil 4.KKE Küresinin Kuzey Kutbundan Görünümü (Tracey,2001,117).

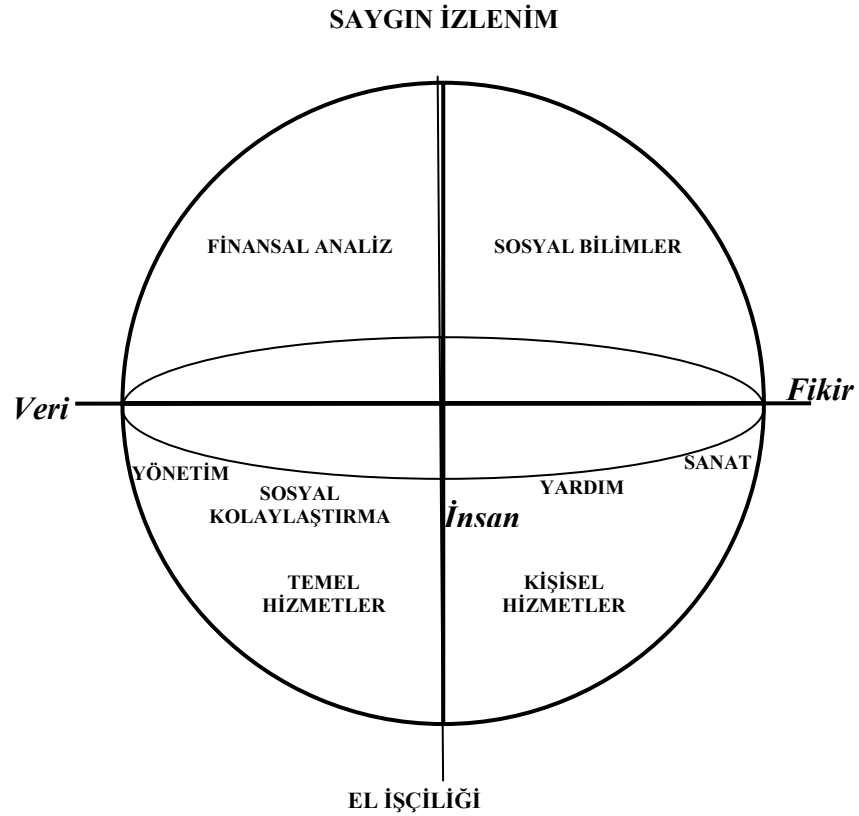
Şekil 5.KKE Küresinin Güney Kutbundan Görünüşü (Tracey, 2001,117).

KKE böylece, ilgilerin yapısının gösterilmesinde insan/nesne, veri/fikir ve Saygınlık boyutlarından oluşan üç boyutlu 18 ayrı ölçekten oluşmuştur. Bu 18 ölçek bir küre formunda üç boyutlu düzlemin merkezinden eşit bir biçimde dağılmıştır. KKE küresinin üst yarımküresi olan kuzey kutbu, yüksek saygınlık ilgi alanlarını, kürenin alt yarımküresi güney kutbu ise düşük saygınlık ilgi alanlarını göstermektedir. Şekil-7’de kürenin üç boyutlu önden görünümü Şekil-8’de, arkadan üç boyutlu görünümü gösterilmiştir. Kürenin ekvatoru ise Holland’ın RAYSGD tipleri olarak bilenen genel ilgi dairesi olan düzlemdir (Tracey 2001).

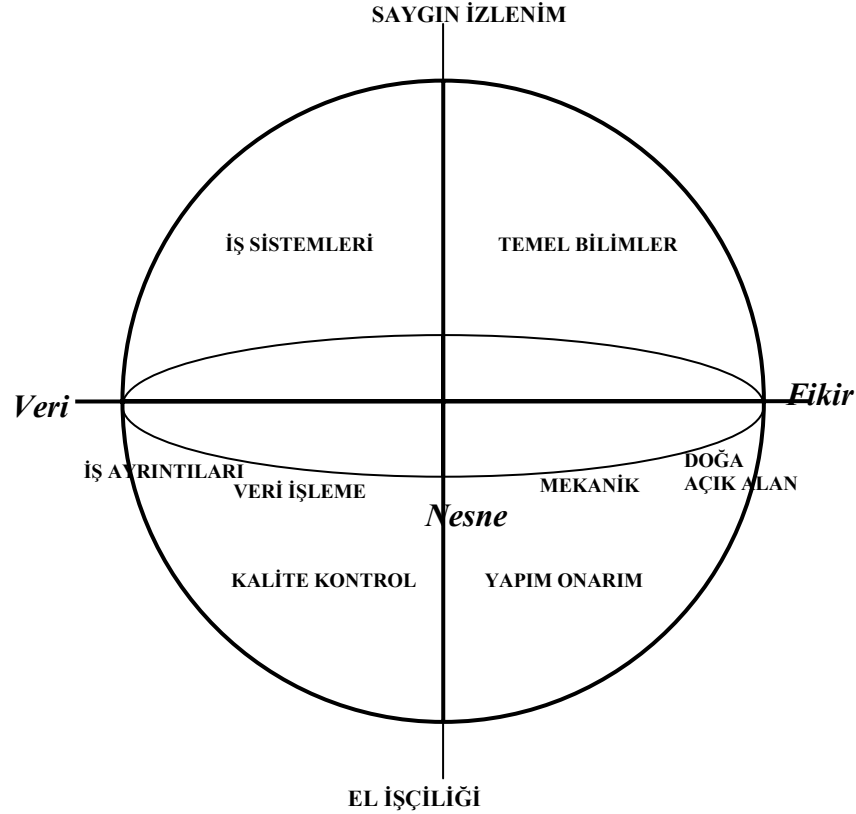
KKE’nin alt ölçeklerini oluşturan 18 ilgi alanı ve açıklamaları şöyledir (Tracey, 2001; s.120–121):

1.4.4.3. Temel ilgi Alanları

Mekanik (Mechanical): Makinelerin nasıl çalıştığını anlama, onları dizayn etme, bir araya getirerek kurulumunu ve bakımını yapmak gibi konularla ilgilenmektir. Makine kavramı büyük sanayi makinelerinden küçük ev aletlerine kadar uzanır. Bu ilgi alanına ait meslekler, uçak makinisti, kimya mühendisi, makine mühendisi, makinist gibi mesleklerdir.

Şekil 6. Kürenin Üç Boyutlu Olarak Önden Görünüşü (Özütürk, 2005 ,49).

Şekil 7. Kürenin Üç Boyutlu Olarak Arkadan Görünüşü (Özütürk, 2005).

Doğa/Açık Alan (Nature/Outdoors): Doğa bilimlerinin hayvan ve bitkilere yönelik uygulamalarını içerir. Bu ilgi alanına ait meslekler çevre mühendisi, orman mühendisi, veteriner, hayvan terbiyecisi gibi meslekleri içerir.

Sanat (Artistic): Görsel, sahnese ve edebi sanatlara yönelik etkinlikleri içeren ilgi alanıdır. Bu ilgi alanı ile ilgili meslekler heykeltıraş, müzisyen, besteci, şair, oyun yazarı, tiyatro sanatçısı gibi mesleklerdir.

Yardım (Helping): İnsanlara yardımcı olmak, onlara destek sağlamak, psikolojik danışmanlık yapmak, öğretmenlik yapmak gibi etkinliklerin yer aldığı tüm yaş gruplarındaki bireylerle yardım ilişkisi kurmaya yönelik ilgi alanıdır. Meslekler ise konuşma terapisti, sosyal hizmet uzmanı, aile terapisti, okul psikolojik danışmanı, çocuk bakıcısı, eğitim psikologu gibi mesleklerdir.

Sosyal Kolaylaştırma (Social Facilitating): Bilgi sağlama, satış ve yardım konusunda ve bu tür hizmetlerin yönetimi gibi etkinlikleri içeren diğer insanlarla çalışma ilgisidir. İlgili meslekler ise halkla ilişkiler müdürü, satış elemanı, personel müdürü, seyahat acentesi ve aerobik hocası gibi mesleklerdir.

Yönetim (Managing): Bilgi işleme, problem çözme, karar verme, geleceğe yönelik planlama ve tahminlerde bulunma, başkalarıyla iletişim kurma ve organize

etme, ikna etme gibi etkinlikleri içeren işletmelerin ve büyük organizasyonların planlanması ve yönetilmesi ile ilgilidir. Meslek olarak satış müdürü, personel müdürü, otel müdürü, büro yöneticisi gibi örnekler verilebilir.

İş Ayrıntıları (Business Detail): Parasal konularda muhasebe, bütçeleme ve değerlendirme ile ilgili tahminlerde bulunmaya yönelik ilgi alanıdır. Bu alana ait meslekler ise finansal analist, banka müfettişi, maliyet analisti, yeminli mali müşavir gibi mesleklerdir.

Veri İşleme (Data Processing): Teknik problemlerin çözümü, verilerin analizini ve yorumunu yapmak için matematiğin ve matematiksel sistemlerin kullanılmasına yönelik ilgi alanlarıdır. Bu alana ait meslekler ise elektrik mühendisi, bilgisayar programcısı ve elektrik elektronik mühendisi gibi mesleklerdir.

1.4.4.4. Yüksek Saygınlığa Ait İlgili Alanları

Saygın İzlenim (Influence): İş yaşantısında, politikada ve bilimde insanlara öncülük etme, onların davranışlarını ikna yoluyla etkileme ve insanları yönlendirmeye yönelik ilgi alanıdır. Bu ilgi alanına ait meslekler fizikçi, astronot, cerrah, bilimsel araştırma yöneticisi gibi mesleklerdir.

İş Sistemleri (Business Systems): İş yaşantısı ve finans ortamlarında uygulanmak üzere sistemler tasarlamak, programlar yazmaya yönelik ilgi alanıdır. Bu ilgi alanına ait meslekler ise bilgisayar uzmanı, iş programcısı, sistem analisti ve bilgisayar danışmanı gibi mesleklerdir.

Finansal Analiz (Financial Analysis): Müşterilerle yatırımları hakkında doğrudan çalışmaya yönelik ilgi alanıdır. Bu ilgi alanına yönelik meslekler ise bütçe danışmanı, müşteri hizmetleri yöneticisi, iş yönetimi analisti, borsa yatırım danışmanı gibi mesleklerdir.

Bilim (Science): Fenomenler ile ilgili araştırma yapma, biyoloji, fizik ve insan davranışları ile ilgili bilim dallarında bilgi geliştirmeye yönelik ilgi alanıdır. Bu ilgi alanına ait olarak biyolog, antropolog, jeolog, kimyager gibi meslekler örnek olarak verilebilir.

Sosyal Bilim (Social Science): İnsanların tıbbi ve psikolojik sorunlarını kişisel bir biçimde çözmeye yönelik ilgi alanıdır. İlgili meslekler ise klinik psikolog, psikiyatrist, aile hekimi ve pediatrist gibi mesleklerdir.

1.4.4.5. Düşük Saygınlığa Ait İlgi Alanları

Kalite Kontrol (Quality Control): Ürünlerin, maddelerin ve servislerin kontrol edilmesi ve korunmasına yönelik ilgidir. Bu ilgi alanına yönelik meslekler ise köprü müfettişi, bina yapım müfettiş, çilingir gibi mesleklerdir.

El İşçiliği (Manuel Work): Makinelerin ve araçların işletilmesi, bireylere eşlik etmeyi gerektiren en düşük seviyede eğitim gerektiren faaliyetlere yönelik bir ilgi alanıdır. Bu ilgi alanına yönelik meslekler, cam temizleyicisi, otobüs şoförü, oda temizlikçisi, sayaç okuyucusu, vestiyer görevlisi gibi mesleklerdir.

Kişisel Hizmetler (Personel Service): İnsanlara yemek ve içecek servisi yapmak, onlara bilgi sağlamak, alışverişlerinde yardımcı olmak onların rahatını sağlamaya yönelik günlük hayattaki etkileşimlerinde yardım sağlamaya yönelik etkinlikleri içeren ilgi alanıdır. Bu ilgi alanına ait meslekler tur rehberi, uçuş hostesi, garson, tezgahlar gibi mesleklerdir.

Yapım-Onarım (Construction/Repair): Makinelerin onarımı, kullanımı ve bina yapımı gibi dışarıda yapılabilen ve bireylerin elleriyle çalışmasını gerektiren faaliyetlere yönelik ilgi alanıdır. Bu ilgi alanına yönelik meslekler, ağaç budayıcısı, buldozer operatörü, inşaat işçisi, vinç operatörü gibi mesleklerdir.

Temel Hizmetler (Basic Services): İnsanları karşılama, eşya kiralama, temizleme, rezervasyon yaptırma gibi insanlara ürün ve servis satmaya yönelik ilgi alanıdır. Bu ilgi alanına yönelik meslekler ise resepsiyonist, otel görevlisi, saç stilisti, postacı ve sekreterlik gibi mesleklerdir.

1.4.4.6. KKE'nin Tanıtımı

KKE (Tracey, 2001) ayrı ayrı veya birlikte uygulanabilecek iki formdan oluşur. Birinci formunda hem hoşlanma, hem de yetkinlik beklentisi yönünden cevaplanması

istenen 113 etkinlik yer almaktadır (108 küresel ölçeğe bağlı madde, 5 tane kontrol maddesi). Diğer formu ise 108 meslek isminden oluşmaktadır. Meslekler ve etkinlikler için ayrı ayrı cevap kağıtları kullanılmıştır. Yanıtlarda Likert tipi derecelendirme işlemi yapılmıştır (Etkinliklerden hoşlanma konusunda derecelendirme yaparken 1= *hiç hoşlanmıyorum*, 7= *çok hoşlanıyorum*; yetkinlik beklentisi konusunda derecelendirme yaparken 1= *hiç yapamam*, 7= *çok iyi yapabilirim*; mesleklerle ilgili derecelendirme yaparken 1= *hiç hoşlanmıyorum*, 7= *çok hoşlanıyorum*). Her iki form ayrı ayrı da uygulanabilir, zira benzer sonuçları vermektedir.

Her bir alt ölçek altı maddeden oluşmaktadır. Altı maddeden elde edilen puanların toplamı 18’li küresel ölçek üzerinde o alt ölçeğin değerini belirlemektedir. Böylece, hoşlanma, yetkinlik beklentisi ve meslek tercihleri cevaplarından oluşan ve her birinde 18 alt ölçek bulunan üç küresel ölçek ortaya çıkmaktadır. Birleştirilmiş küresel ölçeğin ortaya çıkartılması için ise, birleştirilmiş 18 alt ölçeğin her birisi için hoşlanma, yetkinlik beklentisi ve meslek tercihleri alt ölçeklerinin ortalaması alınmaktadır. Buna ek olarak, 18 alt ölçeğin ağırlıklı geometrik ortalamasından RAYSGD puanları, insan, nesne, veri, fikir puanları ve insan/nesne, veri/fikir boyutlarının karşılaştırılması ile elde edilmektedir (Tracey, 2001).

Hoşlanma ve yetkinlik beklentisi ile ilgili maddelere verilecek tepkilerin birbirine yakın olması beklenmekle beraber, farklı tepkilerin verilme olasılığına karşı bir indeks oluşturulmuştur. Bu indeks, 18 alt ölçekteki hoşlanma ve yetkinlik beklentisi puanlarına ilişkin farkların kareler toplamının ortalaması ile elde edilmektedir. Bu indeksin büyüklüğü norm grubunun indeksi ile karşılaştırıldığında, danışman hoşlanma ve yetkinlik beklentisi cevapları arasında dikkate alınması gereken bir fark olup olmadığını görebilmektedir (Tracey, 2001).

1.4.4.7. KKE’nin Geçerlilik Maddeleri

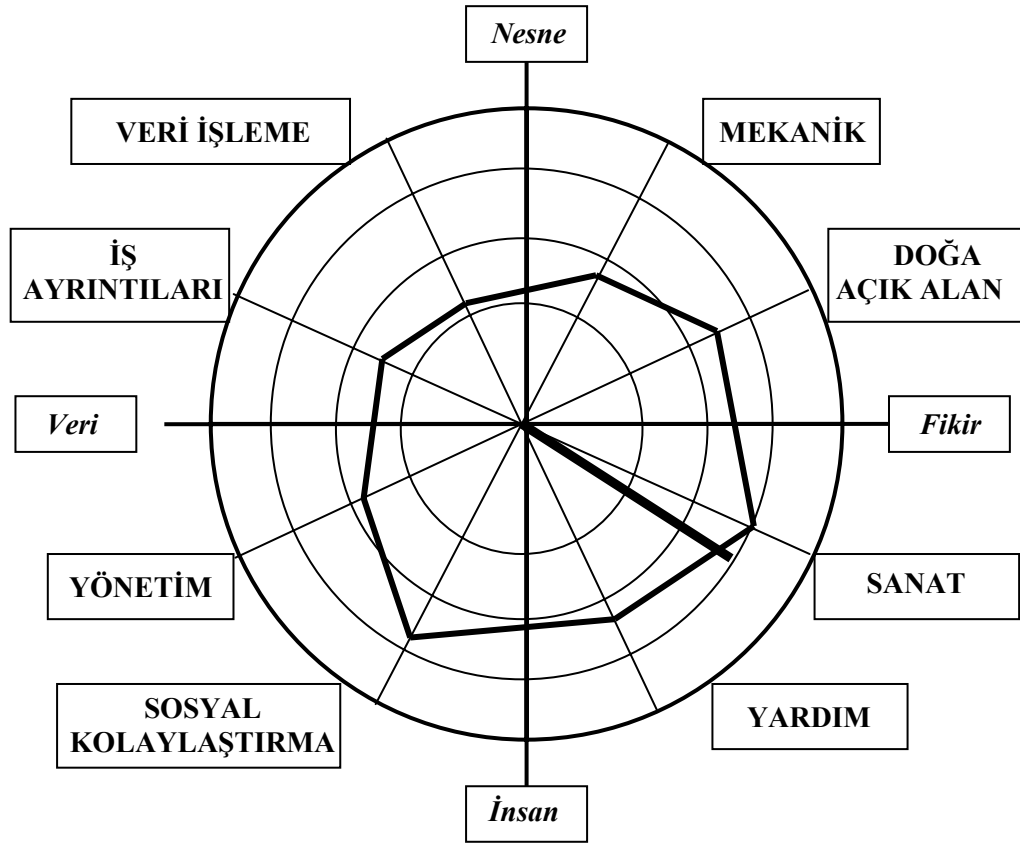
KKE’nin bazı versiyonları iki türlü geçerlilik kontrolü içermektedir. Birincisinde cevaplanması gereken dolgu maddesi ölçeğin ortasındadır ve bu maddenin 4 olarak cevaplanması rica edilmektedir. Eğer cevap 4’ten başka ise, kişi muhtemelen dikkatli bir biçimde maddeleri cevaplamamıştır. Ölçeğin sonunda ayrıca tekrarlanan iki madde vardır. Eğer bu iki madde benzer tarzda cevaplandırılmamışsa (örneğin farklı iki

madeninin ortalama farkı 1,5 değerinden büyükse), cevapların mantıklı bir biçimde verilip verilmediğiyle ilgili soru sorulabilir ve ölçek değerlendirmeye alınmamaktadır (Tracey, 2001).

1.4.4.8. KKE'nin Grafiksl Gösterimi

KKE içinde profil puanlarının gösterimi konusunda getirdiği yenilik bir profilin tanımlanmasında dairesel grafik ve vektörün kullanılmasıdır (Tracey, 2001). Genellikle psikolojik araçlar (ilgi envanterleri) her bir ölçeğin puanları sırsal veya ardışık bir biçimde rapor edilir.

Bu tanımlamada ölçeklerin altında yatan format KKE'nin profil yorumlamasında anlaşılabilirliği artırmak için sekizgen üzerinde bir ölçekten alınan puanlar belirlenerek birleştirilmiş ve bir Şekil elde edilmiştir. Daha sonra sekiz ölçekten alınan puanlar bir vektör olarak değerlendirilmiş ve Őeklin geometrik ortalaması alınarak tek bir vektöre ulaşılmıştır. Şekil 9'da örnek bir profil ve ortalama vektör gösterilmiştir. Ekvatordaki 8 ilgi alanından elde edilen vektör ile saygınlık boyutundaki 10 ilgi alanından (5 düşük saygınlık ilgi alanı, 5 yüksek saygınlık ilgi alanı) alınan puanların ortalamasının geometrik ortalaması alınarak, vektörün üç boyutlu düzlemde küre üzerinde bir noktayı göstermesi sağlanmıştır. Bu bulunan vektör, profilin ortalama yüksekliğini ve açısal olarak da belli bir yönünü göstermektedir. Vektörün açısal yönü bir kişinin bütün profilinin ortalamasını ve temel ilgi alanını göstermektedir. Vektörün uzunluğu bu ilgi alanına olan yoğunluğu ifade eder. Vektörün boyunun uzun olması ayrımlaşmış ilgileri gösterirken, vektör boyunun kısa olması ayrımlaşmamış ilgileri göstermektedir. Bireyin ilgileri farklı alanlarda ayrımlaşmış ilgiler olursa, vektörün uzunluğu kaybolabildiği gibi tamamen de ortadan kalkabilmektedir (Tracey, 2001).

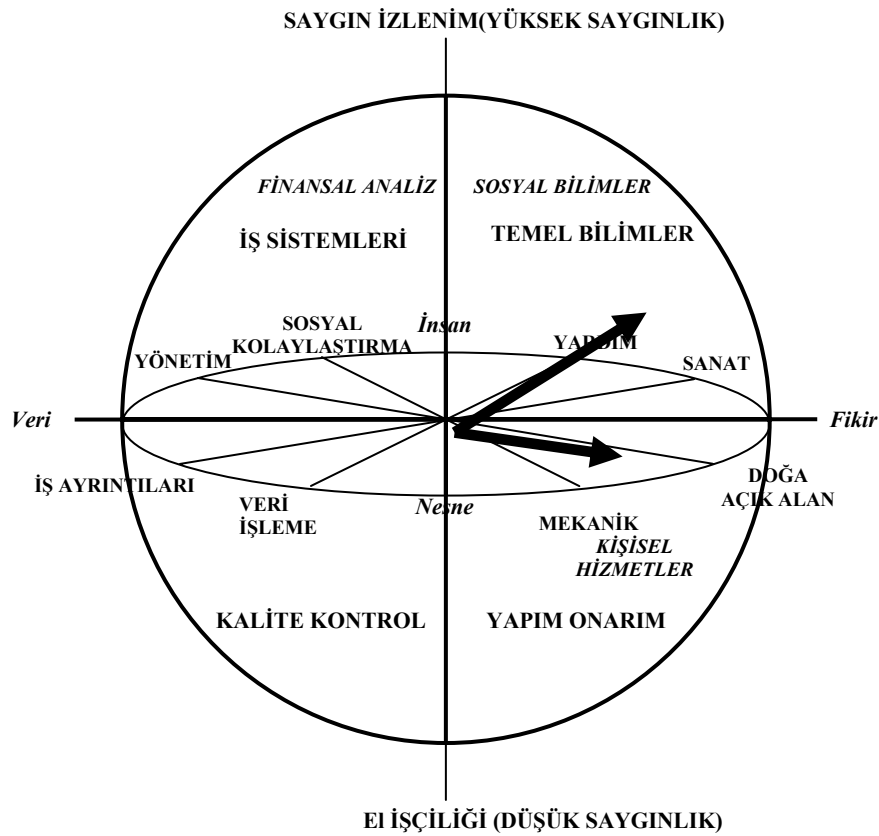

Şekil 8. Dairesel Gösterim ve İki Boyutlu Düzlemde Ortalama Vektör Puanı Gösterimine Bir Örnek(Tracey, 2001,148).

1.4.4.9. KKE'nin Mesleki Eşleştirmesi

KKE'nin mesleklerle bağlantısı benzer bir yöntemle yapılmıştır (Tracey, 2001). Meslekler mesleki psikoloji alanında uzman üç kişi tarafından KKE'nin üç boyutu üzerinde (insan/nesne, veri/düşünce ve saygınlık) bağımsız olarak değerlendirilmiş ve küre üzerine yerleştirilmiştir. Envanteri cevaplayan kişilerin vektörlerine en yakın (öklit uzaklığı kullanılarak) 20 ile 30 meslek benzerlik puanları ile birlikte profil sonucunda verilmektedir. KKE ile meslek isimlerinin eşleştirilmesindeki uyum düştükçe, benzerlik puanları da düşmektedir.

Benzerlik puanları 80 ile 100 arasında olan meslekler kişinin ilgi profiline en yakın meslekleri ifade ederken, 80-70 arasındaki puanlar ortalama yakınlıktaki meslekleri, 60'dan düşük puanları olanlar ise düşük düzeydeki meslekleri ifade eder (Tracey, 2001).

Şekil 9. İlgilerin Küresel Olarak Gösterimine Bir Örnek (Özütürk, 2005,54).

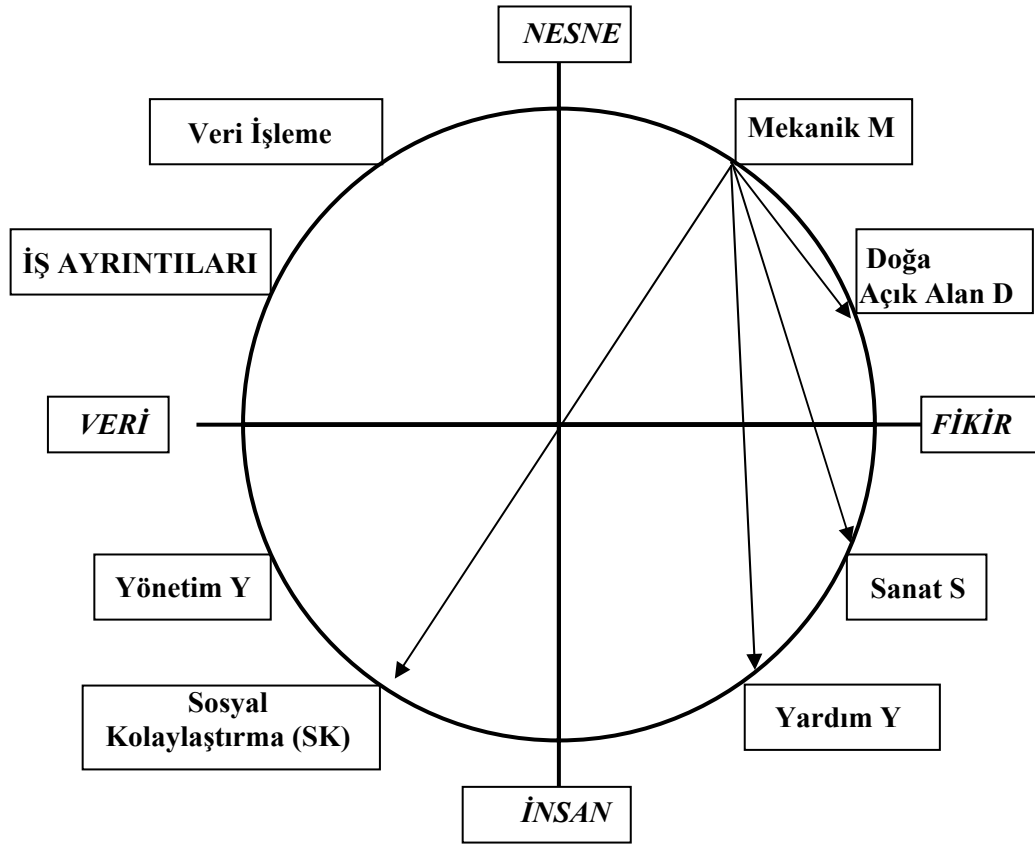
1.4.4.10. KKE ile İlgili Diğer Açıklamalar

KKE'nin oluşturulması sürecinde örneklem seçme yöntemi seçkisiz tabakalı örneklemeyle dayanır. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları için lise ve üniversite öğrencilerinden oluşan iki ayrı örneklem belirlenmiştir. Örneklem içinde etnik dağılımla birlikte her gruptaki kız ve erkek sayıları eşit olarak ayarlanmıştır. Etnik köken olarak örneklemin toplamının % 62'si Avrupalı Amerikan, %15'i Afrikalı Amerikan, %9'u Asyalı Amerikan, %9'u Latin Amerikalı ve % 1'i Yerli Amerikalıdan oluşmaktadır (Tracey, 2001).

Her bir ölçek için iç tutarlılık katsayısı toplam ölçeklerde olduğu gibi gösterilmiştir. Ölçeklerin tümünün güvenilirlik katsayıları hayli yüksektir (çoğunluğu .80 civarındadır). Bu ölçek maddelerinin homojenliğini göstermektedir. İki hafta arayla yapılan test-tekrar test katsayılarının tüm testlerdeki güvenilirlik katsayıları $r=.77$ 'dir.

Ölçeklerin birbirleri ile olan korelasyonları hoşlanma, yetkinlik beklentisi ve meslek tercihleri profili bazında oldukça yüksektir. Hoşlanma ve yetkinlik beklentisi ölçeklerinin korelasyon değerleri ortalaması $r=.87$, hoşlanma ve meslek tercihleri ölçeklerinin korelasyon değerleri ortalaması $r=.83$, yetkinlik beklentisi ile meslek tercihleri ölçeklerinin korelasyon değerleri ortalaması ise $r=.78$ olarak bulunmuştur (Tracey,2001).

Tracey (2001), ilgilerin dairesel ve küresel gösterimine ait modelin uygunluğu için RANDAL isimli bir istatistik programı kullanmıştır Bu programda öncelikli olarak dairesel yerleştirmeye yönelik olarak yapılan *sıra yordamalarının* belirlenmesi ve bu yordamaların gerçek korelasyon matrisine uygunluğunun hesaplanmasına dayanır. Örneğin, bir köşede bulunan ölçek ile ona en yakın olan ölçek arasındaki korelasyon (örneğin, R-A), ikinci derece yakın olan ölçek (örneğin, R-Y) ile arasındaki korelasyonundan daha büyüktür gibi. Yani, sıra yordamalarıyla ilgili denencelerde RA'nın korelasyonu RY'nin korelasyonundan ya da AY'nin korelasyonu AS'nin korelasyonundan daha yüksektir şeklinde düşünülmüş ve bu düşünce sınanmıştır.

Şekil 10. Küre Üzerinde İlgilerin ve Korelasyon Değerlerinin Sıralandırılması (Özütürk, 2005,57).

Bu gibi denenceleri sınamak için yararlanılan ‘randomization test’ sonuçlarına göre, modelin veri tabanına uyumunu gösteren ‘uyum göstergesi’ (UG; correspondence index) sonuçları çıkartılmıştır. Değerlerin 1.00’a yakın olması, modellerin örneklem veri tabanına uygun olduğu anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, bu sırayordamalarının veri tabanına uygun olduğu sonucuna ulaşılır. Sınamalar sonucunda, KKE’ne ait yapının, yani, bu yordamaların veri tabanına iyi uyum sağladığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, benzer ölçeklerle yapılan geçerlilik çalışmalarında ise SİE Strong İlgil Envanteri ve SCİE’nden (Strong Campell İlgil Envanteri) yararlanılmış ve bu envanterlerin benzer altölçekleriyle benzer korelasyon değerleri elde edilmiştir: KKE ile SİE arasında ortalama $r = .71$ ve SCİE ölçeği arasında ise $r = .68$ korelasyon değerleri bulunmuştur. Güvenirlilik için 2–3 hafta aralıklarla yapılan çalışmada puanlarda kararlılık olduğu görülmüştür. Ekvatorda yer alan ilgil alanlarının yerleşimi konusunda sekizgen bir model tam olarak uygun bulunmuştur. İlgilerin küresel yerleştirilmesi ve oluşturulan küresel model veriye uyum göstermektedir. KKE etnik Amerikalı örnekleme uygulandığında yapısını korumaktadır. Ancak Amerikan olmayan örnekleme uygulama yapılmamıştır (Tracey 2001).

1.4.5. Kendini Değerlendirme Envanteri (KDE)

KDE, Kuzgun (1988) tarafından, psikolojik danışma hizmetlerinin çok daha geniş alanlara yayılmasını sağlamak için, öğrencinin kendi kendine yapabileceği kendini tanıma çalışmalarına yardımcı bir araca duyulan ihtiyaç sonucunda geliştirilmiştir. KDE’de çeşitli yeteneklerden sadece genel akademik yeteneğin öğeleri olan sözlü düşünme, sayısal düşünme ve şekil-uzay ilişkilerini görebilme yetenekleri dikkate alınmıştır. Meslek değerleri olarak da yeteneği kullanma, yaratıcılık, yarışma, işbirliği, değişiklik, düzenli yaşam, liderlik, kazanç, risk ve ün sahibi olma değerleri ölçek kapsamına alınmıştır. Ancak, uygulamadan sonra risk değerini ölçmede zorluklarla karşılaşmış ve bu değer alanı ile ilgili maddeler envanterden çıkarılmıştır. Böylece, 3’ü algılanmış yetenek (sözel, sayısal, şekil-uzay), 11’i ilgil (temel bilim, sosyal bilim, canlı varlık, mekanik, ikna, ticaret, iş ayrıntıları, edebiyat, güzel sanatlar, müzik ve sosyal yardım) ve 9’u meslek değeri (yeteneği kullanma, yaratıcılık, yarışma, işbirliği, değişiklik, düzenli yaşam, liderlik, kazanç ve ün sahibi olma) alanı olmak üzere toplam 23 özellik ölçme kapsamına alınmıştır. Envanterde her bir altölçekte 10

madde vardır. Maddelerin Likert tipi derecelendirmesinde, 4 nokta vardır ve bunlar 1 ile 4 arasında puanlandırılmıştır (1 = *Hiçbir zaman*, 4 = *Her zaman*). KDE, meslek seçme durumunda bulunan lise öğrencilerinin daha açık bir benlik kavramına erişmelerine yardımcı olmak amacıyla hazırlandığı için 1902 lise son sınıf öğrencisine uygulanmıştır.

1.4.6. Akademik Benlik Kavramı Ölçeği (ABKÖ)

. ABKÖ, Kuzgun (1996) tarafından KDE'ye oldukça paralel bir yapıda geliştirilmiştir. ABKÖ, 4 algılanmış yetenek ve 12 ilgi alanına ilişkin ölçüm yapmakta ve 170 maddeden oluşmaktadır. Ölçümü yapılan algılanmış yetenekler sözel, sayısal, şekil-uzay ve göz el koordinasyonu yeteneğidir. İlgi alanları ise fen bilimleri, sosyal bilimler, ziraat, mekanik, ikna, ticaret, iş ayrıntıları, edebiyat, yabancı dil, güzel sanatlar, müzik ve sosyal yardım ilgisidir. ABKÖ farklı sosyo-ekonomik düzeyden 511 ortaokul III. sınıf ve 531 lise I.sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Önce her alt ölçekteki maddelerden elde edilen puanların, toplam puanla ilişkisi incelenmiş ve korelasyon katsayıları 0,30'un altında olan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Böylece 16 özelliği ölçen 170 madde kalmıştır. Madde toplam korelasyonları incelendiğinde, en düşük ortanca katsayısının 0,38 (iş ayrıntılar ilgisi) en yüksek katsayısının ise 0,56 (mekanik ilgi) olduğu görülmüştür.

1.4.7. Küresel İlgi Envanteri (KİE)

Özütürk (2005), KKE'nin Türkçe sürümü olarak düşündüğü, Küresel İlgi Envanteri'nin geliştirilmesine yönelik, 2003–2004 eğitim-öğretim yılında Hava Harp Okulu'ndaki öğrencilerin beş farklı örnekleme üzerinde bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmada, Tracey (2001) tarafından önerilen ilgilerin küresel ölçümüyle ilgili model kullanılmıştır. KKE'de yer alan maddeleri toplumun kültürel yapısına uygun bir biçimde yeniden düzenlemiştir. Küresel İlgi Envanteri'ndeki maddelerin belirlenmesi amacıyla birbirini izleyen üç örnekleme önce madde analizleri ve sonra da faktör analizleri uygulanmıştır. Her bir örnekleme için (basamakta) ölçütlere uymayan maddeler, madde-toplam puan korelasyonları ve faktör analizi sonuçlarıyla birlikte

irdelenerek elenmiş, üçüncü çalışmanın sonucunda basit ve kararlı bir faktör yapısına ulaşıldığı düşünülmüştür. Envanterin yakınsak ve ıraksak geçerliliği için PF 16 (Personality Factor 16) Kişilik Envanteri ile ölçüt bağıntılı geçerliliği için Özütürk (2005) tarafından geliştirilen Mekanik İlgili Ölçeği (MİÖ) uygulanmıştır. Yapı geçerliliği çalışmaları sonucunda, Tracey'in (2001) belirttiği modelde yer alan saygın izlenim ve el işçiliği faktörlerine bu çalışmada ulaşılamamıştır. Kişisel Hizmetler ve El işçiliği ilgi alanları birleştirilerek, diplomasız hizmetler adı ile yeni bir faktör oluşturulmuştur. Ayrıca, geliştirilen ölçeklere ait iç tutarlılık katsayılarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

1.5.Problem

Ülkemizdeki öğrenciler ilk ve orta eğitimleri sonunda hayatlarının önemli kararlarından birini vermek durumunda kalmaktadır. İleride yapacakları meslek seçimini büyük oranda etkileyecek olan liseye, meslek lisesine veya fen-Anadolu lisesine gitme konusunda karar vermeleri gerekmekte, lise sonrasında da gelecekteki mesleklerini belirleyecek olan yüksek öğretim programını seçmek durumunda kalmaktadırlar. Diğer yandan, öğrenciler ilgi alanlarına yönelik olarak mesleki tercihleri yapmak yerine, daha çok düzenli bir hayat sürme, sosyal güvence ve içinde buldukları sosyo-ekonomik duruma göre mesleki tercihlerini yapmaktadırlar. Ayrıca, öğrenci ailelerinin çocuklarının saygınlığı yüksek meslekleri tercih etmelerini istemesi öğrencilerin kariyer seçimini önemli ölçüde etkilemektedir.

Aslında, meslek seçebilme özgürlüğü olan diğer insanlarında yapılan çalışmalarda da, niçin bazılarının doktor, bazılarının sanatçı, yargıç, öğretmen, vb. olmak istedikleri; hangi kişilik yapılarındakilerin hangi mesleği tercih ettikleri, kesinlikle ortaya konabilmiş değildir. Herkesin farklı çocukluk yaşantıları, özentisi ve özdeşleşmeleri vardır ve bunların çok karışık sentezleri bir meslek tercihinin varmaktadır. Bu nedenle, bir insanın meslek olarak seçeceği meslek alanını neden seçtiğini, böyle bir alana neden ilgi duyduğunu, ne tür bir eğilim içinde olabileceğini bilmek ve bunu basit bir yapıda gösterebilmek mümkün olmamaktadır.

Ülkemizde, öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik eğitimlere ve mesleklere yönlendirilmeleri konusunda eksiklikler olduğu bir gerçektir. Örneğin, Özyürek (2005),

lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada matematik ilgisi ile matematik yetkinlik beklentisinin, matematik ağırlıklı bölüm tercihlerini yordamadığını belirlemiştir. Öğrenciler, ÖSS sonrasında elde ettikleri puanlar doğrultusunda popüler alanları ve iş bulma olasılığı yüksek bölümleri tercih etme eğiliminde olabilirler. Ayrıca, ailelerin saygınlığı yüksek meslekleri tercih etmeleri, öğrencilerin kariyer seçimlerini yönlendirmektedir. Başka bir deyişle, öğrenciler matematik ilgilerine dikkat etmekten çok, mesleklerin saygınlık düzeylerine ve iş bulma olanaklarına daha çok önem veriyor olabilirler.

Tracey (2001) tarafından önerilen ilgilerin küresel modeli, ilgilerin saygınlık boyutu ile birlikte açıklanmasına olanak vermektedir. HHO (Hava Harp Okulu) öğrencileri için geliştirilen Küresel İlgililer Envanteri (Özütürk, 2005) dışında, Türk toplumunda mesleki ilgileri ve bu ilgi alanlarına paralel biçimde yetkinlik algılarını saygınlık boyutu ile birlikte ölçebilen geniş kapsamlı bir ilgi envanterinin olmayışı, bu araştırmada bir problem olarak saptanmıştır. Böylece *Kariyer Eğilim Envanteri* adı verilen yeni bir ilgi envanterini geliştirmek amacıyla yapılan geçerlik-güvenirlilik çalışmaları açıklanmış ve envanterin bu alana katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

1.6. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de bulunan en az ortaokul mezunu 65 yaşına kadar olan bireyler ile 8. sınıftan itibaren tüm öğrencilerin mesleki ilgilerini ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Araştırmanın amacına ilişkin olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

A. Kapsam Geçerliliği için;

Oluşturulan envanterdeki maddeler değişik ilgi alanlarını yeterli düzeyde temsil etmekte midir?

B. Yapı Geçerliliği İçin;

Türkiye’de bulunan 8. sınıf öğrencilerinden itibaren 65 yaşına kadar tüm öğrenci genç ve yetişkinlerin mesleki ilgi alanlarını ölçmek için geliştirilen *Kariyer Eğilim Envanteri* basit ve kararlı bir faktör yapısı göstermekte midir?

C. Ölçüt Geçerliği İçin;

Çalışma grubundaki öğrenciler alan, bölüm ya da fakültelerine göre ve yetişkinler ise iş ve mesleklerine göre Holland'ın altı tipine uygun olarak gruplandırıldığı zaman, bu grupların *Kariyer Eğilim Envanteri*'nin altölçeklerinden elde ettikleri aritmetik ortalamalar anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

D. Güvenilirlik İçin;

Kişisel Eğilim Envanteri altölçeklerinin iç tutarlılık alfa katsayıları nedir?

Kişisel Eğilim Envanteri altölçeklerinin madde-toplam puan korelasyon katsayıları nelerdir?

1.7. Araştırmanın Gereçesi ve Önemi

Kariyer Eğilim Envanteri, Türkiye'de bulunan, 8. sınıf öğrencilerinden itibaren 65 yaşına kadar tüm öğrenci genç ve yetişkinlerin mesleki ilgi alanlarının belirlenmesi amacıyla geliştirilen bir ilgi envanteridir. Bu ilgi envanteri kullanılarak bireylerin 18 temel mesleki ilgi alanına yönelik bilgi sağlanabilecektir. Ülkemizde bireylerin mesleki ilgilerinin ölçülmesi konusunda liselerde kullanılan Kendini Değerlendirme Envanteri (Kuzgun, 1990) ve Akademik Benlik Kavramı Ölçeği (Kuzgun, 2005), öğrencilerin ilgi, algılanmış yetenek ve değerlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Diğer yandan, her iki ilgi envanteri de, bireylerin mesleki ilgilerini saygınlık boyutuyla birlikte değerlendirmede eksik kalmakta, sınırlı bir yaş ranjına uygulanabilmekte, her bir altölçekte 10-11 civarında soru bulunmakta ve öğrencilerin algılanmış yetenek ve değerlerini ölçmekle birlikte *Kariyer Eğilim Envanteri*'ne kıyasla daha az sayıda ilgi alanlarına yönelik bilgi vermektedir. Ayrıca, Kariyer Eğilim Envanteri yetkinlik algılarını da ölçmekte ve bu sayede, bir alana ilgi duyan kişi aynı alanda kendini yetkin hissedip hissetmediğini de değerlendirme olanağı elde etmiş olacaktır.

Ülkemizde Özütürk (2005) tarafından HHO öğrencilerine yönelik olarak geliştirilen envanter Kariyer Eğilim Envanteri ile çok benzer özelliklere sahiptir. Ancak *Kariyer Eğilim Envanteri* sekizinci sınıf ve sonraki tüm sınıf düzeylerindeki öğrencilerin ve en az ortaokul müzunu bireylerin ilgilerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Sekizinci sınıf öğrencileri ilköğretim düzeyinde olmasına karşın, dikkate alınmışlardır. Çünkü bu sınıf düzeyinden sonra öğrenciler önemli eğitsel ve/ya da

mesleki kararlar almaktadırlar. Ancak envanter maddelerinin anlaşılmasında sorun yaşanabileceği için daha küçük sınıf düzeyindeki öğrencilere envanterin uygulanması düşünülmemiştir. Ayrıca, az sayıda madde sorularak 18 ayrı ilgi alanının ölçümü yapılabilmektedir. Bu sayede, psikolojik danışmanlar ve öğrenciler ilgi alanlarını daha geniş biçimde değerlendirme olanağına sahip olabilecekler ve ilgi duydukları alanda kendilerini yetkin olarak algılayıp algılamadıklarını değerlendirme fırsatı bulabileceklerdir. Kariyer Eğilim Envanteri'nin bir diğer yararı da Holland'ın ilgi alanlarına yönelik ölçüm yapılabilecek ve öğrencilerin altıgen modele göre harfleri belirlenebilecektir. Örneğin, bir öğrenci Realistik alana ilgi duymanın yanı sıra, profilini inceleyerek, aynı alanda kendini yetkin hissedip hissetmediğini de değerlendirebilecektir. Tüm bunların ülkemizdeki psikolojik danışmanların çalışmalarını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Yapılan bu çalışma sayesinde envanterin özellikle yapı geçerliği üzerinde durulmuştur. Bunun için basit ve kararlı bir faktör yapısına ulaşmak amaçlanmıştır. Ek olarak envanterin altölçek puanları arasındaki ilişkilerin Holland'ın kuramına ne derece uygun olduğu incelenmiştir. Ölçüt geçerliği açısından ise örneklemdaki kişiler Holland'ın tiplerine uygun olarak gruplandırıldığında, altölçeklerden elde edilen puanların farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Böylece, kararlı ve kolay anlaşılabilir, kuramsal bilgilerle ve ampirik bulgularla tutarlı puanları olan altölçekler oluşturulmaya çalışılmıştır.

1.8. Sayıtlar

Örnekleme yer alan bireylerin envanteri doğru ve yansız bir biçimde cevapladıkları varsayılmıştır.

Tracey (2001) tarafından açıklanan KKE yapısının Türklere de uygun olacağı varsayılmıştır.

1.9. Sınırlılıklar

1.Araştırmanın kapsamı Türkiye’de bulunan, 8. sınıf öğrencilerinden itibaren 65 yaşına kadar tüm öğrenci genç ve yetişkinlerle sınırlıdır.

1.10. Tanımlar

İlgi: Belirli faaliyetlere isteyerek yönelme, bu faaliyetleri kısıtlayıcı koşullar altında bile başka faaliyetlere tercih etme ve bu faaliyetleri yaparken yorgunluk yerine dinleşmişlik, bıkkınlık yerine devam etme isteği duyma durumlarında, varlığına hükmettiğimiz bir iç uyarıcıdır (Kuzgun, 2000, 50).

Yetenek: Herhangi bir davranışı (bilgi veya beceriyi) öğrenebilmek için doğuştan sahip olunan gizilgücün (kapasitenin) çevre ile etkileşimi sonucu geliştirilmiş ve yeni öğrenmeler için hazır hale getirilmiş kısmını ifade eden bir kavramdır (Kuzgun, 2000, 5).

Yetkinlik Beklentisi: Bir bireyin belirli başarıları elde etmek için gerekli olan hareket tarzlarını organize etme ve işleme koyma konularında kendi yeterliliklerine olan inancısıdır (Bandura 1997, 3).

BÖLÜM 2

İLGİLERLE İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde ilgi, yetkinlik beklentisi ve kariyer gelişimine yönelik kuramsal açıklamalar yapılmış ve ilgilerin ölçülmesine yönelik olarak yurtiçi ve yurtdışında yapılan araştırmalar tanıtılmıştır.

2.1.İlgilerin Özellikleri

Savickas ve Spokene (1999), ilgilerin özelliklerini şu başlıklar altında açıklamıştır:

1. İlgiler tekrar tekrar ortaya çıkar. Bir kişinin belirli bir alana yönelik ilgisi değişik ve tekrar eden etkinlikler ile gözlenebilir.

2. İlgiler dayanıklıdır, uzun sürelidir. İlgi, tatmini doğurduğu için karardır. İlgi bir etkinlikte başarılı performans göstermeyi değil, etkinliğe başlamayı ve devam etmeyi içerir.

3. İlgiler alışkanlığın gücünü gösterir. İlgilerin gücü, ilgilerin ortaya çıkmasına neden olan uyarıcının derecesi ile veya alışkanlık haline gelmiş tepkinin frekansı ve süresi ile ölçülebilir.

4. İlgiler birbirleriyle yarışır. Kişiler kendi ilgi sıralamalarını, seçtikleri kendilerini gerçekleştirme yoluna göre belirlerler.

5. İlgiler ölçek puanlarıdır. İlgi envanterlerindeki ölçeklerin her biri belirli bir ilgiyi ölçmektedir. Homojen ölçeklerde, bu puanların toplamı genel ilgiyi bir kişilik özelliği olarak ifade etmektedir.

6. İlgiler kişiyi sembolize ederler. Kişi katılmaktan veya yapmaktan hoşlandığı etkinliklerin işaret ettiği ilgiyi kendi yapısına uygun görüp benimseyebilir veya

reddedebilir. Süreç ise, bu etkinliklerle ilgili örüntüyü tanımlaması, kendisi hakkında farkındalık yaratması, etkinliğe olan duruşunu belirlemesi ve bu duruşu yakınlaşma veya uzaklaşmaya taşıması ile oluşur. Kişi benimsediği anda, bu ilgi ile ilgili etkinliklere olan yakınlığını artırabilir ve derinleştirebilir.

2.2.İlgilerin Oluşması

Borgen (1999)'e göre ilgiler, psikolojide en çok etki büyüklüğüne sahip kavramlardan birisidir. İnsanların ilgileri, nasıl yaşadıklarını şekillendirmektedir. İnsanların nasıl yaşadıkları da büyük olasılıkla onları nelerin etkilediğini şekillendirmektedir.

Savickas ve Spokene (1999)'a göre ise ilgi, belirli bir çevresel uyarana veya bu uyarana hakkındaki düşüncelere cevap verme hazırlığı ile belirginleşen bir bilinçlilik durumu olarak açıklanabilir. Bu durum harekete geçince, ilgi, dikkati uyarana uyarıcının daha açık görülmesini sağlamak amacıyla, seçici dikkati kullanarak algısal alanı daraltır. Bu seçici dikkate, gelecekteki tatmine veya takdire yönelik olarak uyarana ile ilgili bir tepkiyi harekete geçiren, hoşlanma duygusuna ait bir değerlendirme ve hoş duyguların yaşandığı bir durum eşlik eder. Bu beklenti, uyarana yönelik, amaç odaklı bir yönelme tercihinin dönüşür ve kişisel bazı istek, değer ve gereksinimleri giderecek hareket tarzlarını devam ettirir. Eğer kişi etkinlik ile kendi yapısını tanımlıyorsa, sahip olduğu kendilik sistemine bu yeni ilgiyi yerleştirir. Bir ilginin sembolik sunumu genellikle, “kitap okumayı severim” örneğinde olduğu gibi, dikkati ve hareketi canlandıran uyarıcı ile yapılmaktadır. Alışkanlığın gücü, ilgilerin ortaya çıkma kolaylığı ve frekansının yanında, kararlı kaldığı zamanın uzunluğu ve ne kadar geriye uzandığını da gösteren ilgi otobiyografileri ve davranışsal analizler ile ortaya konabilir.

2.3. Neden İlgi Envanterlerine İhtiyaç Var?

Rounds ve Day (1999)'e göre mesleki danışmanlık konusunda ilk akla gelen uygulama, kişilerin mesleki ilgilerini ortaya koyan kesin ve ekonomik ölçeklerin geliştirilmesidir. Tutarlı bir yöntemle meslekleri veya etkinlikleri gruplayan araçlara

sahip olmak en iyisidir. Eğer şirket kayıtlarını tutan bir kişinin aynı zamanda envanter kontrolünden de hoşlandığından emin olabilirsek, danışana basit benzerlikler içeren işlerin bir listesini sunabiliriz. Bu pratik kullanımının yanında, yapısal çalışmalar, insan-çevre uyumunu inceleyen teoriler için oldukça önemlidir. Bu teoriler, hem insanların hem çevrelerin paralel yöntemle kategorize edilebileceğini ve insan ile çevre arasındaki bir eşleştirmenin iş performansı, kararlılığı ve tatmini için bir işaret olabileceğini iddia ederler. Uygun olmayan bir eşleştirme uyumsuzluğa işaret eder.

2.4. İlgi Envanterlerinin Farklı Kültürlerdeki Ölçüm Gücü

Rounds ve Day (1999)'e göre, gittikçe ağırlık kazanan bir soru ise, ilgi envanterlerinin ve ölçeklerinin farklı kültürlerde ve karışık kültürel yapılarda uygulanıp uygulanamayacağıdır. Eğer değişik bazı gruplar, aynı ölçeklere değişik örüntüleri olan kararlı cevaplar veriyorsa, yapılabilecek bir açıklama, bu grupların iş dünyası ile ilgili değişik zihinsel algılarının olabileceğidir. Bu bir yapı meselesidir. Eğer farklı kültürler için geliştirilmediyse, ilgi envanterlerindeki puanların bütün insanlar için benzer şekilde yorumlanması söz konusu olamaz. Diğer bir deyişle, ölçeklerin yapı geçerliği şüpheli olacaktır. Yapısal çalışmalar tercihlerin arasındaki ilişkileri anlamamıza yardımcı olur. Bir çok ilgi envanteri, insanların sevdiklerini veya sevmediklerini belirttikleri tercihleri üzerine kuruludur. Teorik olarak, bu sevilen ve sevilmeyenler kurallı bir şekilde birbirleri ile ilgilidirler. Örneğin, en temel yapısal kabullerden birisi, insanlarla birlikte çalışmaktan hoşlanan insanların daha çok nesnelere çalışmayı gerektiren mesleklerden hoşlanmayacağıdır. Bu insanlar bir çocuğun bisikletini tamir etmektense, bir başkasının tatil planlarına yardım etmeyi tercih edeceklerdir. Bu tür temel yapısal düşünce sisteminden, cam takmaktan hoşlanmayan üniversite profesörü, arabanızın sorununu size kelimelerle açıklamayı reddeden araba tamircisi veya "seni seviyorum" diyemeyen mühendis gibi benzeşik tiplerimiz ortaya çıkar. Bu ilişkiler yapısal çalışmaların temelidir.

2.5. İlgi Envanteri Modelleri

Rounds ve Day (1999), yukarıdaki soruyu cevaplarırken mizahi bir yöntem izlemişler ve mesleki bir yapının geçerliğine daha büyük bir tehdidin, araba tamircilerinin oyun yazması ile ilgili folklorik geleneği olan coğrafi bir bölgenin keşfedilmesi olabileceğini ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada mesleki ilgi envanteri modellerinin üç temel şekilde karşımıza çıktığını belirtmişlerdir:

1. Düzlemsel modeller: En eski, en iyi bilinen modellerdir. Bu modeller, genellikle, faktör listesi şeklindedir. Bu listeler, envanter maddelerine verilen cevaplar arasındaki korelasyonlarla ilgili yapılan faktör analizi çalışmalarından elde edilir. Bağımsız yapılar araştırılır, tanımlanır ve isimlendirilir. Bireyin her bir faktöre olan ilgisi düzlem üzerindeki bir noktayı işaret eder. Bu tür model, birçok durumda, her bir faktörün bağımsız bir yapı olduğunu, böylece, bir yöndeki yüksek puanın diğer yöndeki düşük puanı işaret etmeyeceğini önerir. Bu model, ilgi ölçek yapıları ile ilgili araştırmalarda önde gelmektedir.

2. Sınıflayıcı modeller: Genellikle düzlemsel modellerden çıkartılan kategoriler arasındaki bazı ilişkileri öne çıkartarak model karmaşıklığı konusunda bir adım daha ileri giderler. Sınıflayıcı modeller, ölçek geliştirme amaçları için kullanılabilir ise de, nadiren bu amaç için geliştirilirler.

3. Üç boyutlu modeller: İdeal bir mesleki ilgi yapısının iki boyutlu olması gerektiği konusunda bir neden yoktur ve sorumluluk, saygınlık, mesleki seviye veya statü gibi üçüncü bir boyut tanımlanabilir. Örneğin, meslekler, çalışanların bilişsel ihtiyaçlarına göre ve kişiler yeteneklerine göre farklılık gösterebilir.

2.6. İlgilerin Kararlılığı

Swanson (1999), ilgilerin işe vuruk kararlılığını dört başlık altında incelemiştir:

1. İlgiler uzun zaman aralıklarında dikkat çekici bir şekilde kararlıdır.
2. Buna karşın, bazı insanların ilgileri zaman içerisinde değişebilmektedir ve kişilerin kararlılığının derecesinde değişiklikler olduğunu bilmek eşit derecede önemlidir.

3. Kararlılığın derecesi birden çok değişkene bağlı olabilir. Kararlılık yaşla birlikte artmakta ve ilgi örüntülerinin diğer özellikleri ile ilişki göstermektedir.

4. İlgilerin kararlılığını tahmin etme çabaları tam olarak henüz başarılı olamamaktadır. İlgilerin yaşla birlikte değişmesi, zaman içinde ilgi örüntülerinde gelişimsel değişikliklerin olduğunu rapor eden az sayıda çalışma vardır. Buna karşın, bir ölçüm aracının ölçtüğü özelliğin kararlı olduğunu ispat etmek için psikologlar geleneksel olarak geçerlik ve güvenilirlik çalışması yaparlar. İlgilerin kararlılığındaki bireysel farklılıklar, yordayıcı geçerliği belirlemek için yapılan çalışmalarda yapıyı bozan bir faktör olarak hizmet edebilirler. Eğer bir insanın ilgileri dikkat çekici bir şekilde değişirse, ölçeğin psikometrik bir özelliği olan yordayıcı geçerlik hatasız olarak belirlenemez.

Hansen (1984), genel olarak bireylerin ilgilerinin, mesleki grupların ve toplumların ilgilerinin kalıcılık gösterdiğine yönelik farklı bölgelerde boylamsal çalışmalar yapmıştır. İlgilerin kalıcılığı konusunda, Swanson ve Hansen (1988), benzer zamanlarda farklı bölgelerde birkaç yaş grubunun ilgilerini karşılaştırmışlardır. Bu ilgi ölçümlerinin korelasyonları 25 yaş ve 55 yaş üstü erkeklerde .88, 15 yaş ile 25 yaş arasında .82 ve 15 yaş ile 55 yaş ve üstü yaşlardaki erkekler arasında ise .73 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlardan sonra ilgilerin yaşla ilgili fazla değişiklik göstermediği görülmüştür. Bireylerin ilgileri 25 yaşında kalıcılık gösterir ve yetişkinlikte kazanılan deneyimlerle çok az bir değişiklik söz konusu olmaktadır.

2.7. Ölçülen ve Açıklanan İlgiler

İlgileri ölçmede en çok kullanılan iki yöntemden birincisi envanter uygulamak, diğeri de kişiye hangi alana ilgisi olduğunu sormaktır. Kişinin ifadesine başvurarak ilgisi hakkında fikir sahibi olmak kolay bir yoldur. Yalnız ifade edilen ilgiler sadece iş veya meslekle ilgili faaliyetlere karşı tutumları değil, aynı zamanda o faaliyete kişinin verdiği değeri de yansıttığından toplumsal beğenilirlik (saygınlık) faktöründen bağımsız olmamaktadır. Sadece faaliyetlere karşı tutumu değil o faaliyetlerin sağlayacağı başka doyumları (saygınlık, para, şöhret, vb.) da içermesi ve meslek seçiminde bu faktörlerin önemli olması yüzünden ifade edilen ilgilerin gelecekteki meslek seçimini yordama gücü yüksektir (Kuzgun, 2000).

Borgen (1988), ilk çalışmalarda açıklanan ve ölçülen ilgiler arasında küçük bir ilişkinin olduğunu saptamıştır. Fakat daha sonra yapılan çalışmalarda bireylerin mesleki seçimlerini açıklanan ilgiler ve ölçülen ilgilerin eşit oranda yansıttığı görülmüştür. Athanasou ve Cooksey (1993), 14 çalışma üzerinde meta analitik bir araştırma yapmışlar ve sonuçta ölçülen ilgilerle bireylerin kendilerinin ifade ettiği ilgiler arasındaki ortalama korelasyonu .46 olarak bulmuşlardır.

2.8. İlgiler ve Doyum

Hansen (1984), ilgilerin doyum, kişilik ve yetenekle arasındaki ilişkinin düşük olduğunu, fakat ilgilerin yetkinlik beklentisi ile olan ilişkisinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. Son yıllarda araştırmacılar, ilgiler ve doyum arasındaki ilişkiyi Holland'ın mesleki çevreler ile mesleki kişiliklerin uyumuna dayanan uyum hipotezine dayalı olarak açıklamaya çalışmışlardır. Assouline ve Meir (1987), meta analitik bir çalışma yaparak, 42 tane mesleki doyuma dayalı çalışmanın 21 tanesinin sonuçlarında; ilgi ve doyum arasındaki ağırlıklandırılmış ortalama korelasyon değerini $r = .21$ olarak bulmuşlardır. Araştırmacılar, sonuç olarak, mesleki ilgiler ile mesleki doyum arasında orta düzeyde bir ilişkinin olduğunu savunmuşlardır.

2.9. İlgiler ve Yetenekler

Hansen (1984), ilgiler ve yetenekler arasında düşük bir ilişkinin olduğunu, fakat bazı korelasyon değerlerinin .30'dan yüksek olduğunu bulmuştur. Randahl (1991), ilgiler ve yetenekler arasındaki basit korelasyon değerlerinin ikisi arasındaki ilişkinin doğasını yeterli bir biçimde açıklamadığını ifade etmiştir. Swanson (1993), Strong İlgi Envanteri'nin Genel Mesleki Konularının bireylerin beceri ve yeteneklerinde kendilerini puanlamalarında Holland'ın altı kişilik tipine uygun davrandıklarını saptamıştır. Sonuç olarak, bireylerin ilgilerinin, yeteneklerinin ve becerilerinin Holland'ın mesleki tipleriyle birlikte tahmin edilebileceğini savunmuştur.

2.10. Mesleki İlgilerde Cinsiyet Farklılığı

Fouad ve Betsworth (1997), mesleki ilgilerdeki cinsiyet farklılığıyla ilgili olarak yaptıkları literatür taramalarında şu bilgileri aktarmaktadırlar:

Strong birinci ilgi envanterini 1927'de erkekler için geliştirmiştir. Kadınlar için ilgi envanteri ise 1933 yılında geliştirmiştir. 1943 yılında ise kadınların ilgilerine yönelik olarak değerlendirmelerde farklılıklar olduğunu görmüştür. Strong, *"Biz, bayanların büyük çoğunluğunun girdiği mesleklerde diğer yönlerden ortalama bir farklılığın mümkün olup olmadığını söyleyemeyiz. Bu problemi çözmek için daha fazla araştırmaya ihtiyacımız var."* Kadınların mesleki ilgilerinin homojen olmadığını ve bunun nedeninin kadınların iki meslekte birden çalışabilmeleri veya evlendikten sonra mesleklerini bırakmalarına bağlamıştır. Kadın ve erkeklerin ilgi alanları farklılaşmasına rağmen, ilgilerin dağılımında kadın ve erkek ilgileri yeterince üst üste binmektedir.

Harmon (1994), bu konuda Strong İlgi Envanteri'nin iki farklı formunun olması gerektiğini, zira farklı iş kollarına yönelik maddelerde kadın ve erkeklerin verdiği cevapların farklı olduğunu öne sürmüştür. Son zamanlarda yapılan çalışmalarda da hala ilgilerin cinsiyete göre farklılaşığına yönelik bulgular vardır.

Fouad ve Sprea (1995), yaptıkları çalışmalar sonucunda; bayan ve erkeklerin mesleki ilgilerinde farklılıklar olduğunu, ayrıca birçok konularda kadın ve erkeklere yönelik olan soruların örtüştüğünü ifade etmişlerdir. Bu yüzden, mesleki ilgilerdeki cinsiyet farklılığının daha az olduğunu söylemişlerdir.

Son yapılan çalışmalarda Strong'un Genel Meslek Başlıkları ve Temel ilgi Ölçekleri veya Holland'ın Kendini Araştırma Envanteri'ne dayanan RAYSGD ölçeklerinde ise özellikle, sosyal ve realistik ilgi alanlarında cinsiyet farklılığının olduğu görülmüştür. Fakat bu farklılığın nedeninin mesleklerle mi ilgili olduğu veya kadın ve erkeklerin benzer mesleklerde farklı ilgilere sahip olmaları ile mi ilgili olduğu tartışılabilir (Fouad ve Sprea, 1995).

2.11. Mesleki İlgilerde Kültürel Etki

Fouad ve Betsworth (1997), yaptıkları çalışmada mesleki ilgilere kültürün etkisini şu şekilde anlatmaktadırlar:

Amerika’da küçük etnik gruplarda mesleki ilgilerde kültürün yansımalarına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Strong, Afrika asıllı hemşireler üzerinde yaptığı ilk çalışmasında Amerikan asıllı beyaz hemşirelerin benzer mesleki ilgilerde sahip olduğunu bulmuştur. Bu alanda yapılan çalışmalarda yerli Amerikalılarla, Afrika asıllı Amerikanlıların benzer ilgi yapılarına sahip olduğu görülmüştür. Fakat hala bu konuda daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır. Rounds ve Tracey (1996) ise, Holland’ın altıgen modelinin Amerika’daki küçük etnik gruplara uymadığını görmüşlerdir.

Fouad, Harman ve Hansen (1994), etnik gruplarda mesleki ilgilerle ilgili madde, ölçek ve profil, farklılığını 1994 yılında revize edilen SİE ile araştırmışlardır. Afrika asıllı Amerikalı kadın ve erkeklerin dinsel içerikli ilgi maddelerine yönelik olarak benzerlik gösterdiklerini, Hintli Amerikalı kadın ve erkeklerin doğa ile ilgili ilgi maddelerinde benzerlik gösterdiklerini, Latin asıllı Amerikalı kadın ve erkeklerin ise dil ağırlıklı ilgi maddelerinde benzerlik gösterdikleri bulmuşlardır. Bu madde farklılıkları sadece birkaç ilgi ölçeğinde görülmektedir.

2.12. Mesleki İlgilerin Yapısı ve Farklı Modeller

Fouad ve Betsworth (1997), mesleki ilgilerin geçmiş 70 yılını anlattıkları çalışmalarında mesleki ilgilerin yapısı hakkında şöyle demektedirler; Strong, mesleki ölçekler arasındaki korelasyonun açıklanması üzerine çalışmalar yapmıştır. “Meslekler arasındaki ilişkiyi kolay anlayabilmek ve bu ilişkileri açık bir biçimde görebilmek için bir düzlemde şekilsel olarak gösterimleri söz konusu mudur?” “Birkaç bağımsız değişkenle bu ilişki net bir biçimde açıklanabilir mi?” ve “Bulunan yapılar veya ilişkiler bir ad altında toplanabilir mi?” gibi sorulara araştırmacılar yaklaşık 50 yıldır cevap aramışlardır. Kuder, erkeklerin mesleki ilgileri üzerinde yaptığı birkaç faktör analizi sonuçlarına göre; meslek gruplarının ve mesleki ilgilerin gösteriminde temel olarak dört veya beş faktörün matematiksel olarak var olan değişimleri açıklamada yeterli olduğunu öne sürmüştür. Sonraki çalışmalarda ise ilgilerin cinsiyet, ırk ve etnik gruplara göre farklılaştığı bulunmuştur. Holland’a göre, ilgiler altıgen bir yapıda mükemmel bir biçimde gösterilebilir. Bitişik tipler daha benzer iken birbirine karşıt olan tipler daha farklıdır. Altıgen üzerinde, Yaratıcı tipin karşıtı olarak Düzenli, Realistik tipin karşıtı Sosyal ve Girişimci tipin karşıtı Araştırmacı tip olarak tanımlanmıştır.

Gati (1991), hiyerarşik bir model amaçlamış ve ilgilerin iki yüksek düzeye sahip olduğunu ve her seviyede benzer durumların olduğunu öne sürmüştür. Bu modelin Holland'ın modelinden üstün olduğunu savlamıştır. Prediger ve Vansickle (1982), Holland'ın üç faktörlü yapısıyla birlikte iki kutuplu boyutların var olduğunu söylemişlerdir (insan/nesne ve fikir/veri) ve üçüncü faktör de genel faktör olarak adlandırılmıştır. Daha sonra, Tracey ve Rounds (1996), Prediger'in iki kutbu ve genel faktör ile saygınlık boyutunun bulunduğu küresel bir yapıda ilgilerin gösterilmesi hususunda çalışmışlardır. Buldukları bu yapıdaki 204 korelasyon matrisinin Gati'nin modelinden daha iyi bir biçimde Holland'ın yapısına uygun olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca, Tracey ve Rounds (1993), yaptıkları çalışmalarda Prediger'in üç faktörlü yapısını destekleyen sonuçlar bulmuşlardır. Holland'ın ilgi yapısı üzerine uluslararası düzeyde yapılan çalışmalarda ilgilerin gösteriminde altıgen yapının yeterli olmadığına yönelik bulgular saptanmıştır. Bunlar (Glidden, Tracey ve Parraga,1996), Pakistan kadın ve erkek ilgi yapıları, Avustralya, Bolivya öğrencileri, Yeni Zelanda psikoloji öğrencileri, Meksikalı mühendislik bölümü öğrencileri ile yapılan çalışmalardır. Bunun yanı sıra, Holland'ın ilgi yapısının uyum gösterdiği çalışmalar da vardır. Örneğin, bu çalışmalar Hispanik yüksek okul öğrencileri ve yetişkinleri ile Afrika asıllı kolej öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalardır (Swanson,1992).

2.13. Sosyal Bilişsel Kuram

Bandura (1995, s., 1-2)'ya göre, insanların motivasyon seviyeleri duygusal durumları, hareketleri ve inandıklarının üzerine kuruludur. Böylece, odak noktası, bireylerin sahip oldukları yetenek veya bilgilerden ziyade, kişilerin davranışlarına neden olan yetenekleriyle ilgili inançlarına kaymaktadır. Yetkinlik beklentisi teorisi, insan yetkinliğini geliştirmek konusunda geniş bilgiler vermektedir. Başarılı davranışlar için bilgi ve beceri gerekli, ama yetersizdir. İnsanlar çoğu zaman ne yapmaları gerektiğini bilseler bile, uygun biçimde davranmayabilirler. Çünkü kimlik düşüncesi bilgi ve davranış arasında bir köprü işlevi görür. Yetkinlik beklentisi inancı bireyin davranışa yönelimini ve davranışını etkiler.

Betz (1999)'e göre, yetkinlik beklentisi matematik çalışmak, topluluk önünde konuşma yapmak, resim çizmek gibi belirli alanlardaki etkinliklere ait görevleri veya

davranışları başarıyla yerine getirebilme yeteneği hakkındaki kişinin inançlarına işaret eder. Bandura (1995), algılanmış yetkinlik beklentisini, olması beklenen durumları yönetmek için gereken davranış kalıplarını organize etmek ve işleme koymak konusunda bir kişinin kendi yeteneğine olan inancı olarak tanımlamıştır.

Betz (1999), kişilerin kendileri hakkındaki algıların mesleki ilgilerinin belirlenmesi ve yönlendirilmesi konusunda önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Betz ve Hackett (1997)'e göre, yetkinlik beklentisi bireylerin mesleki yaşamlarında kendi yeteneklerine olan inançlarıyla ilgilidir - mesleki davranışları, eğitimleri ve meslek seçimleri, performansları ve bu alanlardaki davranışları ısrarlı bir biçimde uygulamaları. Yetkinlik beklentisi inancı bireyin davranışa yönelimini ve davranışını etkiler. Hackett ve Brown (1999)'a göre, mesleki ilgilerin ya da kariyer gelişiminin temelinde eğitim ve mesleki ilgilerin karşılıklı etkileşimi, meslek seçimi ve performanslar etkindir.

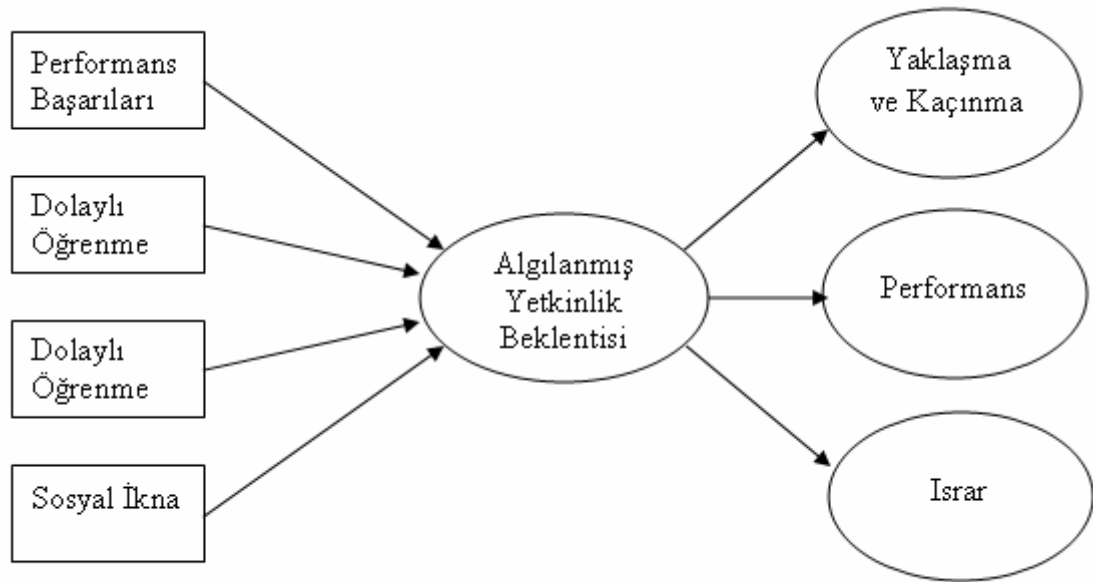
Bandura (1995)'ya göre, algılanmış yetkinlik beklentisi bireyin sahip olduğu toplam yeteneklerle değil, bu yeteneklerle neler yapabileceğiyle ilgilidir. Bireyin algıladığı yetkinlik beklentisi, bireyin sahip olduğu yeteneğe ve bu yeteneğe bağlı olarak ortaya koyacağı inancıya bağlıdır. Bundan dolayı, bireyin yetkinlik beklentisi yüksek ise bireyin başarıya yönelik davranışı ortaya koymasına ve bu davranışta ısrar etmesine, ancak başarısızlık durumu söz konusu olursa, farklı davranışlar geliştirmesine yol açar. Bireyin yetkinlik beklentisi düşük ise gereken davranışı başlatmada zorlanma, başlatabilse bile herhangi bir zorlanma durumunda devamını getirememeye ve başarısız olma gibi bir durumu söz konusudur. Bir beceri ve yeteneğe sahip olmak ile, bu beceri ve yeteneği farklı yer ve koşullarda işe vuruk hale getirmek farklıdır.

2.13.1.Yetkinlik Beklentisinin Bilgilendirici Kaynakları

Şekil 12'de görüldüğü üzere Bandura (1997)'ya göre, algılanmış yetkinlik beklentisinin davranışsal sonuçları için;

1. Yaklaşma-kaçınma davranışı (mesleki danışmanlık alanında yaklaşma-kaçınma davranışı, mesleki ilgilerin ortaya konması ya da kişinin verilen eğitim veya kariyer seçeneği hakkındaki seçim isteği veya kararı olarak açıklanabilir),
2. Hedef alandaki davranışların performans kalitesi,

3. Engellerle veya heves kıran yaşantılarla karşılaşıldığında davranışın kararlılığı önemlidir.

Şekil 11. Bandura'nın (1997), Yetkinlik Beklentisi Modeli

Bandura (1997), bireylerin yetkinlik beklentilerini kazanımlarında dört temel öğrenme faktörünün etkili olduğunu belirtmektedir:

1. Kişisel Performanslar: Bireyin yetkinlik beklentisine ve kişisel performanslarına, ulaşılan başarılar olumlu yönde etkiler. Bireyin başarılı olduğu durumlar, kişinin yetkinlik beklentisi inancını artırır. Başarı, kişinin yetkinliği konusunda güçlü bir inanç oluşturur. Küçük ve kolay kazanılan başarılar bireylerin zor ve uzun süreli kazanılan başarılarla ulaşmasındaki beklentilerini artırır. Bu süreçte var olan yetkinlik beklentisi herhangi bir sebepten dolayı gündeme gelen zorlanmalar ve engelleri aşma deneyimi gerektirir. Bireyler başarılı olmak için gerekli olan donanımlar ve davranışlar hakkında kazanımlar edindikten sonra bir başarısızlık durumunda gerilemek veya terk etmek yerine tekrar denemeyi tercih ederler. Bireyler kişisel performansları ile başarı konusundaki engelleri rahatlıkla olumlu yönde kullanabilirler.

2. Dolaylı Öğrenme: Yetkinlik inançlarının oluşumunda diğer toplum üyelerini gözleme yoluyla öğrenmedir. Kendilerine benzeyen insanların kararlı çabalar yoluyla başarılı olduklarını görmek, gözleyenin kendisinin de benzer etkinlikleri yerine

getirebilmek konusunda yeterliliğini yükseltir. Aynı şekilde, başkalarının çabalarına rağmen başarısız olduklarını görmek de, bireyin kendi yetkinliği ile ilgili değerlendirmesini düşürür ve motivasyon seviyesini olumsuz etkiler. Böylece dolaylı veya doğrudan deneyimler sayesinde performans standartları geliştirilir. Bireylerin gözledikleri modeller kendilerine ne kadar benzerse, davranışı kazanma süreci o kadar kısa olacaktır. Birey kendi davranışlarına benzer bir örüntü görünce, bu ilgisini çekecek ve bu davranışı yapma konusunda sebatkar davranacaktır. Bir çocuğun en çok model aldığı kişiler ebeveynleridir. Modelin ulaşılabilir ve benzer olması bu konuda etkilidir. Bireyler özellikle sahip olmak istedikleri yeterliliklere sahip modeller ararlar. Bu modeller bireylere davranışları ve ifade ettikleri düşüncelerle bilgi aktarırlar. Kendilerini gözleyen bireylere çevresel koşullarla baş etme mekanizmaları konusunda beceri öğretirler.

Eğer gözlenen modeller günlük hayattaki engelleri aşma konusunda uygun beceri geliştirebiliyor ve kararlı davranış örüntüsü sergileyebiliyorlarsa, daha fazla yardımcı olacaklardır. Gözlenen modellerin geçmiş deneyimleri, cinsiyetleri, kültürel ve sosyal sınıfları, çok önemlidir.

3. Sosyal İkna: Bireylerin başarılı olabilmeleri için kendilerine ve yeteneklerine yönelik inançlarını geliştirmede önemli bir unsurdur. Belirli bir çalışma, etkinlik ve beceriyi başarabilmeleri için diğer insanlar tarafından sözel olarak desteklenen bireyler bu süreçte bazı engellenmeler ve problemlerle karşılaştıklarında, başarmaya yönelik motivasyonları artmakta ve daha istikrarlı olmaktadır. Bunun yanında gerçekçi olmayan yetkinlik yüklemesi, bireyin gösterdiği çabalarından sonra hayal kırıklığı yaşamasına ve kendi yetkinliğine olan inancın kolayca yıkılmasına neden olur. Zorluklarla karşılaştıklarında farklı yollar denemek yerine yenilgiyi hemen kabul ederler.

4. Fizyolojik ve Duygusal Durum: Bireyler kendi yeterliliklerini değerlendirirken, içinde buldukları duygusal ve fiziksel durumlarına yönelik olarak da güven geliştirirler. Bireyler, performans gerektiren durumlarda yaşadıkları acılar, ağrı ve yorgunluklarını fiziksel güçsüzlüklerinin belirtisi olarak yorumlarlar. Bireylerin sahip oldukları olumlu duygu durumu bireylerin yetkinlik beklentisi inançlarını olumlu yönde etkiler. Olumsuz olan duygusal durum ise, bireyin yetkinlik beklentisini olumsuz etkiler. Stres ve kaygı gibi olumsuz duygular bireyin fizyolojik durumunu da etkiler. Bu yüzden, bireyin yetkinlik beklentisi algısını arttırmak için fizyolojik olarak tam bir iyilik

halinde olması gerekmektedir. Fizyolojik ve duygusal tepkilerin şiddeti değil, bunları bireyin nasıl algıladığı ve yorumladığı önemlidir.

2.14. İlgi İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde ilgi ile ilgili olarak yurt dışında ve yurtiçinde yapılan araştırmalara değinilmiştir.

Rounds ve Tracey (1996), farklı etnik gruplarda mesleki ilgi yapılarının Holland'ın RAYSGD döngüsel yapılarına düşük düzeyde uyum gösterdiğini bulmuşlardır. Swaney (1995), RAYSGD ölçeklerinin oldukça sağlam ölçümlerini, sadece Amerikan kolej öğrencileriyle sınırlı olan dört küçük örnekleme tekrar değerlendirmiş ve Holland'ın RAYSGD modeline uygun yapılar bulmuştur. Day, Rounds ve Swaney (1998), 11. ve 12. sınıf öğrencilerinden oluşan 49 450 kişilik örnekleme (%15'i Amerikan asıllı, %30'u Asya ve Meksika kökenli Amerikan ve %55'i ise yerli Amerikalıdan oluşmaktadır) yapılan "randomization test" sonuçlarına göre, Holland'ın RAYSGD ilgi yapılarına uygun yapılar bulmuşlardır.

Ronald, Mullis, Ann, Gerwels ve Deborah (1998), Orta Batı Amerika'da yaşları 14-15 arasında olan lise öğrencilerinin mesleki ilgilerinin kalıcılığı konusunda yaptıkları 3 yıllık boylamsal bir araştırmada, 271 üniversite birinci sınıf öğrencisinden oluşan (%48 erkek, %52 bayan) örnekleme Strong İlgi Envanteri'ni uygulanmışlar ve test-tekrar test uygunluk katsayılarını, mesleklerde .48 ile .78 aralığında, temel ilgi yapılarında ise .50 ile .77 arasında bulmuşlardır. Mesleki konularla Realistik, Yaratıcı ve Sosyal ilgi alanlarının korelasyonları yüksek, Girişimci, Araştırmacı ve Düzenli ilgi alanlarının ise düşük korelasyonlar gösterdiği saptanmıştır. Borgen ve Savickas (2004), Ohio Üniversitesi 447 Tıp Fakültesi öğrencilerinin ilgi yapılarını RAYSGD tiplerine göre değerlendirmişlerdir. Bu gruplarda yüksek çıkan ilgi alanları Araştırmacı ve Sosyal olmuştur.

Lise öğrencilerinin mesleki ilgilerini incelemek için Avustralya'da yaptığı çalışmada Athanasou (2001), Holland'ın tipolojisine uygun olan 24 maddelik bir ölçek kullanmıştır. Araştırmanın örnekleme sayısı 2709 (erkek= 1436, kadın= 1273) olup, yaş ortalaması 15.5'dir. İlgilerin yapısını incelemek için çok boyutlu ölçekleme ve randomizasyon istatistik analizleri kullanılmıştır. Bulgular, Avustralyalı lise öğrencileri

için ilgilerin yerleşiminin kısmen bir daireye uyacağını göstermiştir. İnsan-nesne ve veri-fikir boyutları için doğrulayıcı bulgular olmasına rağmen, genel ilgilerin dağılımının bu iki boyut üzerinde açıklanamayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, ilgilerin küresel ifadesine yönelik olarak kısmi bulgular olmakla birlikte, bu bulgular, Tracey (1997) tarafından ileri sürülen saygınlık boyutunu desteklememektedir. Athanasou, saygınlık boyutuna ulaşamamasının nedeninin maddelerin ortalama saygınlık düzeyine göre yazılması ve düşük saygınlık maddelerinin ölçekten çıkartılmış olması olabileceğini ifade etmektedir.

2.15. Türkiye’de İlgilerle İlgili Yapılan Çalışmalar

Yıldırım (2001), akademik liselerdeki alan türlerine uygun olan ABKÖ altölçeklerinin Holland’ın altıgen modelinden yararlanarak belirlenmesine yönelik olarak Fen Bilimleri Alanı, Sosyal Bilimler Alanı, Türkçe Matematik Alanı, Sanat Alanı ve Yabancı Dil Alanı ile ABKÖ altölçeklerinin ilişkisini araştırmıştır. Bu modeller doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak sınanmıştır. Araştırma dokuzuncu sınıfa devam eden 490 öğrencinin verileri üzerinde yürütülmüştür. ABKÖ altölçeklerine ilişkin yapılan madde analizlerinde altölçeklerin iç tutarlık katsayıları olan Cronbach alfa değerleri en düşük .69 (şekil-uzay), en yüksek .88 (sanat) olarak bulunmuştur. Bu değerlerin kabul edilir düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmada ayrıca akademik ve meslek liselerindeki öğrencilerin ABKÖ altölçeklerinden aldıkları puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı incelenerek, her iki lise türü karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak, akademik liselerdeki öğrenciler sadece algılanmış sayısal yetenek altölçeğinin puanları açısından meslek liselerindeki öğrencilerden anlamlı biçimde ($p=.042$) yüksek puan almışlardır. Oysa, meslek liselerindeki öğrenciler 9 ölçekten (sosyal bilim, yabancı dil, ticaret, ziraat, mekanik, iş ayrıntıları, edebiyat, sanat ve müzik) anlamlı biçimde ($p<.05$) daha yüksek puan almışlardır. Sonuç olarak, ABKÖ altölçekleri ile yapılan madde analizlerinde altölçeklerin iç tutarlık katsayılarının ve madde toplam puan korelasyonlarının yeterli düzeyde olduğu görülmüştür.

Bozgeyikli (2000), ilköğretim 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin meslek kararı vermede yetkinlik düzeylerini ölçen bir ölçek geliştirilmeyi amaçlamıştır. Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği (MKVYÖ), sosyal bilişsel kariyer kuramı ve yetkinlik

kuramına dayalı olarak geliştirmiştir. Ölçek 27 maddeden ve üç alt ölçekten oluşmuş olup likert tipi bir ölçektir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları 480 ilköğretim 8. sınıf öğrencisinden elde edilen veriler üzerinden yapılmıştır. Ölçeğın içi tutarlılık katsayıları .81 ile .92 arasında değişmektedir.

Barutcu ve Odacı (2002), Fen lisesi ile genel lise öğrencilerinin mesleki yönelimleri arasındaki farklılıkları incelemişler ve çalışmada Kendini Değerlendirme Envanteri kullanmışlardır. 91 öğrencinin katıldığı araştırmada sayısal yetenek, şekil uzay yeteneği, temel bilim, mekanik, ticaret, işbirliği, liderlik, kazanç ve ün sahibi olma bakımından fen lisesi ile genel lise öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu, bu farkların fen lisesi öğrencileri lehine olurken, canlı varlık, iş ayrıntıları ve sosyal yardım bakımından ise farkların genel lise lehine olduğu belirlenmiştir. Ancak sözel yetenek, sosyal bilim, ikna, edebiyat, güzel sanatlar, müzik ,yaratıcılık, yarışma, değişiklik, düzenli yaşam ilgili alanlarından anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin çözümü hakkında bilgi verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma en az ortaokul mezunu 65 yaşına kadar olan bireyler ile 8. sınıftan itibaren tüm öğrencilerin mesleki ilgilerini ve yeteneklerini ölçmeye yönelik bir ilgi envanteri geliştirme çalışmasıdır.

3.2. Birinci Çalışma Evreni ve Çalışma Grubu

Birinci çalışmanın evrenini 2004–2006 eğitim öğretim yılı içerisinde Adana’da bulunan, en az ortaokul mezunu 65 yaşına kadar olan bireyler ile 8. sınıftan itibaren tüm öğrenciler oluşturmaktadır.

Kariyer Eğilim Envanteri’nin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla yararlanılan bu çalışma grubu, 2005–2006 eğitim öğretim yılı Eylül-Ekim ayı içinde Adana ilindeki farklı okullarda öğrenim gören 538 öğrenci ile 52 yetişkinden oluşmuştur. Örneklem seçim yöntemi olarak kolay ulaşılabilen örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ancak analizler 412 kişinin verileri kullanılarak yapılmıştır, çünkü diğer kişilerin envanter içindeki 55. maddede 4 seçeneğini işaretlemedikleri ve tekrarlı soruların mutlak değer farklarının ise 1.5 değerinden büyük olduğu görülmüştür. Çalışma grubu 217 kadın 170 erkekten oluşmaktadır. Yaş ortalaması 17.27 ve standart sapması 5.7 ve yaş ranjı 13-49

arasında değişmektedir. Tablo 3.1.'de ise öğrencilerin okullara, sınıflara ve cinsiyetlerine göre dağılımı görülmektedir.

Tablo 3. 1. Birinci Çalışmanın Örneklemindeki Öğrencilerin Okul Sınıf ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı

CİNSİYET VE OKUL	sınıf düzeyi/ Üniversite				İlköğretim			ortaöğretim				Toplam
	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf	
Meslek Lisesi	-	-	-	-	-	-	-	73	25	22	11	132
Düz lise	-	-	-	-	-	-	-	4	32	29	-	32
Üniversite	4	3	4	7	-	-	-	-	-	-	-	16
Ortaöğretim	-	-	-	-	-	-	60	1	18	3	-	82
Anadolu-Fen	-	-	-	-	-	-	-	50	2	2	-	54
Kız	3	1	4	5	0	9	34	78	28	29	14	205
Erkek	3	2	0	3	1	3	13	51	48	25	4	153
Toplam	6	3	4	8	1	12	47	129	76	54	16	358

Yetişkinlerin mesleklere göre dağılım tablosu ise şöyledir.

Tablo 3. 2. Birinci Çalışmanın Örneklemindeki Yetişkinlerin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslekler	Kişi Sayısı	Cinsiyet	
		Erkek	Kadın
Tiyatro Sanatçısı	1	1	-
Araştırma Görevlisi	2	2	-
Uzman Biyolog	1	1	-
Doktor	2	1	1
Öğretmen	15	8	7
Veteriner	1	1	0
Hemşire	10	10	
Tekniker	2	2	0
Serbest Meslek	3	3	0
İşçi	2	2	0
Ev Hanımı	2	-	2
Tıbbi Teknolog	2	1	1
Turizmci	3	2	1
Memur	3	3	-
Sekreter	2	2	-
Toplam	52	40	12

3.2.1. Birinci Çalışmada Veri Toplama Araçları

Birinci çalışmada Kişisel Bilgi Anketi ile Kariyer Eğilim Envanteri ölçme aracı olarak kullanılmıştır. Aşağıdaki bu araçları tanıtıcı bilgiler verilmiştir.

3.2.2. Kişisel Bilgi Anketi

Bu ankette sosyoekonomik düzey, cinsiyet, yaş ve yaşanan il sorularından sonra öğrenciler ve yetişkinler için olmak üzere iki farklı bölüm yer almaktadır. Öğrenciler için okul, sınıf düzeyi, öğrenim görülen alanının ilgi ve yeteneklerine ne derece uygun olduğuna ilişkin kişisel görüşlerini derecelendirmeleriyle ilgili sorular yer almaktadır. Yetişkinler için hazırlanan bölümde ise, meslek isimleri, kaç yıldır çalıştıkları, eğitim durumu ve mesleklerini ne kadar severek yaptıklarıyla ilgili derecelendirmenin bulunduğu sorular yer almaktadır.

3.2.3. Madde Havuzunun Oluşturulması

Kariyer Eğilim Envanteri'nin maddeleri yazılırken, KKE'nin maddelerinden yararlanılmış, ancak bu maddelerin çevirileri aynen kullanılmamıştır. Madde havuzu oluşturulurken, öncelikle KKE'deki maddeler tercüme edilmiştir. Daha sonra, farklı meslek gruplarında çalışan bireylerle görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde, KKE'nin modeli dikkate alınmadan, bireylerden hoşlandıkları etkinlikleri belirtmeleri istenmiştir. Bu görüşmeler sonunda ulaşılan etkinlikler maddelere dönüştürülerek madde havuzuna eklenmiştir. Madde havuzu 214 etkinlik ve 189 meslekten oluşmuştur. Maddeleri seçerken KKE'nin 18 faktörlü yapısı göz önüne alınmıştır. Maddeler yazılırken KKE'nden çevrilen altölçek tanımları dikkate alınmıştır. Sonuç olarak, her bir faktör için altışar madde belirlenmiştir.

Kariyer Eğilim Envanteri'nin bu ilk örneği için seçilen maddeler KKE'nde olduğu gibi hem etkinlikler hem de meslekler şeklinde yazılmıştır. Etkinlik ifadeleri

hem hoşlanma hem de yetkinlik beklentisi ölçümleri için kullanılmıştır. Meslek isimleri ise mesleki tercihlerin ölçümleri için kullanılmıştır. Etkinlik ve meslek tercihi maddeleri, temel ilgi alanları, düşük ve yüksek saygınlık ilgi alanlarında bulunan 18 ilgi alanı için ayrı ayrı yazılmıştır. Sonuç olarak, envanter her bir faktör için 6'şar maddeden oluşan 111 maddelik etkinlik ve 110 maddelik meslekler bölümünden oluşturulmuştur. Etkinliklerin ilgi ve yetkinlik beklentisi derecelendirilmeleri için ayrı ayrı puanlanması sonucunda puanlanan madde sayısı 332 olmuştur.

Envanter yanıtlanırken, ilgi ve yetkinlik beklentisi için yapılacak derecelendirmelerinin aynı etkinlik ifadeleri için yapılması, meslek tercihleri için yapılacak derecelendirmelerin de meslek isimleri için yapılması istenmiştir. Derecelendirmenin beşli Likert tipi derecelendirme üzerinden yapılacağı belirtilmiştir. Bir doğru üzerinde A ile E arasındaki harfler eşit aralıklarla gösterilmiştir. Bu harflerin her birinin üzerine sözel ifadeler yerleştirilmiştir (Hoşlanma ve mesleklere ilişkin derecelendirmeleri için; *A-hiç hoşlanmam*, *B-biraz hoşlanırım*, *C-hoşlanırım*, *D-genellikle hoşlanırım*, *E-her zaman hoşlanırım*; Yetkinlik beklentisi derecelendirmeleri için; *A-kesinlikle yeterli değilim*, *B-biraz yeterliyim*, *C-yeterliyim*, *D-oldukça yeterliyim*, *E-tamamen yeterliyim*). Her bir altölçek için yüksek puanlar kişinin o alana yüksek düzeyde ilgi duyduğuna işaret etmektedir.

3.2.4. Birinci Çalışma Verilerinin Toplanması

Envanter araştırmacı tarafından ulaşılabilen yetişkinlere uygulanmıştır. Öğrencilere yönelik uygulamalarda ise gerekli izinler alındıktan sonra, araştırmacı uygun ders saatlerinde sınıflara girerek, araştırmanın amacıyla ilgili bilgileri öğrencilere aktardıktan sonra uygulanmıştır. Bu arada öğrencilerden anlaşılmayan ifadelerin belirtilmesi istenmiştir. Envanteri yanıtlama süresi ortalama 45 dakikadır.

3.2.5. Birinci Çalışmada Verilerin Çözümlemesi

Analizlerde, ilk olarak, her bir maddenin aritmetik ortalama, standart sapma, çarpıklık ve sivrilik değerleri incelenmiştir. Bu sırada, mesleklere ilişkin altölçeklerin

veri tabanı incelendiğinde, örnekleme bütünü kişilerin en az bir maddeyi boş bıraktıkları anlaşılmıştır. Daha sonra, alandaki psikolojik danışmanlar tarafından Kariyer Eğilim Envanteri uygulandıktan sonra yapılacak değerlendirmelerde bu durumun problem yaratacağı düşünüldüğünden, envanter kapsamından mesleklerle ilgili bütün altölçekler çıkarılmış ve analizlere dahil edilmemişlerdir. Başka bir deyişle, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki öğrenciler birçok maddeyi boş bırakabilir ve sonuçta, psikolojik danışmanlar toplam puan elde etmekte zorlanabilirlerdi.

Daha sonra, Kariyer Eğilim Envanteri'nin ilgi, yetkinlik beklentisi ve mesleklerle ilgili altölçeklerinin yapı geçerliğini sağlamak amacıyla açıklayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Bu amaçla kürenin kuzey kutbunda (yüksek saygınlık düzeyi; 5 altölçek), ekvator bölgesinde (temel ilgi alanları; 8 altölçek) ve güney kutbunda (düşük saygınlık düzeyi; 5 altölçek) bulunan toplam 18 altölçek için ayrı ayrı 3 faktör analizi yapılmıştır. Ayrıca, bu analizler ilgi ve yetkinlik beklentisi ölçümleri için tekrarlandığından, toplam 6 ayrı faktör analizi yapılması gerekmiştir (Bkz., Tablo 3.3.).

Tablo 3. 3.Kariyer Eğilim Envanteri İçin Yapılan Açıklayıcı Faktör Analizlerinin Küredeki Bölgelerine Göre Basitleştirilmiş Gösterimi

İlgi ölçümleri için yapılan faktör analizleri	Yetkinlik beklentisi ölçümleri için yapılan faktör analizleri
1-Yüksek saygınlık düzeyi; 5 altölçek	4-Yüksek saygınlık düzeyi; 5 altölçek
2-Temel ilgi alanları; 8 altölçek	5-Temel ilgi alanları; 8 altölçek
3-Düşük saygınlık düzeyi; 5 altölçek	6-Düşük saygınlık düzeyi; 5 altölçek

Yapılan bütün faktör analizlerinde, düşük ve yüksek saygınlık düzeylerindeki altölçekler için 5, temel ilgi alanlarına uygun altölçekler için 8 faktörlü yapılar aranmıştır. Analizlerde, faktör çıkarma yöntemi olarak temel eksenler (principal axis) faktör çıkarma yöntemi tercih edilmiştir. Ayrıca, hem ilgi hem de yetkinlik beklentisi ölçümleri açısından yüksek saygınlık düzeyindeki (kuzey kutbu) faktörler arasındaki korelasyon değerlerinin geneli, .33 değerinden yüksek olduğu için oblik faktör döndürme (direk oblimin) seçilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Temel ilgi alanları (ekvator bölgesi) ile düşük saygınlık düzeyindeki (güney kutbu) faktörler ise daha düşük derecede ilişki gösterdiği için varimaks faktör döndürme yöntemi tercih edilmiştir.

Elde edilecek faktör yapısının kararlı ve basit bir yapı olması amacıyla, faktörlere yüklenecek en düşük faktör yükü ve faktör yükleri arasındaki en düşük fark

için iki ayrı ölçüt belirlemek gerekmiştir. Faktörlere yüklenen maddelerin en düşük .50 faktör yüküne sahip olması ölçütü aranmıştır. Faktör yükleri arasındaki en düşük fark için ise belirli bir değer belirlemek mümkün olmamıştır. Çünkü maddelerin bir kısmının faktör yükleri arasındaki farkın çok düşük olduğu görülmüştür. Bunun yerine, her bir maddenin en yüksek faktör yüküyle istenen faktöre (altölçeğe) yüklenip yüklenmediğini incelemeye karar verilmiştir. Çeşitli sorunların yaşandığı maddelerin ifadeleri incelenmiş, içeriklerinde değişiklikler yapılmış ve ikinci çalışmada uygulanacak olan Kişisel Eğilim Envanteri'nin maddeleri bunlar dikkate alınarak yeniden ifade edilmiştir. Bu konuda yapılanların ayrıntıları bulgular bölümünde açıklanmıştır.

3.3. İkinci Çalışma

Birinci çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda envanterde gerekli düzeltmeler yapılmış ve yeni maddeler yazılmıştır. Bu bölümde envanter için yapılan ikinci çalışmanın örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi hakkında bilgi verilmiştir.

3.3.1. İkinci Çalışmanın Evren ve Örnekleme

İkinci çalışmanın evrenini 2005–2006 eğitim öğretim yılı içerisinde Türkiye’de bulunan, en az ortaokul mezunu 65 yaşına kadar olan bireyler ile 8. sınıftan itibaren tüm öğrenciler oluşturmaktadır

Bu örneklem envanterin kapsam geçerliliği için 2005-2006 Eğitim Öğretim Yılı Nisan, Mayıs ve Haziran ayları içinde Türkiye’nin farklı illerinde farklı okullarda eğitim gören 541 öğrenci (307 kız, 234 erkek) ile Türkiye’nin farklı illerinde yaşayan farklı meslek grupları, farklı eğitim düzeyi, farklı sosyoekonomik düzey ve farklı yaş gruplarından oluşan 315 kişiden (145 kadın, 170 erkek) oluşmaktadır. Envanter 1254 kişiye uygulanmış değerlendirmeye yalnız 862 kişinin envanteri alınmıştır. İkinci çalışma grubunda yaş için tepe değer 15 (n = 115; % 13.9) olarak bulunmuştur. Yetişkinler için toplam 59 meslek tanımlanmış olup meslek isimleri Ek 1’de

verilmiştir. Aşağıda Tablo 3.4.'te ikinci çalışmada bulunan öğrencilerin okullara göre dağılımını gösterilmiştir.

Tablo 3. 4 .İkinci Çalışma Örneklemindeki Öğrencilerin Okul ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Okul Türü	Cinsiyet		Toplam
	Kız	Erkek	
Meslek Lisesi	63	30	93
Düz Lise	78	76	154
Üniversite	102	88	190
Ortaöğretim	48	21	69
Anadolu- Fen Lisesi	14	17	31
Dershane	1	1	2
Toplam	306	233	539

3.3.2. İkinci Çalışmada Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada da ölçme aracı olarak Kişisel Bilgi Anketi ve Kariyer Eğilim Envanteri kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Anketi'nde yer alan sorular birinci çalışmadaki soruların aynısıdır. Kariyer Eğilim Envanteri'nde ise, birinci çalışma sonucunda bazı maddeler envanterden çıkarılmış ve yeni maddeler eklenmiştir. Bu konudaki bilgiler bulgular bölümünde açıklanmıştır. Her bir faktör için yine altı madde belirlenmiş ve etkinlikler bölümü 111 maddeden oluşmuştur. Mesleki tercihlerle ilgili kısım ise Kariyer Eğilim Envanteri'nden çıkarılmıştır. Çünkü birinci çalışmada örneklemdeki her bireyin en azından bir maddeyi boş bıraktığı anlaşılmıştır. Bu durum, ileride envanteri kullanacak psikolojik danışmanlara zorluk çıkarabilir düşüncesiyle, envanterin mesleki tercihlerle ilgili bu kısmını kullanmama kararı verilmiştir. Envanterin yönergesi ve derecelendirilmesi yine birinci çalışmada yapıldığı gibidir. Etkinliklerin, hoşlanma ve yetkinlik beklentisi için ayrı ayrı puanlanması sonucu envantere bu kez toplam 222 madde bulunmaktadır. Aşağıda uygulanan envanterin ilk sayfasının bir örneği verilmiştir.

Kariyer Eğilim Envanteri

Açıklama: Lütfen, aşağıda yazılı olan etkinlikleri okuyunuz ve her bir etkinlik için **İKİ** ayrı işaretleme yapınız. İlk olarak, bu etkinliklerden ne kadar HOŞLANDIĞINIZI ve sonra, bu etkinlikleri yapma konusunda kendinizi ne kadar YETERLİ gördüğünüzü, rakamla boşluğa yazınız. Aşağıda bunun bir örneği verilmiştir. Derecelendirmeyi aşağıdaki ifadeler doğrultusunda yapınız.

HOŞLANMA

Hiç	Biraz	Ne Hoşlanırım	Genellikle	Her zaman
Hoşlanmam	Hoşlanırım	Ne Hoşlanmam	Hoşlanırım	Hoşlanırım
1	2	3	4	5

YETERLİLİK

Kesinlikle	Biraz	Oldukça	Tamamen
Yeterli Değilim	Yeterliyim	Yeterliyim	Yeterliyim
1	2	3	4

ÖRNEK CEVAPLAMA

HOŞLANMA	YETERLİLİK	NO	ETKİNLİKLER
..... 3 3		<i>Kişilerin isteklerine göre saç kesimi /saç tıraşı yapmak</i>
..... 5 2		<i>Uzun yollarda ağır vasıta araçları kullanmak</i>
..... 2 2		<i>Bir seyahat firmasında müşteri rezervasyonları ve bilet satışları yapmak</i>

HOŞLANMA	YETERLİLİK	NO	ETKİNLİKLER
....	1	Üniversite öğrencilerinin yurt dışı eğitimlerine yönelik bilgi sağlamak
....	2	Firma çalışanlarına yönelik yönetim organizasyonları yapmak
....	3	Şirket ve firmaların bütçe hesaplarını düzenlemek
....	4	Cihazlardaki teknik problemlerin çözümü için elektronik sistemlerden yararlanmak
....	5	Yeni motor türlerinin alet ve parçalarını incelemek
....	6	Doğa bilimleri ile ilgili dergileri okumak
....	7	Şiir yazmak
....	8	İş stresi yaşayan çalışanlara yönelik psikolojik yardım sağlamak

3.3.3. İkinci Çalışmada Verilerin Toplanması

İkinci çalışma için uygulamalar Nisan, Mayıs ve Haziran 2006 tarihinden itibaren Türkiye'nin 13 ilinde yapılmıştır. Bu illerde envanteri uygulayabilecek yetkin kişilerle (öğretmenler, profesyonel meslek üyeleri) iletişim kurulmuş ve hem yetişkinlere hem de öğrencilere envanter uygulanmıştır. Daha sonra, bu kişiler envanterleri yine kargo yoluyla araştırmacıya ulaştırmışlardır. Envanterin yanıtlama süresi ortalama 35 dakikadır. Uygulamalarda, araştırmanın amacı, araştırmadan beklenen sonuç ile ilgili bilgiler ve uygulama yönergesi araştırmacı tarafından uygulayıcılara bilgi notu olarak gönderilmiştir.

3.3.4. İkinci Çalışma Verilerinin Çözümlemesi

Analizlerde, ilk olarak, her bir maddenin aritmetik ortalama, standart sapma, çarpıklık ve sivrilik değerleri incelenmiştir. İkinci olarak, birinci çalışmada da yapıldığı gibi altölçeklerin yapı geçerliğini sağlamak amacıyla açıklayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Bu analizlerde kullanılan yöntemler birinci çalışmada yapılanlarla aynı olduğu için burada tekrarlama gereği hissedilmemiştir. Üçüncü olarak altölçekler arasında Pearson korelasyonları hesaplanmıştır. Son olarak, çalışma grubundaki öğrenci ve yetişkinlerin mesleklerine göre Holland kategorileri oluşturulmuş (Bkz., Ek 1) ve bu kategorilere göre altölçek ortalamaları arasındaki farklılıklar tek yönlü varyans analizleri yaparak karşılaştırılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde birinci ve ikinci çalışma sonrasında elde edilen verilere yapılan analizler ve sonuçları üzerinde durulmuştur.

4.1. Birinci Çalışmanın Bulguları

Birinci çalışmada, ilk olarak, Kariyer Eğilim Envanteri'ndeki (KEE) 5 kontrol maddesi incelenmiştir. Bu maddeler kişilerin envanteri dikkatli biçimde yanıtlayıp yanıtlamaması ile ilgilidir. Bunu kontrol etmemizi sağlayan iki tür madde vardır. Bunlardan birincisi envanterin ortasında bulunan 55. maddedir. Bu maddeye gelindiğinde, kişilerden “4” seçeneğini işaretlemeleri ve yanıtlamaya devam etmeleri rica edilmektedir. Bu seçeneği işaretlemeyenlerin envanteri değerlendirmeye alınmamaktadır.

İkinci tür ise, envanterdeki iki maddenin yinelenmesiyle ilgilidir. Bu maddelerin ilki envanterin başlangıcındadır ve envanter ortasına gelindiğinde yinelenmiştir. Diğeri ise, envanterin ortalarında ve son maddeler arasında yinelenmiştir. Yinelenen bu iki maddenin işaretlemeleri arasındaki **mutlak** farklar toplanmış ve ikiye bölünmüştür. Puan farkı 1,5 ve üzerinde olan kişilerin örneklemden çıkarılması gerekmiştir. Çünkü “4” seçeneğini işaretlemeyen ve ortalama farkı 1,5 ve üzerinde olan kişilerin envanteri dikkatli doldurmadığı düşünülmüştür. Bu puanlama geçerliğiyle ilgili kontrol işlemleri hem ilgi, hem de yetkinlik beklentisi maddeleri için yapılmıştır. Öğrencilerin yaklaşık olarak % 90'ı “4” seçeneğini işaretlemiştir. Yinelenen maddeler açısından ise, öğrencilerin % 90'nın ortalaması 1,5 değerinin altında bulunmuştur.

4.1.1. İlgi Altölçeklerinin Maddelerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı istatistikler açısından, madde ortalamalarının genelde 2.50 ve standart sapma değerlerinin ise çoğunlukta 1.50 civarında olduğu görülmüştür. Çarpıklık ve sivrilik katsayıların da büyük çoğunlukta 1.50 altında olduğu görülmüştür. Ancak mekanik ve teknik alanlardaki bazı maddelerle düşük saygınlık altölçeklerine ait bazı maddelerin aritmetik ortalamalarının 1.70 değerinden düşük, sivrilik değerlerinin de 2.00 değerinden yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.1.1.2. Yüksek Saygınlık Düzeyindeki İlgi Altölçeklerine İlişkin Faktör Analizler

Temel eksenler faktör çıkarma yöntemi ve direkt oblimin faktör döndürme yöntemi ile 5 faktörlü bir çözüm aranmıştır. Sonuçta, 7 iterasyonda çözüme ulaşılmış ve toplam varyansın % 55.36'sının açıklandığı görülmüştür. Çözüme ilişkin faktör yükleri ve döndürme sonrasındaki özdeğerler ile faktörlerdeki varyans açıklanma yüzdeleri Tablo 4.2'de belirtilmektedir (Bkz.,Sy. 69).

Tablo 4.2'de görüldüğü gibi, faktörlerdeki en düşük faktör yükünün .50 ölçütünden yüksek olduğu ve bütün maddelerin de kendi faktörlerine (altölçeklerine) yüklendiği belirlenmiştir. Faktörlerin altölçek isimleri Tablo 4.1.'deki gibidir(Bkz.Sayfa,60).

Finansal Analiz faktöründeki 6 maddenin de ifadesi incelenmiş, nispeten daha düşük faktör yüküne sahip maddelerde (84, 89, 99 ve 104) “*finans*” ya da “*mali*” gibi kelimelerin kullanılmadığı görülmüş ve ikinci çalışma için madde ifadelerinde bu yönde düzeltmeler yapılmıştır. Sosyal Bilim faktöründeki maddelerin ifadesi incelenmiş, hiçbir maddenin ifadesini değiştirme gereği duyulmamıştır. Bu faktördeki faktör yükleri arasındaki en düşük farkın (.29) 81. maddede olduğu görülmüştür.

Bunların dışında, Saygın İzlenim faktöründeki madde ifadeleri incelenmiş ve nispeten daha düşük faktör yüküne sahip maddelerde (92, 102 ve 107) “*yöneticilik*” kelimesinin; Bilim faktöründeki madde ifadeleri incelenmiş ve nispeten daha düşük faktör yüküne sahip maddelerde (85, 90 ve 105) “*bilimsel araştırma*” ifadesinin; ve Ticari Sistemler faktöründeki madde ifadeleri incelenmiş ve nispeten daha düşük faktör

yüküne sahip maddelerde (93, 103 ve 108) “*ticaret*” ile ilgili kelimelerin kullanılmasının uygun olacağı düşünülmüş ve bu yönde düzeltmeler yapılmıştır.

Tablo 4.1. Birinci Çalışmadaki İlgili ve Yetkinlik Beklentisi Faktörleri ve Faktör İsimleri

	FAKTÖRLER	İLGİ ALTÖLÇEKLERİ	YB ALTÖLÇEKLERİ
Yüksek Saygınlık Düzeyindeki İlgili ve Yetkinlik Beklentisi Faktörleri ile İsimleri.	Faktör I	Finansal Analiz	Finansal Analiz
	Faktör II	Sosyal Bilim	Sosyal Bilim
	Faktör III	Bilim	Bilim
	Faktör IV	Saygın İzlenim	Saygın İzlenim
	Faktör V	Ticari Sistemler	Ticari Sistemler
Temel İlgili Alanlarındaki İlgili ve Yetkinlik Beklentisi Faktörleri ile İsimleri	Faktör I	Mekanik ve Veri İşleme	Mekanik ve Veri İşleme
	Faktör II	Yönetim ve Sosyal Kolaylaştırma	İş Ayrıntıları, iki maddeyle Yönetim ve bir maddeyle Sosyal Kolaylaştırma
	Faktör III	Doğa / Açık Alan	Yönetim, Sosyal Kolaylaştırma ve bir maddeyle Sosyal Yardım
	Faktör IV	Sosyal Yardım	Doğa / Açık Alan
	Faktör V	İş Ayrıntıları	Sosyal Yardım
	Faktör VI	Sanat	Sanat
	Faktör VII	-	?
	Faktör VIII	-	-
Düşük Saygınlık Düzeyindeki İlgili ve Yetkinlik Beklentisi Faktörleri ile İsimleri.	Faktör I	Yapım-Onarım, El İşçiliği ve bir maddeyle Temel Hizmetler	Yapım-Onarım, El İşçiliği ve bir maddeyle Temel Hizmetler
	Faktör II	Kişisel Hizmetler (Ayrıca üç maddeyle Temel Hizmetler ve bir maddeyle Yapım-Onarım)	Kalite Kontrol
	Faktör III	Kalite Kontrol (Ayrıca bir maddeyle Kişisel Hizmetler)	Temel Hizmetler (Ayrıca iki maddeyle Kişisel Hizmetler)
	Faktör IV	?	Kişisel Hizmetler (Ayrıca bir maddeyle Temel Hizmetler)
	Faktör V	-	-

4.1.1.3. Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerinin Maddelerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

KKE kapsamındaki bütün yetkinlik beklentisi altölçeklerinin maddelerine ait tanımlayıcı istatistikler ve sonra da faktör yapısı incelenmiştir. Burada da ilgili altölçeklerinde bulunan örüntünün bir benzeri bulunmuştur.

4.1.1.4. Yüksek Saygınlık Düzeyindeki Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerine İlişkin Faktör Analizleri

Temel eksenler faktör çıkarma yöntemi ve direkt oblimin faktör döndürme yöntemi ile 5 faktörlü bir çözüm aranmıştır. Sonuçta, 10 iterasyonda çözüme ulaşılmış ve toplam varyansın % 59.10'nun açıklandığı görülmüştür. Çözüme ilişkin faktör yükleri ve döndürme sonrasındaki özdeğerler ile faktörlerdeki varyansların açıklanma yüzdeleri Tablo 4.4.'de belirtilmektedir (Bkz., Sayfa 71).

Tablo 4.4'de görüldüğü gibi, faktörlerdeki en düşük faktör yükünün .50 ölçütünden yüksek olduğu ve bütün maddelerin de kendi faktörlerine (altölçeklerine) yüklendiği belirlenmiştir. Ancak faktör yüklerinin yukarıdaki ilgi ölçümlerinden nispeten farklı olduğu görülmüştür. Faktörlerin altölçek isimleri Tablo 4.1'deki gibidir (Bkz., Sayfa 60).

Yüksek saygınlık düzeyindeki yetkinlik beklentisi ölçümleriyle ilgili bu faktörler incelendiğinde, Saygın İzlenim, Bilim, Finansal Analiz ve Ticari Sistemler faktörleriyle ilgili olarak ilgi altölçeklerinde yapılan düzeltmelerin isabetli olduğu kanısına ulaşılmıştır. Sosyal Bilim ile ilgili ikinci faktördeki 101. maddenin ifadesi bilimsel araştırma yapmaya daha yakın bulunduğundan, madde ifadesi “*çalışmalar yapmak*” şeklinde düzeltilmiştir.

4.1.1.5. Temel İlgi Altölçekleri (Ekvator) için Yapılan Faktör Analizleri

Temel eksenler faktör çıkarma yöntemi ve varimaks faktör döndürme yöntemi ile 8 faktörlü bir çözüm aranmış ve sonuçta, 8 iterasyonda çözüme ulaşılmış ve toplam varyansın % 49.26'sının açıklandığı görülmüştür. Çözüme ilişkin faktör yükleri ve döndürme sonrasındaki özdeğerler ile faktörlerdeki varyansların açıklanma yüzdeleri Tablo 4.5.'de belirtilmektedir (Bkz., Sayfa 72).

Tablo 4.5.'de görüldüğü gibi, faktörlerdeki en düşük faktör yükünün .50 ölçütünün altında kaldığı, son faktörün kaybolduğu ve bazı maddelerin de kendi faktörleri (altölçekleri) dışındaki faktörlere yüklendiği belirlenmiştir. Faktörlerin altölçek isimleri Tablo 4.1.'deki gibidir (Bkz. Sayfa 60).

Birinci faktöre Mekanik ve Veri İşleme altölçeklerindeki tüm maddelerin yüklendiği anlaşılmıştır. Veri İşleme altölçeğindeki madde ifadeleri incelendiğinde, ifadelerin bilgisayar ve elektronik ile ilgili olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, Mekanik altölçeğine uygun biçimde ifade edilmek istenen maddelerin, kişilerde yine bilgisayar ve elektronik ile ilgili işlemleri çağrıştırdığı akla gelmiştir. Bu nedenlerle, Mekanik ilgi altölçeğindeki ifadelerde düzeltmeler yapılması gerektiği kanısına ulaşılmıştır. Düzeltelen maddelerin içeriğinde makinelerin “nasıl çalıştığı, kurulduğu, yapımı, onarımı ve işletildiği” gibi etkinlikleri çağrıştıracak ifadeler yer verilmiştir. Veri işleme altölçeğindeki ifadeler ise, teknik problemlerin çözümünde ve cihazlarda elektronik sistemlerin kullanılmasını çağrıştıran ifadelerle değiştirilmiştir.

Böylece, ikinci çalışmada bu iki altölçeğe ilişkin maddelerin iki ayrı faktöre yüklenebileceği düşünülmüştür. Benzer durumlar diğer altölçekler için de yaşanmıştır. Karşılaşılan bu sorunlar ve yapılan düzeltmeler aşağıda birer birer açıklanmıştır. Sonuç olarak, ikinci çalışma sonucunda aranan bu 18 faktörlü çözümü elde etmek amaçlanmıştır.

İkinci faktöre Yönetim ve Sosyal Kolaylaştırma altölçeklerindeki tüm maddelerin yüklendiği anlaşılmıştır. Bu maddelerin ifadeleri incelendiğinde, faktör yükü daha yüksek olan ifadelerin çoğunlukla yöneticilikle ilgili etkinliklere dayalı olduğu, ancak aynı zamanda, şirket ve işyerlerindeki kişilerin işlerini kolaylaştırmaya yönelik etkinlikleri de kapsadığı anlaşılmıştır. En düşük faktör yüklü maddeler incelendiğinde de, ifadelerin Sosyal Kolaylaştırmaya daha yakın olduğu görülmüştür. Madde ifadeleri belirli yerlerde belirli hizmetlere ihtiyaç duyan kişilere, örneğin, yurtdışında eğitim almak isteyen öğrencilerin ve turistlerin işlerini kolaylaştırmakla ilgili etkinlikler (örneğin, bilgi sağlamak gibi) içermektedir.

Bu nedenlerle, her iki altölçekte de varolan ifadelerde düzeltmeler yapılması gerektiği kanısına ulaşılmıştır. Yönetimle ilgili düzeltilen maddelerin içeriğinde şirket, firma, işletme gibi yerlerdeki kişilerin yönetim, planlama ya da organizasyonlarına yönelik ifadelerin yazılması uygun görülmüştür. Sosyal Kolaylaştırma maddeleri için ise, bireylere ihtiyaç duydukları konularda bilgi ve destek sağlamaya yönelik ifadelerin kullanılmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

Üçüncü faktöre Doğa / Açık Alan altölçeğinin tüm maddeleriyle, Sanat altölçeğindeki iki maddenin (15 ve 31) yüklendiği anlaşılmıştır. Ayrıca, Doğa / Açık Alanla ilgili 46. maddeki “... *mevsimsel değişiklikler* ...” ifadesinin, dördüncü faktördeki (Sanat) ifadelerle yakın olduğu düşünülmüş ve bu ifade “... *ısı ve iklim değişiklikleri* ...”

şeklinde düzeltilmiştir. Sanat altölçeğindeki 15 (“*Karikatür çizmek*”) ve 31. (“*Heykel yapmak*”) maddelerdeki ifadeler ise, örneklem tarafından açık alanlarda yapılabilecek etkinlikler şeklinde algılanmış olabilir. Dolayısıyla, bu iki maddeyi de değiştirmek gerekmiştir. Yapılan bu değişiklikler, aşağıda Sanat altölçeğinde açıklanmıştır.

Dördüncü faktördeki maddelerin Sosyal Yardım ilgisine ve beşinci faktördeki maddelerin de İş Ayrıntıları ilgisine yönelik olduğu anlaşılmış ve diğer altölçek maddelerinin bu faktörlere yüklenmediği görülmüştür. Bu nedenle, madde ifadelerinde düzeltme yapma ihtiyacı hissedilmemekle birlikte, 8. maddenin birinci faktördeki yük değerinin dördüncü faktördeki değere çok yakın olduğu dikkat çekmiştir. Aynı durum 43. madde için de geçerlidir. Bu aşamada bir değişiklik yapmamakla birlikte, her iki faktörün madde içerikleri yetkinlik beklentisi için elde edilen faktör çözümü sonrasında bir kez daha incelenmiştir.

Altıncı faktöre Sanat ilgisine ait maddelerin yüklendiği görülmüştür. Ancak bu altölçekteki 15 (“*Karikatür çizmek*”) ve 31. (“*Heykel yapmak*”) maddelerin açık alanlarda yapılan ifadelerle karıştırılması söz konusu olabildiği için, ifadelerin değiştirilmesi gerekmiştir. Yeni yazılan maddelerden birisi (15) edebiyatla ilgili olarak ifade edilirken, 31. madde “*Bir resim atölyesinde resim ve heykel yapmak.*” şeklinde değiştirilmiştir.

Son iki faktörün ise anlamlı bir faktör yapısına sahip olduğu söylenemez. Bunun önemli bir nedeni, Veri İşleme ve Mekanik altölçeklerine ait maddelerin 1. faktörde, Sosyal Kolaylaştırma ve Yönetim maddelerinin de 2. faktörde toplanmış olması olabilir.

4.1.1.6. Temel İlgili Alanlarına Ait Yetkinlik Beklentisi Altölçekleri için Yapılan Faktör Analizleri

Temel eksenler faktör çıkarma yöntemi ve varimaks faktör döndürme yöntemi ile 8 faktörlü bir çözüm aranmış ve sonuçta, 8 iterasyonda çözüme ulaşılmış ve toplam varyansın % 61.08’inin açıklandığı görülmüştür. Çözüme ilişkin faktör yükleri ve döndürme sonrasındaki özdeğerler ile faktörlerdeki varyansların açıklanma yüzdeleri Tablo 4.6’da belirtilmektedir (Bkz., Sayfa,72).

Ekvator bölgesindeki temel ilgi alanlarına ait altölçekler için bulunan faktör analizinin bir benzeri yetkinlik beklentisi ölçümlerinin faktör yapısı için de bulunmuştur. Nitekim bu faktörlere ait altölçek isimlerinin çok benzerlik gösterdiği

Tablo 4.1.'de anlaşılmaktadır (Bkz., Sayfa 59). Ancak yine de iki kavrama ilişkin bu analizlerde belirgin farklılıklar da ortaya çıkmıştır. Aşağıda bunlar açıklanmıştır.

Birinci faktöre Mekanik altölçeğinin tüm maddeleri ile Veri İşleme altölçeğinin 4. maddesi dışındaki diğer maddelerin yüklendiği belirlenmiştir. Bu 4. madde son faktöre yüklenen tek madde olmuştur. Yetkinlik beklentisi ile ilgili madde içerikleri incelenmiş ve ilgi ölçümleri için yapılan düzeltmelerin yeterli olacağı kanısına ulaşılmıştır.

İlgi ölçümleri için yapılan faktör analizinde İş Ayrıntıları altölçeğine ait tüm maddeler beşinci faktöre yüklenirken, yetkinlik beklentisi için yapılan analizlerde bu maddeler ikinci faktöre yüklenmiştir. Ayrıca, Yönetim altölçeğine ait 18 ve 42. maddelerin ve Sosyal Kolaylaştırma altölçeğine ait 41. maddenin de bu faktöre yüklendiği anlaşılmıştır. Yönetim ve Sosyal Kolaylaştırma maddeleri açısından ilgi altölçekleri için yapılan değişikliklerin isabetli olduğu düşünülmüştür. Ayrıca, İş Ayrıntıları altölçeğindeki 43. madde, birinci faktöre de yüksek bir değerle yüklenmiştir. Bu maddenin Veri İşleme altölçeğine yönelik etkinliklerle ("*Gümrüklerde mali kayıtları incelemek*") karıştırıldığı düşünüldüğünden, "*Şirketlerin muhasebe işlerini yapmak*" şeklinde değiştirilmiştir.

Üçüncü faktöre yüklenen maddeler, Yönetim ve Sosyal Kolaylaştırma ile ilgili maddelerdir. Temel ilgi ölçümleri için yapılan faktör analizinde bu altölçeklerin maddeleri ikinci faktöre yüklenmiştir. Bu faktöre ayrıca, Sosyal Yardım altölçeğinin 8. maddesi yüklenmiştir. Yönetim altölçeğindeki 34 ve Sosyal Kolaylaştırma altölçeğindeki 33. maddenin de 7. faktördeki iki madde olduğu anlaşılmıştır. Bu sorunların giderilmesi açısından, ilgi altölçeklerinde yapılan düzeltmelerin yetkinlik beklentisi için de uygun olduğu düşünülmüştür.

İlgi altölçeklerine yönelik faktör analizi çözümünde, 3. faktör Doğa / Açık Alanla ilgiliyken, yetkinlik beklentisinde bu altölçekteki maddelerin hepsi 4. faktöre yüklenmiş ve bu faktörde diğer altölçeklere ait maddelerin bulunmadığı görülmüştür. Böylece, ilgi altölçeklerinde yapılan düzenlemelerin aynen kabul edilmesinde bir sakınca olmadığı sonucuna varılmıştır. Özellikle, 46. maddedeki "... mevsimsel değişiklikler ..." ifadesinde değişiklik yapmanın isabetli olduğu anlaşılmıştır.

Beşinci faktördeki maddeler Sosyal Yardım altölçeğine aittir. Altölçekteki 5 maddenin de bu faktöre yüklendiği, ancak 8. maddenin ikinci faktöre (Yönetim ve Sosyal Kolaylaştırma) yüklendiği anlaşılmıştır. Kişilere psikolojik destek sağlamakla ilgili olan bu maddenin ifadesi, "*İş stresi yaşayan çalışanlara psikolojik yardım*

sağlamak” olarak değiştirilmiştir. Bundan başka, 40. maddenin altıncı faktördeki değerinin de yüksek olduğu görülmüş ve bu maddedeki “*Boşanmış aile çocuklarına psikolojik destek sağlamak.*” ifadesi, “... *psikolojik yardım sağlamak.*” şeklinde değiştirilmiştir. Muhtemelen, bu “*destek sağlamak*” ifadesi öğrencilere konser vb. etkinlikler yaparak, moral kazandırmak şeklinde anlaşılmış olabilir.

Tıpkı ilgi ölçümlerinde olduğu gibi altıncı faktöre yüklenen tüm maddelerin Sanat ilgisine yönelik olduğu ve diğer altölçeklerdeki maddelerin bu faktöre yüklenmediği saptanmıştır. Karikatür çizme (15) ve heykel yapmayla (31) ilgili maddelerin faktör yükleri, Doğa / Açık Alan maddelerinin yüklendiği dördüncü faktörde en yüksek ikinci değere sahiptir. Dolayısıyla, bu maddeler için yapılan değişikliklerin isabetli olduğu sonucuna varılmıştır.

İlgi ölçümlerindekine benzer biçimde, yetkinlik ölçümleri için de son iki faktörün anlamlı bir yapıya sahip olduğu söylenemez. Çünkü yedinci faktöre Sosyal Kolaylaştırma ve Yönetim altöçeklerinin 2 maddesi ve son faktöre de Veri İşleme Altölçeğinin bir maddesi yüklenmiştir. Ayrıca, bu bulgularda net olarak tanımlanamayan diğer etkenler de söz konusu olabilir.

4.1.1.7. Düşük Saygınlık Düzeyindeki İlgi Altölçeklerine İlişkin Faktör Analizleri

Temel eksenler faktör çıkarma yöntemi ve varimaks faktör döndürme yöntemi ile 5 faktörlü bir çözüm aranmıştır. Sonuçta, 6 iterasyonda çözüme ulaşılmış ve toplam varyansın % 45.20’sinin açıklandığı görülmüştür. Çözüme ilişkin faktör yükleri ve döndürme sonrasındaki özdeğerler ile faktörlerdeki varyansların açıklanma yüzdeleri Tablo 4.7.’de belirtilmektedir (Bkz., Sayfa 79).

Tablo 4.7’de görüldüğü gibi, faktörlerdeki en düşük faktör yüklerinin .50 ölçütünün altında olduğu, beşinci faktörün kaybolduğu ve bazı altöçek maddelerinin de değişik faktörlere yüklendiği belirlenmiştir. Yani, yüksek saygınlık düzeyindeki altöçeklere ait basit ve kararlı sayılabilecek olan örüntünün burada tekrarlanmadığı görülmüştür. Faktörlerin altöçek isimleri Tablo 4.1’deki gibidir (Bkz. Sayfa 60).

Birinci faktöre Yapım-Onarım altöçeğinin 52. madde dışındaki maddelerinin ve El İşçiliği altöçeğindeki tüm maddelerin yüklendiği görülmüştür. Bu 52. madde 2. faktöre daha yüksek bir faktör yüküyle yüklenmiştir. Ayrıca, Temel Hizmetler faktörü

için yazılan 80. madde de bu faktöre yüklenmiştir. Bu maddelerin ifadeleri incelendiğinde, faktör yükü daha yüksek olan maddelerin çoğunlukla Yapım-Onarımla ilgili olabileceği fark edilmiştir. Madde ifadelerinin kapsamı şu tanıma uygundur: *Açık havada ve bir miktar usta-çırak ilişkisine dayalı eğitim gerektiren, el becerilerine dayalı olan yapı işleriyle, makinelerin bakım, onarım ve kullanımıyla ilgilenmek.* Daha sonra, önceden El İşçiliği altölçeği için yazılan bazı maddelerin de bu tanıma uygun olduğu ve birinci faktörde yüksek yüklere sahip olduğu fark edilmiştir. Bundan dolayı, bu maddeler Yapım-Onarım altölçeğine dahil edilmiş ve Yapım-Onarımla ilgili bazı madde ifadelerinde de bu tanım doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır. Tanıma uygun olmayan maddeler ise elenmiştir.

El işçiliği ile ilgili yazılan maddeler uygun biçimde ifade edilmediği için, tanım üzerinde yeniden durulmuş ve 6 yeni madde ifadesi yazılmış ve ifadelerde şu tanım dikkate alınmıştır: *Makine ve araç-gereç kullanarak, refakat (insanlara eşlik etme) hizmetleriyle ilgili işler yapmak ve düşük düzeyde eğitim gerektiren işlerde çalışmayla ilgilenmek.*

İkinci faktöre Kişisel Hizmetlerle ilgili dört, Temel Hizmetlerle ilgili 3 ve Yapım-Onarımla ilgili bir madde yüklenmiştir. Kişisel Hizmetlerle ilgili olan 78. madde 3. faktöre (Kalite Kontrol) ve 63. madde ise 4. faktöre yüklenmiştir. Kişisel Hizmetlerdeki bu dört madde ile, yeni ifade edilen iki madde içeriğinin şu tanıma uygun olmasına dikkat edilmiştir: *Bireylerin günlük hayatlarındaki işlerinde isteklerine uygun biçimde yardım etmek amacıyla rahatlıklarını sağlamak ve bilgi vermek gibi etkinliklerle ilgilenmek.* Bu faktöre yüklenen diğer altölçeklerin maddeleri de bu tanıma uygun olan maddelerdir.

Üçüncü faktöre Kalite Kontrol altölçeğine ait maddelerin tamamı ve bir de 78. maddenin (Kişisel Hizmetler) yüklenmiştir. Sonuçta, bu faktördeki maddelerin ifadelerinde düzeltme yapma gereksinimi duyulmamakla birlikte, 61. maddenin ifadesi "*Bir kurumda yıl sonu sayım, arşivleme ve dosyalama işleri yapmak.*" olarak değiştirilmiştir. En düşük faktör yüklü 78. maddenin ise envanter kapsamından çıkarılmasına karar verilmiştir.

Dördüncü faktöre üç madde yüklenmiştir. Bu faktörde olduğu gibi, beşinci faktörde de belirli bir örüntünün olmadığı görülmüştür. Sonuç olarak, Temel Hizmetler altölçeği ile ilgili madde ifadelerinin düzeltilmesi, değiştirilmesi ya da yeniden yazılması gerekmiştir. Yazılan madde ifadelerinde şu tanım dikkate alınmıştır:

Müşterilere mal ve hizmet satmak, kiralamak, onları karşılamak ve rezervasyonlarını yapmak gibi etkinliklerle ilgilenmek.

4.1.1.8. Düşük Saygınlık Düzeyindeki Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerine İlişkin Faktör Analizleri

Temel eksenler faktör çıkarma yöntemi ve varimaks faktör döndürme yöntemi ile 5 faktörlü bir çözüm aranmıştır. Sonuçta, 8 iterasyonda çözüme ulaşılmış ve toplam varyansın % 45.58'inin açıklandığı görülmüştür. Çözüme ilişkin faktör yükleri ve döndürme sonrasındaki özdeğerler ile faktörlerdeki varyansların açıklanma yüzdeleri Tablo 4.8.'de belirtilmektedir (Bkz., Sayfa 81).

Tablo 4.8.'de görüldüğü gibi, düşük saygınlık düzeyindeki ilgi ölçümlerindeki örüntünün bir benzeri ortaya çıkmıştır: Faktörlerdeki en düşük faktör yükleri .50 ölçütünün altında kaldığı, beşinci faktörün kaybolduğu ve bazı altölçek maddelerinin değişik faktörlere yüklendiği belirlenmiştir. Bu faktörlerin altölçek isimleri Tablo 4.1.'deki gibidir (Bkz., Sayfa 60).

Birinci faktöre Yapım-Onarım ve El İşçiliği altölçeklerindeki tüm maddelerin yüklendiği görülmüştür. Bunlardan başka, Temel Hizmetle ilgili olarak yazılan 80. madde de bu faktöre yüklenmiştir. Bu örüntünün ilgi ölçümlerindeki örüntüyle benzerlik gösterdiği düşünülmüş ve dolayısıyla, yapılan değişiklik ve düzeltmelerin isabetli olduğuna karar verilmiştir.

İkinci faktöre Kalite Kontrol altölçek maddelerinin tamamı yüklenmiştir. Ancak faktör yükü .50'nin altında kalan 61. madde ifadesine bir ekleme (" *yıl sonu sayım işlemlerini ...*") yapılmıştır. Faktör yükü .50'nin altında olan 78. madde altölçekten tamamen çıkartılmıştır.

Üçüncü faktöre Temel Hizmetlerle ilgili üç, Kişisel Hizmetlerle ilgili iki madde yüklenmiştir. Temel Hizmetlere ait 53. madde 4. faktöre, 60. madde 5. faktöre ve 80. madde de 1. faktöre yüklenmiştir. Dördüncü faktöre en yüksek faktör yüküyle yüklenen 53. madde Temel Hizmetlerle ilgiliyken, diğer dört maddenin Kişisel Hizmetlerle ilgili olduğu görülmüştür. Beşinci faktöre 60 numaralı madde tek başına yüklenmiştir. Bu karışık örüntü sonucunda, ilgi ölçümlerinde yapılan düzeltme ve değişikliklerin yetkinlik ölçümleri için de uygun olduğu düşünülmüştür.

4.2. İkinci Çalışmanın Bulguları

Birinci çalışmada yapıldığı gibi, bu çalışmada da ilk olarak KEE'deki 5 kontrol maddesi incelenmiş ve geçersiz yanıt veren kişiler örneklemden çıkarılmışlardır. Envanterin 55. maddesine verilen yanıtların aritmetik ortalaması hem ilgiler hem de yetkinlik beklentisi ölçümleri için 3.98 (sırasıyla, $S_s = .260$ ve $S_s = .261$) olarak bulunmuştur (bu madde de kişilerin D, yani, 4 seçeneğini işaretlenmesi rica edilmişti). Bu maddeyi yanıtlayanların ($n = 1252$) hem ilgi hem de yetkinlik derecelendirmelerinde yaklaşık % 99'u "D" seçeneğini işaretlemiştir. Yinelenen maddeler bakımından, ilgi ölçümleri için örneklemin % 7.30'u ve yetkinlik ölçümleri için de % 4.0'ü 1,5 puan almışlardır. Belirlenen bu kişiler örneklemden çıkarılmışlardır. Bunların dışında ve birinci çalışmadan farklı olarak, öğrenim gördükleri alan için kendi özelliklerine "Hiç uygun değil" ve "Biraz uygun" şeklinde işaretleme yapan öğrenciler de örneklemden çıkarılmışlardır ($n = 540$; sırasıyla, % 4.10 ve % 17.00). Yetişkinlerden ise yaptıkları iş için "Hiç sevmiyorum" ve "Az seviyorum" şeklinde derecelendirme yapanlar örneklemden çıkarılmışlardır ($n = 350$; sırasıyla, % 2.90 ve % 10.00). Toplam 862 kişi üzerinden analizlere devam edilmiştir

4.2.1. İlgi Altölçeklerinin Maddelerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Madde aritmetik ortalamaları çoğunlukla 2.50 ve standart sapmaları 1.50 civarlarında bulunmuştur. Maddelerin çarpıklık katsayıları genelde pozitif yönde ve sıfırdan küçük, sivrilik katsayıları ise 1.00 civarlarında ve yine pozitif yönde bulunmuştur. Düşük saygınlık düzeyindeki El İşçiliği, Yapım-Onarım gibi altölçeklerin çarpıklık ve sivrilik değerleri bu değerlerden daha yüksek, aritmetik ortalamaları ise düşük bulunmuştur. Muhtemelen, örneklemdaki kişiler bu maddelerden daha az hoşlandıklarını belirtmişlerdir.

4.2.2. Yüksek Saygınlık Düzeyindeki İlgili Altölçeklerine İlişkin Faktör Analizleri

Bu aşamada birinci çalışmanın bulgularıyla karşılaştırmalar yapılmış ve yapılan düzeltme ya da değişikliklerin etkili olup olmadığına karar verilmiştir. Temel eksenler faktör çıkarma yöntemi ve direkt oblimin faktör döndürme yöntemi ile 5 faktörlü bir çözüm aranmış ve sonuçta, 8 iterasyonda çözüme ulaşılmıştır. Bu faktörler toplam varyansın % 60.95'ini açıklamıştır. Çözüme ilişkin faktör yükleri ve döndürme sonrasındaki özdeğerler ile faktörlerdeki varyans açıklanma yüzdeleri Tablo 4.2.'de belirtilmektedir.

Tablo 4.2. I ve II. Çalışma Yüksek Saygınlık Düzeyindeki İlgili Altölçeklerinin Yapı Matrisi

MADDELER	I.ÇALIŞMA					MADDELER	II.ÇALIŞMA				
	FAKTÖRLER						FAKTÖRLER				
	FI	FII	FIII	FIV	FV		FI	FII	FIII	FIV	FV
H94	.77	.30	-.33	-.38	.40	H109	.79	.20	.27	-.43	-.53
H109	.77	.19	-.32	-.37	.44	H99	.77	.25	.32	-.60	-.61
H89	.71	.28	-.35	-.38	.43	H94	.73	.33	.32	-.51	-.49
H99	.68	.35	-.33	-.44	.43	H84	.72	.40	.41	-.49	-.50
H84	.60	.37	-.40	-.49	.42	H104	.72	.31	.33	-.47	-.51
H104	.58	.33	-.30	-.40	.37	H89	.72	.19	.31	-.45	-.49
H106	.35	.81	-.32	-.40	.15	H86	.28	.79	.35	-.38	-.12
H101	.29	.78	-.48	-.39		H96	.25	.77	.39	-.28	
H96	.32	.77	-.47	-.42		H106	.29	.76	.38	-.39	-.26
H91	.31	.77	-.29	-.37	.15	H101	.28	.74	.45	-.40	-.14
H86	.25	.73	-.41	-.48	.19	H81	.32	.71	.29	-.35	-.17
H81	.27	.68	-.27	-.38		H91	.29	.67	.38	-.38	-.28
H110	.38	.33	-.81	-.42	.36	H110	.34	.36	.84	-.42	-.39
H100	.28	.34	-.74	-.40	.33	H100	.33	.32	.77	-.41	-.40
H95	.38	.29	-.71	-.35	.42	H85	.32	.38	.76	-.38	-.39
H90	.36	.54	-.69	-.47	.29	H95	.28	.30	.72	-.31	-.36
H85	.35	.28	-.66	-.46	.42	H105	.35	.37	.69	-.38	-.39
H105	.48	.33	-.52	-.35	.39	H90	.34	.51	.60	-.37	-.32
H82	.29	.32	-.36	-.77	.32	H97	.54	.33	.36	-.87	-.50
H87	.37	.44	-.40	-.77	.30	H82	.51	.30	.34	-.82	-.48
H97	.52	.38	-.40	-.76	.41	H107	.52	.38	.44	-.81	-.48
H102	.50	.32	-.33	-.71	.43	H102	.56	.37	.38	-.80	-.47
H92	.34	.41	-.47	-.64	.33	H87	.40	.41	.40	-.75	-.39
H107	.36	.36	-.36	-.59	.31	H92	.48	.41	.48	-.71	-.46
H98	.42		-.37	-.34	.85	H108	.61	.17	.41	-.50	-.87
H88	.44	.16	-.34	-.44	.81	H98	.58	.20	.44	-.52	-.87
H103	.49		-.41	-.38	.79	H103	.58	.13	.42	-.45	-.84
H83	.45	.14	-.38	-.34	.78	H93	.60	.15	.42	-.46	-.84
H93	.47	.14	-.36	-.38	.72	H88	.53	.21	.41	-.50	-.80
H108	.57		-.37	-.37	.66	H83	.58	.25	.41	-.57	-.80
Açıklanan Varyans	34.24	10.11	4.33	3.71	2.97	Açıklanan Varyans	38.63	9.93	5.64	4.01	2.74
Özdeğer	10.28	3.03	1.29	1.11	.89	Özdeğer	11.6	2.98	1.69	1.20	.82

KMO =.93

H: Hoşlanma.

Not:Kolaylık sağlaması bakımından $\pm .10$ altındaki değerler belirtilememiştir.

Tablo 4.2.'de görüldüğü gibi, faktörlerdeki en düşük faktör yükünün .50 ölçütünden yüksek olduğu, bütün maddelerin kendi faktörlerine (altölçeklerine) yüklendiği ve yapı matrisindeki faktör sıralamasının birinci çalışmadaki ile aynı olduğu belirlenmiştir. Böylece, anlaşılması kolay bir örüntü elde edildiği ve birinci çalışmada yapılan küçük değişikliklerin isabetli olduğu düşünülebilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, son iki faktöre yüklenen faktör yüklerinin negatif olmasıdır. Sonuç olarak, birinci çalışmadaki faktör yapısından bir miktar farklı, ancak daha kararlı ve anlaşılması daha kolay olan faktör yapısı elde edilmiştir. Faktörlerin altölçek isimleri Tablo 4.3.'deki gibidir.

Tablo 4.3. II.Çalışmaya Ait İlgili ve Yetkinlik Beklentisi Faktörleri ile İsimleri

Yüksek Saygınlık Düzeyindeki İlgili ve Yetkinlik Beklentisi Faktörleri ile İsimleri		İlgili Altölçekleri	YB Altölçekleri
	Faktör I	Finansal Analiz	Finansal Analiz
	Faktör II	Sosyal Bilim	Sosyal Bilim
	Faktör III	Bilim	Bilim
	Faktör IV	Saygın İzlenim	Saygın İzlenim
	Faktör V	Ticari Sistemler	Ticari Sistemler
Temel İlgili Alanlarına Ait İlgili ve Yetkinlik Beklentisi Faktörleri ile İsimleri		İlgili Altölçekleri	YB Altölçekleri
	Faktör I	Mekanik ve Veri İşlemenin tüm maddeleri	Mekanik ve iki maddeyle Veri İşleme
	Faktör II	Sosyal Yardım ve dört maddeyle Sosyal Kolaylaştırma	Sosyal Yardım ve iki maddeyle Sosyal Kolaylaştırma
	Faktör III	Yönetim ve bir maddeyle (no: 1) Sosyal Kolaylaştırma	Yönetim ve bir maddeyle (no: 9) Sosyal Kolaylaştırma
	Faktör IV	İş Ayrıntıları	İş Ayrıntıları
	Faktör V	Doğa / Açık Alan	Sanat
	Faktör VI	Sanat	Doğa / Açık Alan
	Faktör VII	-	Veri İşleme (dört madde)
	Faktör VIII	-	Sosyal Kolaylaştırma (üç madde)
Düşük Saygınlık Düzeyindeki		İlgili Altölçekleri	YB Altölçekleri
	Faktör I	Kişisel Hizmetler, dört maddeyle Temel Hizmetler ve bir maddeyle El İşçiliği	Temel Hizmetler (beş madde), Kişisel Hizmetler (bütün maddeler) ve El İşçiliği (bir madde)

İlgi ve Yetkinlik Beklentisi Faktörleri ile İsimleri.	Faktör II	Yapım-Onarım ve iki maddeyle Temel Hizmetler	Yapım-Onarım ve bir maddeyle Temel Hizmetler
	Faktör III	Kalite Kontrol	Kalite Kontrol
	Faktör IV	El İşçiliği (üç madde)	El İşçiliği (üç madde)
	Faktör V	El İşçiliği (iki madde)	El İşçiliği (iki madde)

4.2.3. Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerinin Maddelerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

KKE kapsamındaki bütün yetkinlik beklentisi altölçeklerinin maddelerine ait tanımlayıcı istatistikler ve sonra da faktör yapısı incelenmiştir. Burada da ilgi altölçeklerinde bulunan örüntünün bir benzeri bulunmakla birlikte, maddelere ait sivrilik katsayılarının daha çok 1.00 altında olduğu ve diğer altölçeklerle kıyaslandığında, Yapım-Onarım altölçeğine ait maddelerin aritmetik ortalamalarının daha küçük, sivrilik katsayılarının da daha büyük olduğu görülmüştür. Muhtemelen bu altölçekteki maddeler daha zor olarak algılanmıştır.

Temel eksenler faktör çıkarma yöntemi ile direkt oblimin faktör döndürme yöntemi kullanılarak, 5 faktörlü bir çözüm aranmış ve sonuçta, 8 iterasyonda çözüme ulaşılmıştır. Faktörler toplam varyansın %64.88'ini açıklamıştır. Çözüme ilişkin faktör yükleri ve döndürme sonrasındaki özdeğerler ile faktörlerdeki varyansların açıklanma yüzdeleri Tablo 4.4'de belirtilmektedir. Elde edilen bu faktör yapısı tıpkı ilgi ölçümleri için bulunan yapının çok benzeridir. Tüm maddelerin kendi faktörlerine yüklendiği, son faktördeki yüklerin negatif değerlerle kendi faktörüne yüklendiği görülmüştür. Faktörlerin altölçek isimleri Tablo 4.3'deki gibidir (Bkz., sayfa 70).

Tablo 4.4. Birinci ve İkinci Çalışma Saygınlığı Yüksek Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerinin Yapı Matrisi

I.ÇALIŞMA						II.ÇALIŞMA					
MADDELER	FAKTÖRLER					MADDELER	FAKTÖRLER				
	FI	FII	FIII	FIV	FV		FI	FII	FIII	FIV	FV
Y94	.81	.35	.41	-.45	.53	Y99	.79	.40	.41	.63	-.65
Y109	.78	.29	.41	-.46	.53	Y109	.78	.33	.39	.60	-.51
Y99	.71	.37	.41	-.52	.54	Y104	.78	.39	.42	.54	-.52
Y89	.69	.29	.44	-.42	.48	Y94	.76	.45	.41	.54	-.53
Y104	.64	.40	.39	-.43	.41	Y89	.71	.33	.38	.53	-.51
Y84	.62	.44	.44	-.55	.43	Y84	.70	.44	.47	.50	-.54
Y106	.42	.79	.36	-.48	.30	Y101	.43	.80	.53	.28	-.54
Y96	.39	.76	.42	-.51	.14	Y86	.38	.79	.42	.21	-.49
Y91	.41	.75	.37	-.48	.28	Y96	.35	.77	.46	.23	-.42
Y101	.34	.71	.51	-.49	.17	Y81	.43	.76	.38	.29	-.50
Y86	.31	.69	.39	-.49	.17	Y106	.41	.74	.39	.34	-.46
Y81	.37	.68	.32	-.51	.17	Y91	.45	.71	.45	.39	-.51
Y110	.51	.41	.83	-.51	.49	Y110	.49	.47	.84	.50	-.51
Y100	.44	.40	.76	-.45	.44	Y85	.43	.43	.77	.42	-.45
Y90	.47	.57	.74	-.60	.48	Y100	.42	.41	.75	.46	-.50
Y95	.40	.28	.71	-.34	.41	Y95	.34	.35	.71	.38	-.35
Y85	.36	.28	.63	-.47	.45	Y105	.46	.43	.71	.44	-.47
Y105	.58	.42	.61	-.47	.49	Y90	.47	.59	.69	.44	-.52
Y97	.65	.53	.49	-.83	.54	Y108	.68	.30	.48	.90	-.55
Y87	.50	.55	.44	-.81	.46	Y93	.64	.30	.47	.87	-.54
Y82	.44	.46	.48	-.81	.47	Y98	.62	.33	.51	.87	-.58
Y92	.55	.50	.54	-.73	.48	Y103	.63	.30	.47	.87	-.53
Y102	.57	.40	.44	-.70	.54	Y88	.65	.35	.53	.85	-.57
Y107	.58	.55	.47	-.69	.48	Y83	.65	.36	.48	.84	-.62
Y98	.54	.21	.48	-.46	.86	Y97	.64	.51	.48	.59	-.92
Y88	.55	.27	.49	-.54	.84	Y82	.61	.52	.46	.53	-.86
Y93	.60	.25	.47	-.52	.80	Y102	.63	.52	.48	.56	-.85
Y103	.58	.20	.48	-.46	.79	Y107	.65	.51	.50	.56	-.83
Y83	.54	.22	.49	-.50	.77	Y87	.54	.56	.53	.48	-.81
Y108	.64	.21	.51	-.50	.75	Y92	.57	.51	.58	.59	-.76
Açıklanan Varyans	42.69	8.04	3.66	2.76	1.20	Açıklanan Varyans	46.30	8.25	4.65	3.13	2.55
Özdeğer	12.81	2.41	1.1	.827	.53	Özdeğer	10.28	7.92	8.49	9.93	10.71

KMO=.95

Y:Yetkinlik.

KMO=.93

4.2.4. Temel İlgi Altölçekleri (Ekvator) için Yapılan Faktör Analizleri

Temel eksenler faktör çıkarma yöntemi ve varimaks faktör döndürme yöntemi ile 8 faktörlü bir çözüm aranarak, 8 iterasyonda çözüme ulaşılmış ve bu faktörler toplam varyansın % 57.57'sinin açıklandığı görülmüştür. Çözüme ilişkin faktör yükleri ve döndürme sonrasındaki özdeğerler ile faktörlerdeki varyansların açıklanma yüzdeleri Tablo 4.5.'de belirtilmektedir.

Tablo 4.5.'de görüldüğü gibi, faktörlerdeki en düşük faktör yüklerinin .50 ölçütünün altında kaldığı, son iki faktörün kaybolduğu ve bazı maddelerin de kendi faktörleri (altölçekleri) dışındaki faktörlere yüklendiği belirlenmiştir. Faktörlerin altölçek isimleri Tablo 4.3'deki gibidir (Bkz., sayfa, 70).

Tıpkı birinci çalışmanın faktör analizi sonuçlarında olduğu gibi birinci faktöre Mekanik ve Veri İşleme altölçeklerindeki tüm maddelerin yüklendiği anlaşılmıştır. Yani, Mekanik ilginin bu faktörde ölçülebildiği, ancak Veri İşleme isminde bir faktörün kaybolduğu söylenebilir. Böylece, birinci çalışma sonunda yapılan düzeltmelerin etkili olmadığı düşünülmüştür.

Tablo 4.5. Birinci ve İkinci Çalışma Temel İlgili Altölçeklerinin Döndürülmüş Faktör Matrisi

MADDELER	FAKTÖRLER								MADDELER	FAKTÖRLER							
	FI	FII	FIII	FIV	FV	FVI	FVII	FVIII		FI	FII	FIII	FIV	FV	FVI	FVII	FVIII
H44	.80		.16		.11				H21	.83			.11				
H13	.79	.17						-.11	H13	.82			.13	.15		-.11	
H20	.75	.13	.12		.10				H5	.77			.13	.13			.16
H21	.73	.14	.16		.13	-.11		-.11	H20	.75			.13	.12		.13	
H5	.73	.12					.24		H29	.75		.13		.18		.11	
H45	.73	.17	.16		.19		-.23		H45	.72		.15	.17				-.16
H36	.72				.21	.10	.27		H4	.67			.15			.26	.23
H29	.71	.14	.21				-.12	.11	H37	.63		.15	.19	.18	.17		-.11
H12	.64	.12			.19	.15	.32		H44	.63		.20	.21	.20		.43	
H28	.63	.24	.16		.13			.14	H28	.59	.13	.17	.13	.13		.44	
H37	.56		.23		.24	.10	-.21		H36	.52		.24	.11	.13		.48	
H4	.43				.20	.20	.41		H12	.46		.24	.17	.11		.44	.15
H25	.21	.61	.18	.30			-.17		H48		.79		.11	.12	.19		-.12
H42	.17	.57	.14	.14	.28				H32		.78	.17		.14	.20		
H10	.19	.56	.13	.16	.25			-.13	H40		.76	.17	.11	.11	.22		-.11
H18	.17	.56	.12		.23	.16		.15	H24		.75	.13		.12	.23		
H9	.11	.54		.20		.11			H16		.69			.14	.23		
H26	.11	.51		.16		.14			H17		.68	.19		.16	.17		.12
H34	.22	.50	.22		.23	.14	.20	.34	H8		.66	.25			.19		.22
H2	.12	.43				.15		.10	H41		.50	.44	.13	.12			
H41	.22	.44	.16	.25	.35		-.10		H25	.15	.35	.32	.16	.19	.26		
H1		.40		.21	.17		.21		H9	.14	.33	.20	.19	.17	.24		.19
H17	.11	.37	.27	.16	.18	.18	.22	.15	H26	.19	.16	.74	.27			.11	
H33	.17	.36	.24	.17	.23	.16		.30	H42	.11	.21	.71	.27				-.19
H30	.17		.77	.20					H18	.13	.18	.71	.25			.10	
H38	.17		.75	.20		.12			H34	.13	.24	.68	.25		.15		-.11
H14	.16		.63			.15			H10	.20	.25	.59	.21				.19
H22	.18	.11	.51	.21	.15	.10		-.14	H2	.20	.17	.55	.16				.33
H6	.14		.48		.16	.11		-.29	H1	.15	.25	.28			.11		.21
H46		.15	.48	.22		.15		.18	H43	.18		.19	.80		.12		-.14
H31		.18	.37	.11		.30	-.22	.31	H11	.17	.12	.13	.78		.12		
H15	.15	.14	.32		-.11	.29		.18	H35	.23	.11	.27	.69				
H32		.26	.19	.68				.11	H19	.18	.14	.30	.67				.12
H48		.15	.13	.67	.18	.17			H27	.20	.10	.23	.67				
H40		.34	.16	.64		.15		.14	H3	.26		.23	.62				.15
H24		.27	.20	.64		.19			H38	.13	.10		.11	.82	.22		-.11
H16			.21	.53	.11	.20			H30	.17	.18			.77	.17		
H8		.33	.18	.36		.19			H14	.16	.14			.64	.25		

H27	.16	.19			.69				H22	.31	.13	.11		.62	.13		
H19	.26	.27			.62		-.14		H6		.20			.52	.14		.21
H35	.26	.17		.13	.61		-.18		H46	.24	.16		.16	.49	.21		
H11	.11				.57		.22		H39		.21			.19	.73		
H3	.16	.14			.54		.21		H15		.25			.16	.68		
H43	.38	.14	.11	.20	.44		-.20		H7		.20				.62		.11
H23		.20	.12	.23		.62			H47	.12	.22			.16	.61		
H7			.19	.11		.59		-.21	H23		.23	.11		.14	.57	.12	
H39		.26	.18	.26		.58			H31	.11	.19			.32	.50		
H47	.12		.19	.20		.52		.16	H33	.10	.31	.28	.18	.22	.35		
Ranj	43-80	44-61	48-63	53-68	44-69	52-62	-	-	Ranj	52-83	50-79	55-74	62-80	49-82	35-73	-	-
Açıklanan Varyans	15.95	10.13	7.65	7.21	6.87	6.39	3.53	3.35	Açıklanan Varyans	13.37	10.70	8.32	7.99	6.82	6.77	2.18	1.44
Madde Sayısı	12	9	6	5	6	4	-	-	Madde Sayısı	12	8	6	6	6	7	-	-
Özdeğer	7.66	4.86	3.67	3.46	3.30	3.07	1.70	1.61	Özdeğer	6.41	5.14	4	3.83	3.27	3.25	1.04	.69

KMO = .92

H: Hoşlanma.

İkinci faktöre Sosyal Yardım altölçeğinin tüm maddeleri ile Sosyal Kolaylaştırma altölçeğinin dört maddesi yüklenmiş ve birinci çalışmadan farklı bir örüntü (Yönetim ve Sosyal Kolaylaştırma) elde edilmiştir. Bu durumda da, Sosyal Kolaylaştırma adı verilecek bir faktörün kaybolduğu ve bu madde içeriklerinin Sosyal Yardım ilgisine uygun olduğu söylenebilir.

Üçüncü faktöre Yönetim ilgisinin tüm maddeleri ile Sosyal Kolaylaştırma ilgisinin bir maddesi yüklenmiştir. Ancak bu maddenin faktör yükü oldukça düşüktür ve faktöre son sırada yüklenmiştir. Bu madde dışında, Yönetim ilgisine ait maddelerin en düşük faktör yükü .50 üzerindedir ve anlaşılması kolay bir örüntü elde edildiği söylenebilir. Sosyal Kolaylaştırma altölçeğine ait bu maddenin envanterden çıkarılması gerekli ve yeni bir çalışma daha yapılması gerekmektedir. Sonuç olarak, birinci çalışmadaki faktör yapısıyla karşılaştırıldığında, bu faktörün son sırasındaki madde dışında, yapılan düzeltmelerin isabetli olduğu düşünülmüştür.

Dördüncü faktöre İş Ayrıntıları ilgisinin tüm maddeleri yüklenmiş, en düşük faktör yükü .50 üzerinde bulunmuş ve bu faktöre başka bir madde daha yüklenmemiştir. Böylece, birinci çalışmada bulunan faktörün, kararlılık gösterdiği anlaşılmıştır.

Beşinci faktöre Doğa/Açık Alan ilgisinin ölçtüğü tüm maddeler yüklenmiş ve sadece bir maddenin faktör yükü .50 değerinin altında kalmıştır (*Atmosferdeki ısı, iklim ve rüzgar yönü değişikliklerini incelemek*). Birinci çalışmadaki düzeltmelerin yararlı

olduğu düşünölmekle birlikte, faktör yükünü daha da yükseltmek amacıyla, maddedeki “... rüzgar yönü ...” ifadesinin çıkarmanın yarar sağlayacağı düşünölmüştür.

Altıncı faktöre Sanat ilgisinin tüm maddeleriyle, Sosyal Kolaylaştırma altölçeği için yazılmış olan bir madde son sırada yüklenmiştir. Bu son madde dışındaki maddelerin faktör yükü .50 ve üzerindedir. Birinci çalışma sonunda yapılan düzeltmelerin isabetli olduğu anlaşılmıştır. Sonuncu maddenin envanterden çıkarılması durumunda, bu altölçeğe Sanat ilgisi adı verilebilir.

Daha önce de belirtildiği gibi, son iki faktör kaybolmuş ve Sosyal Kolaylaştırma ve Veri İşleme ilgilerinin ölçülemediği anlaşılmıştır.

4.2.5. Temel İlgı Alanlarına Ait Yetkinlik Beklentisi Altölçekleri için Yapılan Faktör Analizleri

Temel eksenler faktör çıkarma yöntemi ve varimaks faktör döndürme yöntemi ile 8 faktörlü bir çözüm aranmış ve sonuçta, 8 iterasyonda çözüme ulaşılmıştır. Bu faktörler toplam varyansın % 65.70’ini açıklamaktadır. Çözüme ilişkin faktör yükleri ve döndürme sonrasındaki özdeğerler ile faktörlerdeki varyansların açıklanma yüzdeleri Tablo 4.6.’da belirtilmektedir.

İlgı ölçümlerinde de olduğu gibi, birinci faktöre Mekanik ilginin tüm maddeleri ve Veri İşleme altölçeğinin üç maddesi yüklenmiştir. Maddelerin faktör yükü .50 ve üzerinde bulunmuştur. Bu analiz sonuçları ilgi ölçümüne kıyasla biraz daha farklıdır. Çünkü ilgi ölçümünde Veri İşleme ilgisinin bütün maddeleri birinci faktöre yüklenmişti. Dolayısıyla, birinci faktörün Mekanik ilgi ya da Mekanik yetkinlik beklentisi algılarını ölçtüğü öne sürülebilir.

İkinci faktöre, ilgi ölçümlerinde olduğu gibi, Sosyal Yardım altölçeğinin tüm maddeleri ile Sosyal Kolaylaştırma altölçeğinin iki maddesi yüklenmiştir. Bu maddelerin faktör yükü .50 üzerinde bulunmuştur. Birinci çalışmada ise bu faktöre İş Ayrıntıları, Yönetim ve Sosyal Kolaylaştırma ölçümleri için yazılan maddeler yüklenmişti. Daha önce ilgi ölçümlerinde de söz edildiği gibi, Sosyal Kolaylaştırma ilgisinin yeniden ölçülmesi ve tanımlanması gerekmiştir. Ancak Sosyal Yardım ilgisinin başarıyla ölçülebildiği söylenebilir.

Üçüncü faktöre yüklenen maddelerin örüntüsü, ilgi ölçümü için yapılan analizlere çok benzemektedir. Bu faktöre Yönetim yetkinlik beklentisine ait tüm

maddeler .50 değerinin üzerinde bir faktör yüküyle yüklenmişlerdir. Ancak yine Sosyal Kolaylaştırma yetkinliğini ölçmek amacıyla yazılan bir madde bu faktöre –düşük bir faktör yüküyle de olsa– yüklenmiştir. Birinci çalışmada ise bu faktöre Yönetim, Sosyal Kolaylaştırma ve Sosyal Yardım yetkinliğine ait maddeler yüklenmiştir. Böylece, yapılan düzeltmelerin yararlı olduğu söylenebilir.

Tablo 4.6. Birinci ve İkinci Çalışma Temel İlgili Alanlarına Ait Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerinin Döndürülmüş Faktör Matrisi

MADDELER	I.ÇALIŞMA								MADDELER	II.ÇALIŞMA							
	FAKTÖRLER									FAKTÖRLER							
	FI	FII	FIII	FIV	FV	FVI	FVII	FVIII		FI	FII	FIII	FIV	FV	FVI	FVII	FVIII
Y13	.82	.11	.19						Y13	.82		.15	.15		.14		
Y21	.82	.13		.16					Y5	.82		.15			.13		
Y20	.80	.18	.12	.16					Y21	.81		.13	.14		.12		
Y29	.78	.16			.14		.18		Y29	.78		.12	.12		.16	.18	.12
Y45	.78	.25	.14	.10		.13		-.12	Y45	.75			.19		.12		.18
Y44	.77	.17	.16	.17		.14			Y20	.71			.14		.12	.29	
Y36	.71	.26	.10			.11		.31	Y4	.69		.23	.12	.12		.30	
Y5	.70	.18	.16		-.14			.29	Y37	.58			.23	.22	.17		.17
Y28	.67	.27			.11	.16	.24		Y44	.58		.18	.21		.15	.56	.12
Y37	.65	.29		.16	.11	.17		-.14	Y24		.79	.12	.11	.25	.12		
Y12	.58	.25	.15	.14	-.11	.13	.12	.44	Y32		.79	.20		.17	.14		.16
Y3	.21	.69						.23	Y48		.79		.15	.18	.13	.10	.20
Y27	.33	.69				.12			Y40		.77	.15	.12	.22			.19
Y19	.32	.68	.10	.22					Y17		.70	.23			.21		
Y11	.30	.67				.11	.14	.16	Y16	.12	.70		.10	.32	.18		
Y35	.33	.66		.19	.14			-.11	Y8		.64	.36		.22			
Y18		.55	.37	.17		.11	.26	.16	Y41		.50	.49	.18		.11	.28	
Y43	.45	.50	.12	.23	.12			-.23	Y2	.24		.74	.15	.10			.11
Y42	.27	.43	.41	.18	.12		.21	-.25	Y10	.22	.21	.71	.18		.15		
Y41	.30	.43	.34	.16	.19	.16		-.27	Y18	.16	.19	.71	.31			.14	
Y2	.15		.69	.12			.11	.19	Y26	.18	.17	.69	.33			.22	.16
Y26	.16		.69	.13	.13	.12		-.12	Y34	.11	.30	.66	.29		.13	.16	.16
Y9	.19	.26	.57		.18	.17			Y42		.25	.63	.29		.14	.28	.14
Y25	.18	.37	.52		.30		.14	-.19	Y9	.19	.30	.30	.13	.30	.17		
Y8			.49	.12	.39	.18	-.25		Y43	.21	.12	.16	.80	.12		.18	.18
Y10	.16	.43	.43		.13				Y35	.21	.18	.25	.72		.14	.11	.13
Y17		.32	.43	.24	.12		.38	.24	Y11	.21	.11	.25	.71	.19			
Y1	.17	.31	.36	.12	.23			.24	Y27	.22	.13	.21	.71	.11		.11	.15
Y30	.13	.19	.14	.77	.16	.12	.19		Y19	.21	.17	.33	.71				
Y38	.22	.20	.15	.70	.19	.18	.14	-.13	Y3	.32		.44	.58	.16			
Y22	.18	.18	.14	.67	.21				Y15		.25			.73	.23		
Y6		.11	.23	.62	.17		-.33		Y7		.19			.73	.12		
Y14	.16	.144		.60	.23	.18	.29	.18	Y39		.25			.72	.23	.13	.17
Y46	.27	.13	.22	.48		.43		-.12	Y47		.19		.10	.68			.23
Y16	.13			.15	.74			.13	Y23		.22	.12		.66	.12	.15	.14
Y24			.19	.27	.70	.12	-.12	.18	Y31		.11		.11	.53	.36		.18

Y32		.12	.29	.11	.66	.21	.18		Y30	.18	.23			.16	.78	.14	
Y48		.11		.18	.66	.19	.13	-.11	Y38	.14	.15		.13	.24	.77	.13	.19
Y40		.14	.29		.60	.40	.16	-.12	Y22	.33	.18	.12		.13	.70		
Y47	.21				.14	.74			Y14	.21	.15	.14		.29	.64		.14
Y7		.11	.17		.13	.69	-.21	.13	Y6	.13	.19	.16		.29	.60		-.13
Y39			.28	.13	.25	.59	.19		Y46	.21	.14		.19	.17	.48	.14	.39
Y31	.22	.21		.26		.54	.20	-.23	Y36	.45		.23	.17	.13	.11	.63	.12
Y15	.14		-.13	.24		.52	.23		Y28	.49	.16	.15	.14		.15	.59	
Y23		-.11	.35	.17	.20	.46		.31	Y12	.45		.26	.13	.18	.12	.56	
Y33	.27	.21	.18		.28	.13	.64		Y33	.14	.23	.22	.11	.27	.20		.61
Y34	.28	.38	.35	.25	.16	.13	.50		Y25	.19	.32	.23	.14	.18	.16		.60
Y4	.42	.29			.11	.20		.58	Y1	.23	.16	.40	.11	.19	.12	-.11	.43
Açıklanan Varyans	15.95	10.13	7.65	7.21	6.87	6.40	3.53	3.35	Açıklanan Varyans	13.46	10.94	9.66	8.34	8.05	7.40	4.31	3.53
Özdeğer	7.77	4.90	3.70	3.50	3.30	3.07	1.70	1.61	Özdeğer	9	8	6	6	6	6	3	3

KMO=.93

Y:Yetkinlik.

Dördüncü faktöre İş Ayrıntıları, beşinci faktöre Sanat ve altıncı faktöre de Doğa/ Açık Alan yetkinlik algılarının maddeleri yüklenmiştir. Doğa / Açık Alan altölçeğindeki bir madde (46) dışındaki diğer maddelerin tümü .50 ve üzerinde faktör yüklerine sahip olmuşlardır. Faktör yükü .50 altında kalan bu madde ifadesinin değiştirilmesi (“ ... rüzgar yönü ...” ifadesinin çıkarılması) için ilgi ölçümleri için yapılan analizler sırasında alınan kararın isabetli olduğu ortaya çıkmıştır. Yetkinlik algıları için elde edilen bu sonuçlar ilgi ölçümleri için elde edilen çözümün sonuçlarına genelde benzemektedir (Sanat ilgisi altıncı faktöre yüklenmişti). Ayrıca, birinci çalışmada bu faktörler açısından isabetli düzeltmeler yapıldığı düşünülebilir.

Yedinci faktöre Veri İşleme yetkinliğinin üç maddesi yüklenmiş ve bu maddelerin yük değeri .50 üzerinde bulunmuştur. Oysa, ilgi ölçümleri için bulunan faktör çözümünde bu altölçeğe ait maddeler Mekanik ilgi ölçümünün maddeleriyle birlikte birinci faktöre yüklenmişti. Böylece, birinci çalışmada yapılan düzeltmelerin Veri İşleme yetkinlik algıları için daha çok geçerli olduğu düşünülebilir. Bu altölçeğin maddeleri incelendiğinde, Mekanik yetkinlik altölçeğiyle birlikte aynı faktörde bulunan maddelerde, “*cihaz*” ya da “*radio, TV*” ifadelerinin vurgulandığı, yedinci faktöre yüklenen maddelerde ise “*elektronik sistemler*” ya da “*haberleşme sistemleri*” gibi sistemlerin vurgulandığı görülmüştür. Envanteri yanıtlayan kişiler Veri İşleme altölçeğine ilişkin maddelerde yazılan etkinliklerden hoşlandıklarını, ancak bu etkinliklerde kendilerini yetkin algılamamış olabilirler. Mekanik etkinliklerle kıyaslandığında, Türkiye’nin gelişmekte olan koşulları düşünüldüğünde, elektronik sistemlere yönelik etkinlikler daha zor olarak algılanabilir.

Sekizinci ve son faktöre Sosyal Kolaylaştırma altölçeğine ilişkin üç madde yüklenmiştir. Oysa, ilgi ölçümlerinde bu faktöre ait maddeler çoğunlukla Sosyal Yardım ilgisine ait maddelerle birlikte ikinci faktöre yüklenmişlerdi. Bunun nedeni de yedinci faktördeki durum gibi olabilir. Yani, öğrencilerin ilgi ve yetkinlik algıları arasında diğer altölçeklere kıyasla daha belirgin bir farklılık olabilir. Örneğin, bu faktöre yüklenen üç maddede (33, 25 ve 1) bahsedilen kişilerin toplumdaki statüsü (“*Yabancı turistler*”, “*Yurtdışına gitmek isteyen kişiler*” ve “*Üniversite öğrenciler*”), yüklenmeyen maddelerdeki kişilere (“*Alışveriş merkezindeki kişiler*”, “*Aileler*” ve “*Kurum ve kuruluşlara gelen kişiler*”) kıyasla daha yüksek ve belirgindir. Envanteri yanıtlayanlar, statüsü yüksek kişiler söz konusu olduğunda, etkinliklerden hoşlanmalarına karşın kendilerini yetkin hissetmeyebilirler. Son iki faktöre ait bu bulgular düşünüldüğünde, birinci çalışmadaki düzeltmelerin kısmen yarar sağladığı söylenebilir.

4.2.6. Düşük Saygınlık Düzeyindeki İlgi Altölçeklerine İlişkin Faktör Analizleri

Temel eksenler faktör çıkarma yöntemi ve varimaks faktör döndürme yöntemi ile 5 faktörlü bir çözüm aranmıştır. Sonuçta, 8 iterasyonda çözüme ulaşılmış ve toplam varyansın % 51.63’ünün açıklandığı görülmüştür. Çözüme ilişkin faktör yükleri ve döndürme sonrasındaki özdeğerler ile faktörlerdeki varyansların açıklanma yüzdeleri Tablo 4.7.’de belirtilmektedir.

Tablo 4.7.’de görüldüğü gibi, faktörlerdeki en düşük faktör yüklerinin .50 ölçütünün altında olduğu, beşinci faktöre El İşçiliği ilgisine ait sadece iki maddenin yüklendiği ve bazı altöçek maddelerinin değişik faktörlere yüklendiği belirlenmiştir. Birinci çalışmada elde edilen faktör çözümüne kıyasla, bu çözüm nispeten daha kolay anlaşılır bir çözümdür. Ancak yine, düşük saygınlık düzeyindeki altölçeklere ait basit ve kararlı sayılabilecek olan örüntünün burada tekrarlanmadığı görülmüştür. Faktörlerin altölçek isimleri Tablo 4.3.’deki gibidir (Bkz., Sayfa 70).

Birinci faktöre Kişisel Hizmetler ölçümünün tüm maddeleri, Temel Hizmetler ölçümünün dört ve El İşçiliğinin bir maddesi yüklenmiştir. Bu madde ve Kişisel Hizmetler ilgisinin bir maddesi dışındaki tüm maddeler .50 üzerinde faktör yüküne

sahiptir. Bu maddelerin hepsi, birinci çalışmada yapılan hem Kişisel Hizmetler hem de Temel Hizmetler tanımlarına uygundur.

Tablo 4.7. I. Ve II. Çalışma Düşük Saygınlık Düzeyindeki İlgili Altölçeklerinin Yapı Matrisi

MADDELER	I.ÇALIŞMA					MADDELER	II.ÇALIŞMA				
	FAKTÖRLER						FAKTÖRLER				
	FI	FII	FIII	FIV	FV		FI	FII	FIII	FIV	FV
H59	.76				-.23	H63	.77		.16	.20	.11
H64	.72		.22		.17	H65	.76	.12	.24		
H74	.71		.11	.10		H68	.74		.18	.15	.14
H72	.69	.12	.22		.30	H60	.69	.13		.20	
H57	.64	.30			-.29	H58	.59	.13	.28	.10	.29
H79	.62			.23		H70	.59	.13	.37	.14	
H77	.61			.17		H78	.55	.17	.20	.32	.17
H69	.61	.35	.12			H53	.53	.25	.36		
H50	.58		.21	.21	-.11	H73	.51		.12	.25	.17
H62	.54	.11	.33		.13	H51	.42	.15	.10		.28
H80	.53	.29		.26		H62	.38			.37	.25
H67	.48	.40	.17		.12	H64		.79	.16		
H73		.64	.14			H74		.75		.21	.11
H51		.52				H59		.72	.16		.17
H68		.52	.21		-.13	H79	.11	.67	.13	.22	
H58	.17	.47	.23	.15	.11	H75	.39	.52	.27	.11	
H53	-.13	.47	.26	.22		H52	.20	.52	.20		.16
H75		.44	.31	.42	-.20	H69		.52	.11	.38	
H52	.41	.44			-.24	H80	.46	.47	.25		
H65	.30	.36	.24	.34	.24	H54	.26	.20	.69		.22
H66		.12	.66	.28		H49	.30	.16	.66		.29
H54	.20	.15	.58		-.17	H66	.30	.26	.60	.14	
H71	.11		.57	.21	.16	H76	.19	.40	.58	.20	
H76	.32		.55			H71	.15	.35	.49	.32	
H49	.24	.34	.51		-.15	H61	.31	.14	.46	.26	
H61	.16	.33	.45	.11		H77	.23	.15	.11	.57	.15
H78	.24	.32	.36	.14		H67	.22	.31	.12	.54	
H70	.22	.14	.32	.65		H72	.39	.12	.18	.46	.18
H63	.17	.49	.14	.49		H50	.22	.12	.11	.13	.73
H60	.26	.31	.18	.33	.12	H57	.21	.16	.11	.17	.63
Açıklanan Varyans	18.32	10.45	9.35	5.03	2.1	Açıklanan Varyans	17.47	13.27	9.77	6.02	5.11
Özdeğer	5.50	3.16	2.81	1.51	.62	Özdeğer	5.24	3.98	2.93	1.81	1.53

KMO = .91

H:Hoşlanma.

İkinci faktöre yüklenen sekiz maddenin altısı Yapım-Onarım ilgisini, diğer iki madde ise Temel Hizmetler ilgisini ölçmektedir. Bu iki madde otomobil kiralama ve satışı ile ilgilidir. Yapım-Onarım altölçeğindeki tüm maddelerin faktör yükü .50 değerinin üzerindedir. Sonuçta, bu faktörün Yapım-Onarım faktörü olarak adlandırılabilceği, birinci çalışmada yapılan tanımın ve düzeltmelerin isabetli olduğu düşünülebilir. Otomobil kiralama ve satışıyla ilgili maddeler, envanteri yanıtlayan kişilerde oto bakım ve onarımını çağrıştırmış olabilir. Nitekim, Yapım-Onarım altölçeğinin maddelerinden birisi “*Araba tamiri yapmak*” ile ilgilidir. Bu arada, Temel

Hizmetlerle ilgili maddelerin isabetli biçimde ifade edilemediği daha net biçimde anlaşılmıştır.

Üçüncü faktöre Kalite Kontrol ilgisinin tüm maddeleri yüklenmiştir. Ancak son iki maddenin faktör yükü .50 değerinin altında kalmıştır. Maddeler incelendiğinde, faktör yükü yüksek olan maddelerde “ ... *malların kalite kontrolü* ...” ifadesi kullanılırken, faktör yükü daha düşük olan maddelerde ise “ ... *arşiv, dosya, tapu kadastro kontrol işlemleri* ...” gibi ifadeler kullanılmıştır. Böylece, birinci çalışmada yapılan Kalite Kontrol tanımına uygun ifadelerin yazılmış olduğuna karar verilerek, madde içeriklerinde değişiklik yapma gereksinimi hissedilmemiştir. Ancak bu tanıma şu şekilde bir ekleme yapılmıştır: “Bir kurumda yıl sonu sayım, arşivleme, dosyalama ve *malların kalite kontrol* işlerini yapmak.”

Son iki faktöre El İşçiliği ilgisinin beş maddesi yüklenmiştir. Bu maddelerin üç tanesi dördüncü faktöre ve kalan iki tanesi de beşinci faktöre yüklenmişlerdir. Dördüncü faktördeki maddelerin içeriği birinci çalışmada yapılan tanıma daha uygundur. Maddelerde basit araç-gereçler kullanarak temizlik ya da mutfak işlerinin yapılması vurgulanmıştır. Oysa, son faktördeki maddeler açık havada bitki ve hayvanlarla ilgili olarak yürütülen ve basit araç-gereçlere dayalı etkinliklerdir. Bu nedenle, birinci çalışmadaki tanımın isabetli olduğu söylenebilir. Ancak etkinliklerin açık havada olmaması gerektiği vurgulanmalıdır. Buna göre, tanım şu şekilde değiştirilmiştir: Makine ve araç-gereç kullanarak *mutfak, oda, bina ya da katlarda* refakat (insanlara eşlik etme) hizmetleriyle ilgili işler yapmak ve düşük düzeyde eğitim gerektiren işlerde çalışmayla ilgilenmek.

4.2.7. Düşük Saygınlık Düzeyindeki Yetkinlik Beklentisi Altölçeklerine İlişkin Faktör Analizleri

Temel eksenler faktör çıkarma yöntemi ve varimaks faktör döndürme yöntemi ile 5 faktörlü bir çözüm aranmıştır. Sonuçta, 7 iterasyonda çözüme ulaşılmış ve toplam varyansın % 53.61’inin açıklandığı görülmüştür. Çözüme ilişkin faktör yükleri ve döndürme sonrasındaki özdeğerler ile faktörlerdeki varyansların açıklanma yüzdeleri Tablo 4.8.’de belirtilmektedir..

**Tablo 4.8. I. II. Çalışma Düşük Saygınlık Düzeyindeki Yetkinlik Beklentisi
Altölçeklerinin Yapı Matrisi**

I.ÇALIŞMA						II.ÇALIŞMA					
MADDELER	FAKTÖRLER					MADDELER	FAKTÖRLER				
	FI	FII	FIII	FIV	FV		FI	FII	FIII	FIV	FV
Y64	.72	.19				Y65	.78	.13	.21		.11
Y72	.69	.24	.13			Y63	.76		.19	.24	.12
Y57	.69		.17	.25		Y68	.70		.19	.26	.15
Y69	.68	.15	.15	.20		Y60	.67	.12	.11	.26	.12
Y59	.68		.13		.12	Y70	.61	.25	.32	.18	
Y74	.67	.17		.11	.28	Y58	.61	.12	.28	.17	.24
Y77	.67	.16			.14	Y53	.59	.26	.35		
Y79	.61	.16	.21			Y78	.57	.18	.20	.38	.14
Y62	.52	.34		.15	.29	Y80	.51	.44	.25	.14	
Y80	.50	.13	.42			Y73	.40	.11	.19	.15	.23
Y50	.49	.23	.14	.15		Y62	.37		.10	.33	.23
Y52	.46		.17	.41	-.17	Y51	.37	.15			.30
Y67	.45	.25	.14	.37		Y59		.75	.18		.15
Y66	.17	.65	.18			Y74		.75	.11	.12	.11
Y54	.24	.63		.32	-.11	Y64		.74	.19		
Y71	.21	.63	.20		.25	Y79	.12	.68	.12	.12	.11
Y76	.34	.58	.21		.12	Y69	.11	.59	.12	.36	.10
Y49	.20	.47	.18	.32		Y52	.18	.57	.21		.12
Y61	.16	.42	.30	.24		Y75	.45	.49	.25	.20	
Y63			.71	.20		Y54	.32	.24	.71		.20
Y75	.16	.37	.58	.19		Y49	.28	.22	.67		.20
Y70	.32	.30	.57		.25	Y66	.38	.34	.59	.18	
Y78	.30	.30	.39	.15	.15	Y76	.25	.40	.51	.25	
Y65	.19	.20	.36	.24		Y61	.30	.22	.47	.20	
Y53		.21	.21	.52	-.11	Y71	.21	.38	.44	.17	
Y51				.50	.15	Y77	.28	.10	.12	.67	.14
Y73	.12	.29	.12	.46	.21	Y67	.26	.16		.65	
Y68	.10	.25	.29	.35		Y72	.37		.24	.49	.18
Y58	.20	.22	.30	.33		Y50	.21	.20	.14	.16	.72
Y60	.18	.15	.35	.28	.49	Y57	.23	.23	.14	.18	.63
Açıklanan Varyans	18.25	10.10	8.17	6.50	2.57	Açıklanan Varyans	18.03	14.02	9.61	7	4.95
Özdeğer	5.48	3.03	2.44	1.95	.77	Özdeğer	5.41	4.21	2.88	2.1	1.49

KMO= .92

KMO= .95

Birinci faktöre yüklenen maddeler yine Temel Hizmetler (beş madde), Kişisel Hizmetler (bütün maddeler) ve El İşçiliği (bir madde) ile ilgili maddelerdir. İlgi ölçümleri için elde edilen faktör çözümünün çok benzeri, yetkinlik ölçümleri için de elde edilmiştir. Bu faktöre yüklenen maddelerin hem Kişisel Hizmetler hem de Temel Hizmetler alanına uygun olduğu düşünülmüştür. Faktör yükü en yüksek madde ifadeleri incelendiğinde, etkinliklerde mağaza, restoran, market, turistik tesis, kafe, vb.

ortamlarda müşterilere bilgiler vererek, mal ve hizmet alımlarında onlara yardımcı olmak ifade edilmiştir. Bu ifadelerin özünde hem bireylerin gereksinimlerini karşılamalarına yardım etmek hem de satış yapmak gibi girişimcilikle ilgili ifadeler bulunmaktadır.

İkinci faktöre, Yapım-Onarım ile ilgili altı madde ve yedinci sırada da Temel Hizmetlere ait bir etkinlik yüklenmiştir. Bu madde oto kiralama ile ilgilidir. Envanteri yanıtlayanlar bu maddeyi oto tamiri ile ilişkili görmüş olabilirler. İlgili için yapılan analizlerde bulunan yapının bir benzeri bu faktörde de elde edilmiştir. Dolayısıyla, bu faktör Yapım-Onarım şeklinde adlandırılabilir.

Üçüncü, dördüncü ve beşinci faktörlerin örüntüsü tıpkı ilgi ölçümleri için elde edilen bulgulardaki örüntüye benzemektedir. Böylece, üçüncü faktörün Kalite Kontrol ve dördüncü faktörün de El İşçiliği şeklinde adlandırılabilceği ve yapılan tanımların isabetli olduğu düşünülmüştür.

KEE için birinci ve ikinci çalışma sonucunda elde edilen yapı geçerliği bulguları doğrultusunda şu altölçekler için diğer geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılabileceği kanısına ulaşılmıştır: Yönetim, İş Ayrıntıları, Mekanik, Doğa / Açık Alan, Sanat, Sosyal Yardım, Kalite Kontrol, Yapım-Onarım, Sosyal Bilim, Saygın İzlenim, Ticari Sistemler, Finansal Analiz ve Bilim. Ancak Sosyal Kolaylaştırma, Veri İşleme, El İşçiliği, Kişisel Hizmetler ve Temel Hizmetler altölçekleri için yeni bir çalışma daha yaparak, öncelikle yapı geçerliğini güçlendirmek gerekmektedir. Bu nedenle, aşağıda yapılan güvenilirlik-geçerlik çalışmaları bu 5 altölçek için yapılamamıştır.

4.3. Güvenirlik Çalışmaları Bulguları

Bu bölümde, geliştirilen KEE'nin güvenilirlik bulgularına yer verilmiştir. Her bir altölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 4.9.'da verilmiştir.

Tablo 4.9.'da altölçeklere ait Cronbach alfa değerlerinin .84-95 arasında değiştiği, yani iç tutarlılık katsayılarının yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 9. KEE'nin Altölçeklerine Ait Cronbach Alfa Değerleri

Altölçek Adı	İlgi	YB
Yönetim	.89	.90
İş Ayrıntıları	.90	.90
Mekanik	.90	.90
Doğa / Açık Alan	.86	.87
Sanat	.84	.85
Sosyal Yardım	.91	.91
Kalite Kontrol	.85	.87
Yapım-Onarım	.85	.86
Sosyal Bilim	.88	.89
Saygın İzlenim	.91	.94
Ticari Sistemler	.93	.95
Finansal Analiz	.88	.89
Bilim	.87	.88

YB: Yetkinlik beklentisi

4.4. Geçerlilik Çalışmaları

Bu kısımda diğer yapı geçerliği ve ölçüt geçerliliği bulgularına yer verilmiştir.

4.4.1. Korelasyon Analizi Bulguları

Tablo 4.10'da her bir altölçeğin aritmetik ortalama ve standart sapmaları yer almaktadır. Görüldüğü gibi bütün ilgi ölçümlerinin ortalamaları yetkinlik ölçümlerinden daha yüksek bulunmuştur. Hem ilgi hem de yetkinlik ölçümleri bakımından en yüksek ortalama Sosyal Yardım ve en düşük ortalama ise Yapım-Onarım altölçeğine aittir. Bu

alt ölçeklerin madde sayıları aynı kalmıştır. Muhtemelen bu iki altölçeğin maddeleri sosyal beğenirlikten etkilenmektedir.

Tablo 4.10. KEE Altölçeklerin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri

ÖLÇEKLER	İLGİ		YETKİNLİK	
	X	Ss	X	Ss
Yönetim	17.84	6.84	14.25	6.28
İş Ayrıntıları	12.98	6.48	11.35	5.51
Mekanik	14.63	7.14	11.48	5.78
Doğa Açık Alan	18.85	6.45	14.25	5.81
Sanat	17.56	6.78	13.15	6.04
Sosyal Yardım	20.30	6.78	15.70	6.44
Kalite kontrol	13.51	5.90	11.76	5.35
Yapım-Onarım	10.83	5.60	9.34	4.85
Sosyal Bilim	18.19	6.80	13.77	6.22
Saygın İzlenim	18.01	7.72	12.84	6.99
Ticari Sistemler	14.42	7.60	10.63	6.17
Finansal Analiz	12.55	6.25	10.19	5.01
Bilim	18.40	6.67	13.92	5.94

Faktör analizi bulgularından sonra, yapı geçerliliği çalışması için belirlenen altölçeklerin birbirleriyle olan korelasyonları incelenmiş ve genelde pozitif yönde olan korelasyon değerlerine ulaşılmıştır (Tablo 4.11.). Ayrıca, aynı konudaki ilgi ve yetkinlik beklentisi altölçekleri arasında ortalama korelasyon değeri .74 (ranj= .65-.81) olarak bulunmuştur. Bu altölçeklerin birbirleriyle olan ilişkileri incelendiğinde orta ve yüksek düzeyde anlamlı korelasyon değerlerine ulaşılmıştır.

Tablo 4. 11. KEE Alt Ölçeklerinin Birbirleri İle Korelasyon Değerleri

	YONH	IAH	MEKH	DAAH	ARTH	SYH	YONY	IAY	MEKY	DAAY	ARTY	SYY	KKH	YOH	KKY	YOY	SBH	SIH	TSH	FAH	BLH	SBY	SIY	TSY	FAY
IAH	.57*																								
MEKH	.34*	.40*																							
DAAH	.26*	.27*	.38*																						
ARTH	.27*	.24*	.10	.47*																					
SYH	.42*	.26*	.04	.35*	.52*																				
YONY	.76*	.42*	.27*	.15*	.15*	.27*																			
IAY	.53*	.76*	.35*	.17*	.17*	.19*	.68*																		
MEKY	.29*	.35*	.81*	.26*	.05	.00	.44*	.50*																	
DAAY	.29*	.28*	.33*	.73*	.38*	.29*	.41*	.39*	.46*																
ARTY	.21*	.26*	.11	.36*	.76*	.39*	.30*	.34*	.23*	.57*															
SYY	.38*	.26*	.04	.22*	.39*	.74*	.50*	.40*	.19*	.48*	.56*														
KKH	.56*	.58*	.44*	.39*	.28*	.29*	.41*	.47*	.39*	.36*	.25*	.26*													
YOH	.27*	.32*	.72*	.29*	.06	.00	.27*	.30*	.66*	.32*	.12	.05	.50*												
KKY	.51*	.44*	.39*	.28*	.19*	.24*	.63*	.59*	.52*	.49*	.32*	.43*	.74*	.44*											
YOY	.24*	.25*	.61*	.19*	-.01	-.03	.36*	.39*	.75*	.38*	.16*	.15*	.41*	.79*	.56*										
SBH	.36*	.24*	.07	.39*	.51*	.82*	.23*	.17*	.02	.32*	.40*	.63*	.35*	.08	.27*	.02									
SIH	.62*	.48*	.26*	.31*	.37*	.37*	.43*	.40*	.21*	.29*	.33*	.33*	.52*	.24*	.42*	.20*	.45*								
TSH	.39*	.47*	.61*	.34*	.25*	.16*	.31*	.41*	.51*	.31*	.25*	.15*	.50*	.55*	.45*	.46*	.23*	.59*							
FAH	.55*	.70*	.43*	.33*	.28*	.30*	.37*	.54*	.37*	.30*	.24*	.25*	.69*	.43*	.52*	.37*	.37*	.62*	.67*						
BLH	.30*	.27*	.33*	.61*	.40*	.36*	.20*	.20*	.25*	.48*	.29*	.24*	.37*	.27*	.30*	.19*	.49*	.51*	.49*	.43*					
SBY	.33*	.21*	.05	.24*	.38*	.60*	.44*	.34*	.20*	.49*	.53*	.81*	.30*	.09	.49*	.22*	.70*	.38*	.20*	.27*	.30*				
SIY	.45*	.36*	.20*	.16*	.23*	.24*	.60*	.53*	.36*	.43*	.42*	.49*	.40*	.23*	.60*	.37*	.29*	.65*	.45*	.45*	.32*	.62*			
TSY	.27*	.36*	.48*	.20*	.15*	.08	.40*	.48*	.59*	.41*	.32*	.27*	.37*	.47*	.56*	.60*	.13	.41*	.73*	.47*	.33*	.40*	.67*		
FAY	.45*	.57*	.36*	.23*	.23*	.23*	.53*	.66*	.51*	.44*	.38*	.41*	.56*	.41*	.70*	.54*	.27*	.48*	.55*	.74*	.32*	.50*	.69*	.71*	
BLY	.27*	.27*	.28*	.42*	.28*	.25*	.40*	.40*	.41*	.65*	.45*	.45*	.31*	.26*	.51*	.37*	.33*	.42*	.41*	.34*	.70*	.57*	.63*	.59*	.56*

Listwise N=751

4.4.2. Öğrencilerin Alan, Bölüm, Ya Da Fakültelerine Göre Yapılan Karşılaştırmalar

Bu konuyla ilgili bulguları elde etmeden önce sırasıyla şu işlemler yapılmıştır: Öncelikle öğrenciler Kişisel Bilgi Anketi'nde belirtmiş oldukları alan, bölüm ya da fakültelerine göre Holland'ın RAYSGD kategorilerine göre sınıflanmışlardır. Öğrencilerin belirttikleri bu alan/bölüm/fakülteler ve bunların hangi kategoriye dahil edildiği Ek 1'de belirtilmiştir. Bu RAYSGD sınıflamasına göre öğrencilerin harfleri, bu harflerin frekansları ve yüzdeleri Tablo 4.12'de belirtilmiştir. Tabloda görüleceği gibi, frekanslarına göre SARDG oluşmuş ve örnekleme, hiçbir Y harfine rastlanmamıştır. Ayrıca, G ve D harflerinin frekansları da çok az olduğu için aşağıdaki analizler sadece RAS kategorileri için yürütülmüştür.

Tablo 4.12. Örneklemedeki Öğrencilerin RAYSGD Kategorilerine Göre Frekans ve Yüzdeleri.

	Frekans	Yüzde %
R	31	11.9
A	59	22.6
S	167	64
G	1	.4
D	3	1.1
Toplam	261	100

Tablo 4.13'deki aritmetik ortalama ve standart sapmalar incelendiğinde, alan/bölüm/fakülteleri Holland'ın kuramı doğrultusunda RAS harflerine göre sınıflanan öğrencilerin, kendi ilgi alanlarına uygun KEE altölçeklerinden beklentiler doğrultusunda daha yüksek ortalama puanlar elde ettikleri söylenebilir. Yönetim ilgisinde R ve İş Ayrıntıları ilgisinde, genelde A harfine göre sınıflanan öğrencilerin – hem ilgi hem de yetkinlik beklentisi açısından- daha yüksek ortalamalar elde ettikleri görülmektedir. Muhtemelen öğrencileri alan/bölüm/fakültelerine göre sınıflarken, R kategorisine yönetim işlerine ilgi duyan–özellikle mühendislik alanlarındaki – öğrenciler alınmış olabilir. Benzer durum, İş Ayrıntıları, Ticari Sistemler ve Finansal Analiz ilgisi için de geçerli olabilir. Ayrıca, Saygın İzlenim ortalamalarının A harfine uygun öğrencilerde daha yüksek bulunduğu gözden kaçırılmamalıdır

Tablo 4.13. RAS Harflerine Göre Öğrencilerin KEE Altölçeklerinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları

ALT ÖLÇEK ADLARI		N	X	Ss	F	P
YONETİM HOŞLANMA	R	31	19.68	6.26	2.87	.059
	A	57	19.18	6.88		
	S	166	17.14	7.24		
İŞ AYRINTILARI HOŞLANMA	R	31	14.00	6.51	7.25	.001
	A	58	16.03	6.78		
	S	164	12.32	6.34		
MEKANİK HOŞLANMA	R	30	14.90	7.42	11.57	.000
	A	58	17.38	7.68		
	S	164	12.38	6.54		
DOĞA/AÇIK ALAN HOŞLANMA	R	31	20.26	6.08	1.50	.225
	A	59	19.05	6.73		
	S	166	18.22	6.25		
SANAT HOŞLANMA	R	31	15.13	5.39	1.68	.188
	A	58	17.00	6.20		
	S	167	17.34	6.26		
SOSYAL YARDIM HOŞLANMA	R	30	19.07	5.77	9.64	.000
	A	58	17.93	7.47		
	S	165	22.07	6.36		
YÖNETİM YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	31	15.32	6.25	1.78	.170
	A	56	14.71	6.59		
	S	166	13.34	6.57		
İŞ YARINTILARI YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	31	12.16	5.11	9.54	.000
	A	58	13.71	5.81		
	S	166	10.27	5.14		
MEKANİK YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	30	11.87	6.15	10.92	.000
	A	58	13.14	6.37		
	S	165	9.55	4.61		
DOĞA /AÇIKALAN YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	31	14.61	6.38	1.14	.321
	A	59	14.56	5.24		
	S	165	13.50	5.31		
SANAT YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	31	10.48	4.71	2.22	.110
	A	59	12.58	5.49		
	S	167	12.67	5.43		
SOSYAL YARDIM YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	30	13.03	5.26	5.76	.004
	A	58	14.19	6.27		
	S	166	16.54	6.51		
KALİTE KONTROL HOŞLANMA	R	31	15.39	6.59	3.24	.041
	A	58	14.38	6.30		
	S	165	12.75	6.05		
YAPIM ONARIM HOŞLANMA	R	31	11.48	5.75	2.89	.057
	A	58	11.72	5.62		
	S	167	9.97	5.11		
KALİTE KONTROL YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	31	12.81	5.53	4.09	.018
	A	58	12.38	5.53		
	S	165	10.57	5.10		
YAPIM ONARIM YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	31	9.87	5.44	1.96	.142
	A	58	9.62	4.60		
	S	166	8.57	4.14		
SOSYAL BİLİM HOŞLANMA	R	31	15.29	5.73	7.30	.001
	A	58	16.69	7.87		
	S	167	19.61	6.88		
SAYGIN İZLENİM HOŞLANMA	R	31	19.35	6.82	.87	.422
	A	59	19.97	7.57		
	S	167	18.48	7.91		
TİCARİ SİSTEMLER HOŞLANMA	R	31	15.45	8.00	10.24	.000
	A	59	17.80	8.71		
	S	167	12.63	7.29		
FİNANSAL ANALİZ HOŞLANMA	R	30	14.60	6.28	3.34	.037
	A	58	14.17	7.38		
	S	167	12.06	6.48		
BİLİM HOŞLANMA	R	31	19.42	6.27	6.88	.001
	A	58	21.21	6.07		
	S	166	17.54	6.86		
SOSYAL BİLİM YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	31	10.26	4.94	7.01	.001
	A	58	13.09	6.64		

SAYGIN İZLENİM YETKİNLİK BEKLENTİSİ	S	167	14.72	6.44		
	R	31	12.35	6.12	1.72	.182
	A	59	14.86	7.04		
TİCARİ SİTEMLER YETKİNLİK BEKLENTİSİ	S	167	13.16	7.18		
	R	31	11.19	7.51	8.60	.000
	A	59	13.41	7.30		
FİNANSAL ANALİZ YETKİNLİK BEKLENTİSİ	S	167	9.51	5.57		
	R	30	10.90	5.11	2.79	.063
	A	58	11.57	5.44		
BİLİM YETKİNLİK BEKLENTİSİ	S	167	9.76	5.18		
	R	31	14.42	6.01	6.44	.002
	A	58	16.55	5.79		
	S	165	13.36	5.81		

Tablo 13’de RAS kategorilerindeki öğrencilerin KEE altölçek ortalamalarına göre tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Tablo incelendiğinde, İş Ayrıntıları, Mekanik, Sosyal Yardım; Kalite Kontrol; ve Sosyal Bilim, Ticari Sistemler, Finansal Analiz ve Bilim ilgileri ve Finansal Analiz yetkinliği dışındaki yetkinlik algılarına ait altölçeklerin ortalamaları açısından anlamlı ($p < .05$) farklılıkların bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu işlemde sonra varyansların homojen olup olmadığı incelenmiş ve varyanslar homojen olduğunda Schéffe F testi, homojen bulunmadığında da Dunnett’in C testi kullanılarak karşılaştırmalar yapılmış ve farklılığın hangi grup lehine olduğu araştırılmıştır. Karşılaştırmalara ilişkin sonuçlar Tablo 4.14.’de görülmektedir.

Tablo 4.14. KEE Altölçekleri için RAS Harflerine Göre Yapılan Karşılaştırmaların Sonuçları

Altölçek Adı	Öğrenci		Yetişkin	
	İlgi	YB	İlgi	YB
Yönetim	-	-	R>S	R>S, D>S
İş Ayrıntıları	A>S	A>S	D>A, D>S	D>A, D>S
Mekanik	A>S	A>S	R>A, R>S, R>D	R>A, R>S, R>D
Doğa / Açık Alan	-	-		
Sanat	-	-		
Sosyal Yardım	S>R, S>A	-		
Kalite Kontrol	-	-	R>A, R>S	R>S
Yapım-Onarım	-	-	R>A, R>S	R>A, R>S
Sosyal Bilim	S>R, S>A	S>R		
Saygın İzlenim	-	-		
Ticari Sistemler	A>S	A>S	R>A, R>S	R>S
Finansal Analiz	-	-	R>A, R>S	R>S
Bilim	A>S	A>S	A>D, S>D	A>D, S>D

Öğrenciler için yapılan bu karşılaştırmaların sonucunda İş Ayrıntıları, Mekanik, Ticari Sistemler ve Bilim ilgisi ve yetkinlik algıları bakımından Aratırmacı tiplerin Sosyal tiplerden daha yüksek; Sosyal Tiplerin Sosyal Yardım ve Sosyal Bilim ilgileri açısından Realistik ve Araştırmacı tiplerden daha yüksek; ve Sosyal Bilim yetkinlik algıları açısından da Realistik tiplerden daha yüksek ortalama puan elde ettikleri anlaşılmaktadır. Ancak varyans analizi sonuçları anlamlı bulunmasına karşın Kalite Kontrol ilgi ve yetkinlik algıları ve Finansal Analiz ilgisi için yapılan karşılaştırmalarda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

4.4.3.Yetişkinlerin İş ve Mesleklerine Göre Yapılan Karşılaştırmalar

Yetişkinler için de, tıpkı öğrencilerde yapıldığı gibi RAYSGD harflerine uygun biçimde kodlanan bireylerin frekans ve yüzdeleri saptanmıştır (Tablo 15). Görüldüğü gibi harflerin sıralaması, frekanslarına göre SRADGY şeklindedir ve A ve D harflerindeki yetişkinleri frekansları eşittir. Bu sıralama öğrencilerin sıralamasına benzemektedir. Daha sonra, öğrencilere benzer biçimde, Y ve G harflerine uygun yetişkinlerin frekansları çok yetersiz olduğu için aşağıdaki karşılaştırmalar RASD kategorileri için yürütülmüştür.

Tablo 4. 151. Örneklemdeki Yetişkinlerin RAYSGD Kategorilerine Göre Frekans ve Yüzdeleri

RAYSGD1		
	Frekans	Yüzde %
R	78	25,9
A	42	14,0
Y	8	2,7
S	122	40,5
G	9	3,0
D	42	14,0
Toplam	301	100,0

Tablo 4.16'da yetişkinlerin altölçeklerden elde ettikleri ortalama ve standart sapma değerleri görülmektedir. Ortalamalar incelendiğinde, öğrencilerden elde edilen bulguların örüntüsüne büyük oranda benzeyen bir durumun olduğu görülmüştür.

Tablo 4.16. RASD Harflerine Göre Yetişkinlerin KEE Altölçeklerinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları

ALTÖLÇEK İSİMLERİ		N	X	Ss	F	P
YÖNETİM HOŞLANMA	R	75	19.37	5.87	3.93	.009
	A	41	18.02	6.61		
	S	122	16.53	6.90		
	D	42	19.45	5.95	4.83	.003
İŞ AYRINTILARI HOŞLANMA	R	74	11.99	5.55		
	A	40	10.05	5.96		
	S	118	10.48	5.70	17.43	.000
	D	42	14.07	6.68		
MEKANİK HOŞLANMA	R	75	18.49	7.25		
	A	41	11.95	5.81	.72	.538
	S	118	12.09	6.00		
	D	42	13.50	6.26		
DOĞA /AÇIK ALAN HOŞLANAM	R	77	18.32	5.84	2.21	.087
	A	42	18.55	6.70		
	S	120	17.51	6.24		
	D	42	16.98	6.19	.86	.464
SANAT HOŞLANMA	R	78	14.56	6.33		
	A	42	15.10	5.45		
	S	122	16.21	6.40	4.98	.002
	D	42	13.74	5.31		
SOSYAL YARDIM HOŞLANMA	R	76	18.66	6.18		
	A	41	19.37	5.76	4.95	.002
	S	121	19.76	6.31		
	D	42	18.26	6.19		
YÖNETİM YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	74	15.80	5.51	17.41	.000
	A	41	15.24	5.45		
	S	121	13.33	5.78		
	D	42	16.60	5.72	.90	.442
İŞ AYRINTILARI YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	73	10.81	4.70		
	A	40	9.57	4.35		
	S	119	9.55	5.07	1.47	.222
	D	42	12.88	6.33		
MEKANİK YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	75	14.81	6.61		
	A	40	9.57	4.79	.47	.707
	S	117	9.28	4.66		
	D	42	10.83	5.41		
DOĞA /AÇIK ALAN YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	77	13.17	4.83	5.99	.001
	A	42	13.88	6.22		
	S	120	12.48	4.97		
	D	42	13.24	4.71	9.38	.000
SANAT YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	78	10.62	4.19		
	A	42	10.69	4.14		
	S	122	11.61	5.01	5.78	.001

	D	42	10.19	3.68		
SOSYAL YARDIM YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	76	14.18	5.85		
	A	40	14.65	5.40	9.37	.000
	S	120	15.06	6.13		
	D	42	14.14	5.10		
KALİTE KONTROL HOŞLANMA	R	76	14.55	5.59	2.15	.094
	A	41	11.54	5.23		
	S	122	11.70	4.89		
	D	42	13.79	5.38	.92	.433
YAPIM ONARIM HOŞLANMA	R	75	12.95	5.59		
	A	42	8.88	4.64		
	S	122	9.39	4.66	4.49	.004
	D	42	10.29	5.34		
KALİTE KONTROL YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	77	12.91	5.63		
	A	42	11.00	5.21	5.03	.002
	S	122	10.13	4.20		
	D	42	12.24	4.63		
YAPIM ONARIM YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	75	11.56	5.50	4.00	.008
	A	42	8.19	3.87		
	S	122	8.19	3.91		
	D	42	9.36	5.09	.32	.813
SOSYAL BİLİM HOŞLANMA	R	77	16.00	5.38		
	A	42	16.38	6.39		
	S	121	17.77	5.72	1.03	.378
	D	41	15.71	6.34		
SAYGIN İZLENİM HOŞLANMA	R	77	16.32	6.59		
	A	42	14.69	7.72	3.99	.008
	S	121	15.55	7.84		
	D	41	14.20	6.88		
TİCARİ SİSTEMLER HOŞLANMA	R	76	14.32	7.28	4.52	.004
	A	42	10.76	5.60		
	S	122	11.10	6.42		
	D	41	12.63	6.56	4.58	.004
FİNANSAL ANALİZ HOŞLANMA	R	76	13.24	6.03		
	A	41	9.95	5.07		
	S	121	10.50	5.26	3.93	.009
	D	41	12.02	5.53		
BİLİM HOŞLANMA	R	76	16.61	6.30		
	A	42	19.12	7.36	4.83	.003
	S	121	18.19	6.31		
	D	42	14.93	6.34		
SOSYAL BİLİM YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	77	12.09	5.19	17.43	.000
	A	42	12.26	5.00		
	S	121	12.64	4.85		
	D	42	11.93	4.77	.72	.538
SAYGIN İZLENİM YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	76	10.89	5.31		
	A	42	10.98	5.50		
	S	121	10.11	5.31	2.21	.087
	D	42	9.38	4.68		
TİCARİ SİSTEMLER YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	76	9.71	5.07		
	A	42	8.52	3.96	.86	.464
	S	121	7.63	3.80		
	D	42	8.33	3.14		

FİNANSAL ANALİZ YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	75	10.23	4.52	4.98	.002
	A	40	8.60	3.64		
	S	121	8.20	3.34		
	D	42	9.38	4.25	4.95	.002
BİLİM YETKİNLİK BEKLENTİSİ	R	76	12.22	5.25		
	A	42	14.60	6.49		
	S	121	12.51	5.00	17.41	.000
	D	42	10.48	3.42		

Tablo 4.16.'da RAS kategorilerindeki yetişkinlerin KEE altölçek ortalamalarına göre tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Tablo incelendiğinde, Yönetim, İş Ayrıntıları, Mekanik; Kalite Kontrol ve Yapım-Onarım; ve Ticari Sistemler, Finansal Analiz ve Bilim ilgileri ve yetkinlik algılarına ait altölçeklerin ortalamaları açısından anlamlı ($p < .05$) farklılıkların bulunduğu anlaşılmaktadır. Daha sonra varyansların homojen olup olmadığı incelenmiş ve varyanslar homojen olduğunda Schéffe F testi, homojen bulunmadığında da Dunnett'in C testi kullanılarak karşılaştırmalar yapılmış ve farklılığın hangi grup lehine olduğu araştırılmıştır. Karşılaştırmalara ilişkin sonuçlar Tablo 4.14'de görülmektedir(Bkz., sayfa, 88).

Yetişkinler için yapılan bu karşılaştırmaların sonucunda Realistik tiplerin Araştırmacı tiplerden anlamlı şekilde daha yüksek ortalama elde ettikleri altölçekler şunlardır: Mekanik ilgi ve yetkinlik algıları, Kalite Kontrol ilgisi, Yapım-Onarım ilgi ve yetkinlik beklentisi, Ticari Sistemler ilgisi. Realistikler Sosyal tiplerden Yönetim, Mekanik, Kalite Kontrol, Yapım-Onarım, Ticari Sistemler ve Finansal Analiz ilgisi ve yetkinlik algılarına ilişkin altölçeklerden anlamlı biçimde daha yüksek puan almışlardır. Düzenli tiplerden ise Mekanik ilgi ve yetkinlik ölçümlerinden daha yüksek ortalamalar elde etmişlerdir.

Araştırmacı ve Sosyal tipler Bilim altölçeğinden Düzenli tiplere kıyasla anlamlı biçimde yüksek puan alırken, Düzenli tipler ise Araştırmacı ve Sosyal tiplerden İş Ayrıntıları ilgisi ve yetkinlik algıları bakımından daha yüksek puan ortalamaları elde etmişlerdir.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın bulguları önceki bölümdeki sıraya uygun olarak tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1. Faktör Analizi Sonuçlarına Yönelik Tartışma ve Yorum

Kariyer Eğilim Envanteri'nin yapılan faktör analizleri sonucunda yüksek saygınlık ilgi ve yetkinlik beklentisi altölçekleri dışında basit ve kararlı bir yapıya sahip olduğu söylenemez. Ancak özellikle düşük saygınlık düzeyindeki ilgi alanlarına yönelik olarak yeni çalışmaların yapılması gereklidir. Örneğin, Temel Hizmetler altölçeğinin tanımının şu şekilde yapılarak “*Az bir eğitimle bireylerin günlük temel ihtiyaçlarını karşılamakla ilgilenmek ve bu tür işleri yapmaktan hoşlanmak*”, bu doğrultuda yeni maddelerin yazılması ve ifadelerde daha çok satış ve kiralamaya yönelik ifadelerin bulunması (su satışı yapmak, simit, yiyecek satışı yapmak, vb) düşünülmüştür. Kişisel Hizmetler altölçeğinin tanımında ise, “*Bireylerin ihtiyaçları ve istekleri doğrultusunda onların ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olmak*”, gibi bir tanımın yapılması ve bu doğrultuda “*bir spor merkezinde bireylere masaj yapmak*” gibi madde ifadelerinin yapılması yazılması uygun olacaktır. Bu iki altölçek maddelerinin birbiri üstüne binmesinin nedeni Türk toplumunda bu alandaki mesleklerin saygınlık düzeylerinin birbirine yakın olması ve bireylerin bugün kişisel hizmetlere yönelik bir etkinlik yaparken, bir süre sonra temel hizmetler alanındaki bir işte çalışma olasılığının yüksek olması ve bu alanda uzmanlaşmanın olmaması bir sebep olabilir.

Ayrıca, Sosyal Kolaylaştırma altölçeğinin “*bireylere, kurum ve işletmelere yönelik organizasyon işleri yapmak*” şeklinde tanımlanarak “*Nişan, düğün gibi organizasyon işleri yapmak*” gibi maddelerin yazılması uygun görülmüştür. Aynı şekilde, Veri İşleme altölçeği için, “*Elektronik cihazlardaki teknik problemlerin çözümünde matematiksel yöntemler ve elektronik aletler kullanarak problemleri çözmek*” ifadesi doğrultusunda “*Elektronik cihazların teknik problemlerini bilgisayar destekli olarak çözmek*” gibi maddelerin yazılması uygun olacaktır. El İşçiliği altölçeğine ilişkin tanımın, “*Temizlik araç ve gereçlerini kullanarak binaların ve bireylerin temizlik işlerini yapmak*” olarak yapılması ve madde ifadelerinde de “*binaların dış cephe temizliğini yapmak, temizlik şirketlerinde çalışmak*” gibi etkinliklere yer verilmesi uygun olacaktır.

Sonuç olarak, Kariyer Eğilim Envanteri'nin KKE'deki gibi bir yapıya ulaşabilmesi için, faktör analizi sonucunda her bir altölçeğe kendi maddeleri yükleninceye kadar bu çalışmanın devam etmesi uygun olacaktır.

Faktör yapısının yanı sıra Kariyer Eğilim Envanteri'nin KKE'ye göre daha eksik kalan yanları daha vardır. Örneğin, KKE'yi cevaplayan bireylere Holland'ın altı ilgi alanına (RAYSGD) uygun puanlar vermenin yanı sıra, mesleki benzerlik puanları ve bir vektörün bulunduğu grafik verilmektedir. Sonraki çalışmalarda bu eksiklerin de giderilmesi için çalışılmalıdır.

5.2. Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışmalarına Yönelik Tartışma Ve Yorum

Kariyer Eğilim Envanteri'nin güvenilirlik bulgularına yönelik yapın çalışmalarda her bir altölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları yüksek bulunmuştur. Bu durum ölçeğin güvenilir olduğunun göstergesidir. Ancak Kariyer Eğilim Envanteri'nin tüm altölçeklerinin faktör yapıları basit ve kararlı bir yapı göstermediği için test-tekrar test çalışması yapılmamıştır.

Yapı geçerliliği açısından envanterdeki altölçeklerin birbirleriyle olan ilişkileri incelendiğinde, orta düzeyde anlamlı korelasyon değerlerine ulaşılmıştır. Ölçüt geçerliliği çalışmasında ise, Holland'ın RAYSGD sınıflamasına göre, öğrenciler için yapılan analizlerde Y harfine rastlanmamıştır. Bunun nedenlerinden bazıları, Türk

toplumunda Yaratıcı ilgi alanına sahip meslek gruplarında geçim zorluğu yaşanması ve sosyal beğenirlik düzeylerinin düşük olması olabilir.

Holland'ın RAYSGD sınıflamasına göre yetişkinler için yapılan analizlerde ise öğrencilere benzer bir örüntü görülmüştür. Yetişkinlerin bulunduğu örnekleme de S harfinin frekansının yüksek olduğu, A ve D harfinin frekansının eşit olduğu görülmüştür. Yetişkinlerde RASD kategorileri görülmüştür. Holland'ın RAYSGD yapılarının hepsinin araştırma örnekleminde ortaya çıkmamasının nedeni incelenebilir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada 8.sınıftan itibaren en az ortaokul mezunu 65 yaşına kadar olan bireylerin mesleki ilgilerini ölçmeye yönelik bir envanterin geliştirilme süreci anlatılmıştır. Envanterin madde analizi, geçerlilik ve güvenilirliği iki farklı örnekleme üzerinden toplanan verilerle sınanmıştır.

6.1.Faktör Analizi ile İlgili Sonuçlar

KEE geliştirmeye yönelik olarak yapılan iki çalışma sonrasında KEE'nin tüm altölçeklerinin basit ve karalı bir yapı göstermediği sadece 13 alt ölçekte basit ve karalı bir yapının bulunduğu saptanmıştır.

6.2. Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışmaları İle ilgili Sonuçlar

Bu çalışma sonucunda yüksek saygınlık düzeyi ile birlikte toplam 13 ilgi alanını ölçebilecek bir envanterin geliştirilmiş olduğu görülmüştür. Kısmen de olsa kapsam geçerliliğinin sağlandığı düşünülmüştür.

Yapı geçerliliği için başlangıçta belirlenen ölçütler kısmen de olsa karşılanmıştır. İkinci çalışma sonunda elde edilen faktör yapısı 13 altölçekte basit ve karalı bir yapı göstermiştir. Tracey (2001) tarafından tanımlanan modelde yer alan Sosyal Kolaylaştırma, Veri İşleme, El İşçiliği, Kişisel Hizmetler ve Temel Hizmetler faktörlerine ulaşılamamıştır. Bu faktörlerin başka bir çalışmada elde edilebilme olasılığı vardır.

Ayrıca, envantere yer alan ilgi alanları arasında anlamlı düzeyde korelasyon değerine ulaşılmıştır. Birbiri ile ilişki gösteren faktörlerin, kuramsal açıdan da ilişkili olması, ölçeği ölçmeyi hedeflediği yapıları ölçtüğünün bir göstergesi olarak düşünülebilir. Hoşlanma ve yetkinlik beklentisi altölçeklerinin birbirleriyle ilişkili olması envanterin her iki bölümünün benzer yapıları ölçtüğün bir göstergesi olabilir. İç tutarlılık alfa katsayılarının yüksek olması KEE'nin güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir

6.3. Öneriler

1. KEE'nin yapısal geçerliliğinin güçlendirilmesi için üçüncü bir çalışmanın yapılması gerekmektedir. KEE yapısal olarak Türk toplumsal yapısına tam olarak uygun değildir. Yapılan iki çalışma sonrasındaki basit ve kararlı bir yapıya ulaşamayan 5 altölçek için tekrar tanımlama ve madde ifadeleri yazılarak çalışmaya devam edilmelidir.
2. KEE'nin mesleklerle ilgili olan ilişkisini açıklamaya yönelik olarak çalışmalar yapılmalı ve danışanlara en uygun oldukları mesleki seçenekler hakkında da bilgi verilmelidir.
3. Kişisel Eğilim Envanteri'nin küresel yapısını geometrik olarak sınaması gereklidir.
4. KEE envanteri bilgisayar ortamına aktarılarak sonuçların danışanların anlayabileceği bir biçimde sunulması uygulamada kolaylıklar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Assouline, M. , Meir, E. I. (1987), Meta Analysis Of The Relationship Between Congruence And Well Being Measures,” *Journal of Vocaitonal Behaviour*,sc.31,ss.319-332.
- Athanasou, J. (2001), “The Dimensions Of General Vocational Interest: A Study of Australian High School Students”, *Journal of Career Assessment*,s.9,ss.61-79.
- Athanasou, J. A., ve Cooksey, R. W. (1993), “Self Estimates of Vocational Interests. *Australian Psycholgisc.* 28 s.s.118–127.
- Bakırcıoğlu, R.(2000), İlköğretim Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Ankara; Anı Yayıncılık
- Bandura, A. (1995), *Self EfficacyIn Changing Societies*, New York:Cambiridge University Pres.
- Bandura, A. (1997), *Self Efficacy, The Exercise Of Control*, New York:Freeman.
- Barak, A. (1981), “Vocational Interest” *Journal of Vocational Behavior* c.19 ss.1-14.
- Barak, A. Librowsky. I. Shiloh, S. (1989), “Cognitive Determinants of Interest”.*Journal of Vocational Behavior* c.34 ss.318-334.
- Barut Y.,Odacı H. (2002), “Fen Lisesi ile Genel Lise Öğrencilerinin Mesleki Yönelimlerinin Karşılaştırılması,”*Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,14 38-45.

- Betz, N. E. (1999), "Getting Clients To Act Their Interest," *Vocational Interests*, Derl.: Savickas, M.L., Spokane, A. R. (Palo Alto, California: Davies- Black Publishing), ss.327-344.
- Betz, N. E. ve Hackett, G. (1981), "The Relationship Between Career-Related Self Efficacy, expectation to perceived Career Options in College Women and Men" *Journal of Vocational Behavior* c.28 ss.339-410
- Betz, N. E., ve Hackett, G. (1997), "Applications Of Self Efficacy Theory To The Career Assessment Of Women". *Journal Of Career Assessment*, c.5,ss.383-402
- Borgen, F.H. (1988), "New Approaches to the Assessment of Interest", *Advances in Vocational psychology* c. 1 ss.83-126.
- Borgen, F. H. (1999), "New Horizons In Interest Theory And Measurement," *Vocational Interests*, Derl.: Savickas, M.L., Spokane, A. R. (Palo Alto, California: Davies- Black Publishing), ss.383-411.
- Bozgeyikli H. (2000), "Mesleki Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğinin Geliştirilmesi," *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11-204-234.
- Campel, N. K. Ve Hackett, G. (1986), "The Effect of Mathematics Task Performance on Math Self Efficacy and Task Interest", *Journal of Vocational Behavior* c.28 ss. 149-162

- Fouad A. , Betsworth (1997),”Vocational Interest:A Look At The Past 70 Years And a Glance At The Future” *The Career Development Quarterly* c.46 ss.23-47.
- Fouad, N. A., ve Sprea, S. (1995), “Use of Interest Inventories With Special populations:Women And Minority Group Members.”*Journal Of Career Assessment*, c.3 ss.453-468.
- Fouad, N. A.,Harmon, I. W., ve Hansen, J. C. (1994), Cross- cultural Use Of The Strong. Derl. L. W. Harmon, J. C. Hansen, F. H. Borgen ve A.I. Hammer, Strong Interest Inventory. *Consulting Psychologist* .
- Gati, I. (1991), “The Stucture Of Vocational Interests”. *Journal of Vocational Behavior*,c.21 ss. 164–182.
- Hansen, J. C. (1984), “The Measurement of Vocational Interest” *Handbook of Counselling Psychology* c.1 ss. 99-136.
- Harmon, L. W. (1994), Strong Interest Inventory: Applications and Techinal Guide.
- Holland, J. L. (1997), “Making Vocational Choise”,Florida:Psychological Assesment Resources,
- Jennifer M. R., Tracey T. J. G. ve Rounds J. (1996), “Generalizability of Holland’s Structure of Vocational Interest Across Ethnicity, Gender, and Socioeconomic Status”,*Journal of Counseling Psychology*,c 3,ss. 330–337.
- Kuzgun, Y. (2000), Meslek Danışmanlığı Kuramlar Uygulamalar. Nobel Yayınları, Ankara
- Kuzgun, Y.(2005), Akademik Benlik Kavramı Ölçeği, Ankara Nobel Yayınları. 2. Baskı.

- Lent, R. W. ,Brown, S. D. Ve Hackett,G.(1994), “Toward A Unifying Social CognitiveTheory Of Career And Academic Interest, Choice, And performance”.*Journal of Vocational Behavior* c.45 ss.79–122.
- Mullis, Ronald L.,Mullis, Ann K., Gerwels,Deborah,(1998), “Stability Of Vocational Interests Among School Students”. www. EBSCOHOST.com
- Öztürk, E. (2005), Küresel İlgi Envanterinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Çalışma. (Yüksek Lisans Tezi). Adana, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özyürek, R. (1998), “lise Öğrencilerinin Puan Türlerine Göre Kendini Değerlendirme Envanteri'nin Algılanmış Yetenek ve İlgi AltölçeklerindenAlde Edilen Puanlara Göre Farklılaşp farklılaşmadığı”,*Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, c.2 s.9 ss 25-32.
- Özyürek, R. (2005), “Informative sources of Math-Related Self Efficacy Expectations And Their Relationship With Math-Related Self Efficacy, InterestAnd Preference,” *International Journal of Psychology*.
- Prediger D. J. (1982), “Dimension Underlying Holland’s Hexagon:Missing link Between Interest And Occupations,” *Journal of Vocational Behavior* c.21 ss. 259–287.
- Prediger D. J. Vansickle, T. R. (1992), “Locationg Occupation on Holland’s Hexagon” *Journal of Vocational Behavior* c.40 ss.111-128.

- Randahl, D. J. (1991), "A Typological Analysis Of The Relations Between Measured Vocational Interests And abilities" *Journal of Vocational Behavior*, c 38,ss 333-350.
- Rounds J. ve T. J. G. Tracey (1993), "Prediger's Dimensional Representation of Holland's RIASEC Circumplex" *Journal Of Applied Psychology*, c.6 ss.875-890.
- Rounds J. ve T. J.G. Tracey (1996), "Cross Culturel Structural Equivalence of RIASEC Models and Measures" *Journal of Counseling Psychology*, c.3 ss.310 -329.
- Rounds, J. Day, S. X. (1999), "Describing, Evaluating, and Creating Vocationay Interest Structures,"*Vocational Interests*, ss.103-134.
- Savickas, M. L. ve Spokane, A. R. (1999), "Reconsidering The Nature, Measurement,And Uses Of Vocational Interest," *Vocational Interests*, Derl. Savickas , m. L. Spokene, A. R. (Palo Alto, California: Davies- Black Publishing),ss.1-14.
- Spokane, A. R., Decker, A. R.(1999), "Expressed And Measured Interests,"*Vocational Interests*, Savickas , m. L. Spokene, A. R. (Palo Alto, California: Davies-Black Publishing),ss.211-234.
- Swanson, J. L. (1993), "Integrated Assessment of Vocational Interest and Self-rated Skills and Abilities" *Journal of Career Assesment* c.1 ss. 50–65.
- Swanson, J. L. (1999), "Stability And Change In Vocational Interest," *Vocational Interest*,ss.135-158.

- Swanson, J. L., ve Hansen, J. C. (1988), “Stability of Vocational Interest over 4 Year,8-Year ve 12 Year Intervals.” *Journal of Vocational Behavior. c 33 ss185-202.*
- Tabachnick, B. G., ve Fidel, L. S. (2001),Using Multivariate Stactistics, (Dördüncü Basım), Boston: Ally And Bacon.
- Terence, J. G. Tracey (1997), “The Structure Of Interests And Self Efficacy Expectations: An Expanded Examination of the Shrerical Model Of Interests” *Journal of Counselling Psychology* ,44 c. 1 ss.32-43.
- Tracey, T. J. G. (1997), RANDALL: A Microsoft FORTRAN Program For The Randomization Test of Hypothesized Order Relations. *Educational and Psychological Measurement*, 57, 164-168.
- Tracey, T. J. G. (2001), “Personal Globe Inventory:Measurement Of The Spherical Model Of Interests And Competence Beliefs,” *Journal of Vocaitonal Behaviour*,s.60 ss.113-172.
- Tracey, T. J. G. Rounds, J. (1996), “Contributions Of The Spherical Representation Of Vocational Interests,” *Journal of Vocaitonal Behaviour*, c.48,ss.85–95.
- Tracey, T. J. G.ve Rounds, J. (1993), “The Spherical Representation of Vocational Interests.” *Journal of Vocational Behavior* c.48 ss.3.41
- Walsh, W. B. (1999), “What We Know And Need To Know” Vocaitonal Interests, Derl. Savickas , m. L. Spokene, A. R. (Palo Alto, California: Davies- Black Publishing),ss.371-382.

Yıldırım, E. (2001), Akademik Liselerdeki Alan Türlerine Uygun Olan ABKÖ Altölçeklerinin Holland'ın Altıgen Modelinden Yararlanılarak Belirlenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ek 1.**YETİŞKİNLERİN YAPTIĞI İŞLERİN/MESLEKLERİN SINIFLANMASI:**

Realistik: Elektronik teknikeri, işçi, inşaat mühendisi, elektrik mühendisi, anestezi teknikeri, astsubay, elektrik tesisatçısı, tekstil mühendisi, ziraat mühendisi, polis, ayakkabı tamircisi, kaynakçı, kahveci-çaycı, teknik eleman, tekstil teknikeri, asansörcü, klima teknisyeni, basketbol antrenörü, makine mühendisi, makine bakımcısı, torna-tesviyeci, güvenlik görevlisi, jeoloji mühendisliği, şoför, kasap.

Araştırmacı: Hemşire-ebe-sağlık memuru-laborant, biyolog, yüksek su ürünleri mühendisi, bilgisayar programcısı, fizyoterapist, gıda mühendisi, doktor, kimyager, fizik mühendisi

Yaratıcı: Terzi-modacı, kuaför, tiyatro sanatçısı, drama eğitimcisi,

Sosyal: Öğretmen, ev hanımı, psikolog, çocuk gelişim uzmanı,

Girişimci: Pazarlamacı satış elemanı, halkla ilişkiler, konfeksiyoncu, kitapçı, işletmeci, turizm rehberi,

Düzenli: Memur, muhasebe şefi, ekonomist-iktisat-bankacı, idari müdür, sekreterlik, turizm elemanı

ÖĞRENCİLERİN SEÇTİĞİ ALAN, BÖLÜM VE FAKÜLTELERİN SINIFLANMASI:

Realistik: Ziraat fakültesi, endüstri mühendisliği, tekstil mühendisliği, tekstil teknikeri, beden eğitimi bölümü, inşaat mühendisliği, elektrik mühendisliği

Araştırmacı: Sayısal, tıp fakültesi, fizik mühendisliği, gıda mühendisliği, ebelik/hemşirelik, matematik, bilgisayar donanımları, beslenme ve diyetetik, biyoloji, fen bilgisi.

Yaratıcı: Yabancı Dil, İngilizce bölümü, dekoratif bölümü,

Sosyal: Türkçe-matematik, Sosyal/Sözel, edebiyat öğretmenliği, kimya öğretmenliği, Almanca öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, okulöncesi bölümü, moda tasarım öğretmenliği, psikolojik danışma ve rehberlik bölümü, sosyal bilgiler öğretmenliği,

Girişimci: İşletme bölümü

Düzenli: Büro yönetimi, bankacılık

Ek 2.
ÖĞRENCİLERİN ALAN/BÖLÜM KODLARI

1. Türkçe Matematik
2. Sosyal /Sözel
3. Sayısal
4. Dil
5. Ziraat Fakültesi
6. Tıp Fakültesi
7. Edebiyat Öğretmenliği
8. Endüstri Mühendisliği
9. Fizik Mühendisliği
10. Tekstil Mühendisliği
11. Gıda Mühendisliği
12. Y. Dil /İngilizce
13. Kimya Öğretmenliği
14. Ebelik/Hemşirelik
15. Almanca Öğretmenliği
16. Tekstil Teknikeri
17. Beden Eğitimi Bölümü
18. İşletme Bölümü
19. Matematik
20. Bilgisayar Donanımları
21. İnşaat Mühendisliği
22. Türkçe Öğretmenliği
23. Beslenme Ve Diyetetik
24. Sınıf öğretmenliği
25. Okul Öncesi Bölümü
26. Dekoratif Bölümü
27. Moda Tasarım Öğretmenliği
28. Büro Yönetimi
29. Elektrik Mühendisliği
30. PDR
31. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
32. Biyoloji
33. Bankacılık
34. Fen Bilgisi

Ek 3.**YETİŞKİNLERİN MESLEKLEKİ KODLARI**

1. Memur
2. Öğretmen
3. Elektronik Teknikeri
4. İşçi
5. Muhasebe Şefi
6. Pazarlamacı Satış Elemanı
7. Evhanımı
8. Ekonomist- İktisat- Bankacı
9. İnşaat Mühendisi
10. Halkla ilişkiler
11. Elektrik Mühendisi
12. Hemşire- Ebe- Sağlık Memuru- Laborant
13. Emekli
14. Anestezi Teknikeri
15. Biyolog
16. Astsubay
17. Elektrik Tesisatçısı
18. Konfeksiyoncu
19. Terzi Modacı
20. Kuaför
21. Diş Protezci
22. Tekstil Mühendisi
23. Ziraat Mühendisi
24. Yüksek Mühendis Su ürünleri Mühendisi
25. Polis
26. Ayakkabı Tamircisi
27. Mobilya Dekorasyoncu
28. İdari Müdür
29. Kaynakçı
30. Kahveci- Çaycı
31. Teknik Eleman
32. Serbest Meslek
33. Sekreterlik
34. Kitapçı
35. Tekstil Teknikeri
36. Asansörcü
37. Bilgisayar Programcısı
38. Klima Teknisyeni
39. Fizyoterapist
40. Basketbol Antrenörü
41. Gıda Mühendisi
42. Doktor
43. Makine Mühendisi
44. Turizm Elemanı
45. İşletmeci

46. Turizm Rehberi
47. Kimyager
48. Psikolog
49. Makine Bakım Üst
50. Torna Tesviye
51. Güvenlik Görevlisi
52. Jeoloji Mühendisi
53. Şoför
54. Tiyatro Sanatçısı
55. Drama Eğitimcisi
56. Çocuk Gelişim Uzmanı
57. Garson
58. Fizik Mühendisi
59. Kasap

Ek 4.

RAS Kategorilerindeki Öğrencilerin KEE Altölçek Ortalamalarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuç Tablosu

		Kareler Toplam	Sd	Ortalama Kare
Yönetim Hoşlanma	Gruplar Arası	285.37	2	142.68
	Gruplar İçi	12475.55	251	49.70
	Toplam	12760.92	253	
İş ayrıntıları Hoşlanma	Gruplar Arası	605.88	2	302.94
	Gruplar İçi	10453.44	250	41.81
	Toplam	11059.33	252	
Mekanik Hoşlanma	Gruplar Arası	1107.85	2	553.92
	Gruplar İçi	11925.15	249	47.89
	Toplam	13033.00	251	
Doğa /açık Alan Hoşlanma	Gruplar Arası	120.77	2	60.39
	Gruplar İçi	10170.98	253	40.20
	Toplam	10291.75	255	
Sanat Hoşlanma	Gruplar Arası	127.28	2	63.64
	Gruplar İçi	9562.71	253	37.80
	Toplam	9689.98	255	
Sosyal Yardım hoşlanma	Gruplar Arası	831.91	2	415.96
	Gruplar İçi	10785.86	250	43.14
	Toplam	11617.77	252	
Yönetim yetkinlik beklentisi	Gruplar Arası	152.36	2	76.18
	Gruplar İçi	10689.31	250	42.76
	Toplam	10841.68	252	
İş ayrıntıları yetkinlik beklentisi	Gruplar Arası	534.66	2	267.33
	Gruplar İçi	7063.01	252	28.03
	Toplam	7597.67	254	
Mekanik Yetkinlik beklentisi	Gruplar Arası	602.52	2	301.26
	Gruplar İçi	6895.18	250	27.58
	Toplam	7497.69	252	
Doğa /açık Alan Yetkinlik Beklentisi	Gruplar Arası	67.32	2	33.66
	Gruplar İçi	7437.15	252	29.51
	Toplam	7504.47	254	
Sanat Yetkinlik Beklentisi	Gruplar Arası	127.83	2	63.91
	Gruplar İçi	7303.03	254	28.75
	Toplam	7430.86	256	
Sosyal Yardım yetkinlik Beklentisi	Gruplar Arası	460.33	2	230.17
	Gruplar İçi	10035.09	251	39.98
	Toplam	10495.42	253	
Kalite Kontrol hoşlanma	Gruplar Arası	246.91	2	123.45
	Gruplar İçi	9559.82	251	38.09
	Toplam	9806.73	253	
Yapım Onarım Hoşlanma	Gruplar Arası	163.16	2	81.58

	Gruplar İçi	7134.18	253	28.20
	Toplam	7297.34	255	
Kalite Kontrol Yetkinlik Beklentisi	Gruplar Arası	225.42	2	112.71
	Gruplar İçi	6918.94	251	27.57
	Toplam	7144.37	253	
Yapım Onarım Yetkinlik Beklentisi	Gruplar Arası	76.77	2	38.39
	Gruplar İçi	4923.91	252	19.54
	Toplam	5000.68	254	
Sosyal Bilim Hoşlanma	Gruplar Arası	714.09	2	357.04
	Gruplar İçi	12378.50	253	48.93
	Toplam	13092.59	255	
Saygın İzlenim Hoşlanma	Gruplar Arası	102.89	2	51.44
	Gruplar İçi	15102.71	254	59.46
	Toplam	15205.60	256	
Ticari Sistemler Hoşlanma	Gruplar Arası	1220.50	2	610.25
	Gruplar İçi	15141.96	254	59.61
	Toplam	16362.46	256	
Finansal Analiz Hoşlanma	Gruplar Arası	297.53	2	148.77
	Gruplar İçi	11220.88	252	44.53
	Toplam	11518.41	254	
Bilim Hoşlanma	Gruplar Arası	602.85	2	301.43
	Gruplar İçi	11048.35	252	43.84
	Toplam	11651.20	254	
Sosyal Bilim Yetkinlik Beklentisi	Gruplar Arası	561.17	2	280.58
	Gruplar İçi	10127.83	253	40.03
	Toplam	10689.00	255	
Saygın izlenim Yetkinlik Beklentisi	Gruplar Arası	169.68	2	84.84
	Gruplar İçi	12547.96	254	49.40
	Toplam	12717.64	256	
Ticari Sistemler Yetkinlik Beklentisi	Gruplar Arası	672.30	2	336.15
	Gruplar İçi	9930.79	254	39.10
	Toplam	10603.09	256	
Finansal Analiz Yetkinlik Beklentisi	Gruplar Arası	152.80	2	76.40
	Gruplar İçi	6889.34	252	27.34
	Toplam	7042.14	254	
Bilim Yetkinlik Beklentisi	Gruplar Arası	437.58	2	218.79
	Gruplar İçi	8526.08	251	33.97
	Toplam	8963.65	253	

Ek 5.

RAS Kategorilerindeki Yetişkinlerin KEE Altölçek Ortalamalarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuç Tablosu

ALTÖLÇEK İSİMLERİ		Kareler		Ortalama
		Toplam	Sd	Kare
YÖNETİM HOŞLANMA	Gruplar Arası	492.00	3	164.00
	Gruplar İçi	11513.30	276	41.71
	Toplam	12005.30	279	
İŞ AYRINTILARI HOŞLANMA	Gruplar Arası	497.14	3	165.71
	Gruplar İçi	9267.14	270	34.32
	Toplam	9764.28	273	
MEKANİK HOŞLANMA	Gruplar Arası	2125.70	3	708.57
	Gruplar İçi	11059.12	272	40.66
	Toplam	13184.82	275	
DOĞA /AÇIK ALAN HOŞLANMA	Gruplar Arası	83.37	3	27.79
	Gruplar İçi	10634.26	277	38.39
	Toplam	10717.62	280	
SANAT HOŞLANMA	Gruplar Arası	246.75	3	82.25
	Gruplar İçi	10407.38	280	37.17
	Toplam	10654.12	283	
SOSYAL YARDIM HOŞLANMA	Gruplar Arası	98.29	3	32.76
	Gruplar İçi	10546.79	276	38.21
	Toplam	10645.07	279	
YÖNETİM YET. BEK.	Gruplar Arası	477.91	3	159.30
	Gruplar İçi	8760.42	274	31.97
	Toplam	9238.33	277	
İŞ AYRINTILARI YET. BEK.	Gruplar Arası	384.65	3	128.22
	Gruplar İçi	6998.99	270	25.92
	Toplam	7383.64	273	
MEKANİK YET.BEK.	Gruplar Arası	1516.70	3	505.57
	Gruplar İçi	7842.69	270	29.05
	Toplam	9359.39	273	
DOĞA AÇIK ALAN YET.BEK.	Gruplar Arası	70.21	3	23.40
	Gruplar İçi	7208.75	277	26.02
	Toplam	7278.97	280	
SANAT YETKİNLİK BEKLENTİSİ	Gruplar Arası	89.18	3	29.73
	Gruplar İçi	5652.81	280	20.19
	Toplam	5741.99	283	
SOSYAL YARDIM YET. BEK.	Gruplar Arası	47.09	3	15.70
	Gruplar İçi	9248.26	274	33.75
	Toplam	9295.34	277	
KALİTE KONTROL HOŞLANMA	Gruplar Arası	487.71	3	162.57
	Gruplar İçi	7511.83	277	27.12
	Toplam	7999.54	280	
YAPIM ONARIM HOŞLANMA	Gruplar Arası	709.50	3	236.50
	Gruplar İçi	6987.66	277	25.23
	Toplam	7697.15	280	
KALİTE KONTROL YET. BEK.	Gruplar Arası	406.55	3	135.52
	Gruplar İçi	6537.88	279	23.43

	Toplam	6944.44	282	
YAPIM ONARIM YET. BEK.	Gruplar Arası	585.25	3	195.08
	Gruplar İçi	5767.26	277	20.82
	Toplam	6352.51	280	
SOSYAL BİLİM HOŞLANMA	Gruplar Arası	218.96	3	72.99
	Gruplar İçi	9401.91	277	33.94
	Toplam	9620.88	280	
SAYGIN İZLENİM HOŞLANMA	Gruplar Arası	148.96	3	49.65
	Gruplar İçi	15006.20	277	54.17
	Toplam	15155.16	280	
TİCARİ SİTEMLER HOŞLANMA	Gruplar Arası	581.93	3	193.98
	Gruplar İçi	11962.37	277	43.19
	Toplam	12544.31	280	
FİNANSAL ANALİZ HOŞLANMA	Gruplar Arası	455.55	3	151.85
	Gruplar İçi	8304.86	275	30.20
	Toplam	8760.42	278	
BİLİM HOŞLANMA	Gruplar Arası	504.14	3	168.05
	Gruplar İçi	11627.98	277	41.98
	Toplam	12132.11	280	
SOSYAL BİLİM YET. BEK.	Gruplar Arası	23.34	3	7.78
	Gruplar İçi	6822.99	278	24.54
	Toplam	6846.33	281	
SAYGIN İZLENİM YET. BEK.	Gruplar Arası	85.56	3	28.52
	Gruplar İçi	7635.64	277	27.57
	Toplam	7721.20	280	
TİCARİ SİTEMLER YET. BEK.	Gruplar Arası	203.19	3	67.73
	Gruplar İçi	4707.71	277	17.00
	Toplam	4910.90	280	
FİNANSAL ANALİZ YET. BEK.	Gruplar Arası	203.02	3	67.67
	Gruplar İçi	4105.89	274	14.99
	Toplam	4308.91	277	
BİLİM YET. BEK.	Gruplar Arası	361.26	3	120.42
	Gruplar İçi	7280.02	277	26.28
	Toplam	7641.28	280	

Ek 6.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU**Değerli Katılımcı**

İlgi envanteri geliştirilmesi ile ilgili olarak bu araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederiz. Elde edilen bilgiler yalnızca araştırma amacıyla kullanılacaktır. Lütfen aşağıdaki soruların hiçbirisi boş bırakmadan yanıtlayınız.

Yüksek Lisans Öğrencisi
Şengül İNAN
Çukurova Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Doç. Dr.
Ragıp ÖZYÜREK
Çukurova Üniversitesi
Psikolojik Danışma ve Rehberlik
Anabilim
Dalı

Cinsiyet: () K () E	
Yaş:	
Ailenizdeki Ortalama Aylık Gelir Miktarı:	
Yaşadığınız il : /	
Öğrenciler için	Yetişkinler için
Okul / Dershane / Üniversite Adı:	Mesleğiniz:
Alan / Bölüm Adı:	Halen çalışıyorsanız işiniz:
Sınıf:	Kaç yıldır bu meslekte görev yapıyorsunuz?
LGS ya da OKS'ye hiç katıldınız mı? () Evet () Hayır	Eğitim durumunuz? () İlköğretim () Ortaöğretim () Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora
ÖSS'ye kaç kere katıldınız? () Hiç katılmadım () 1 kez katıldım () 2 kez katıldım () 3 kez katıldım () 4 ve daha fazla sayıda katıldım	Bu mesleği ne derece severek yapıyorsunuz? () Hiç sevmiyorum () Az sevmiyorum () Sevmiyorum () Çok severek yapıyorum
Öğrenim gördüğünüz bu alanın / bölümün ilgi, yetenek ve diğer kişilik özelliklerinize ne derece uygun olduğunu düşünüyorsunuz? () Bana hiç uygun değil () Biraz uygun () Uygun () Çok uygun	

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı: Şengül İNAN

Doğum Yeri ve Yılı: Mersin 1975

Adres: Güzelyalı Mah. 8. Sokak Kamışlı Apt. Daire No:21 01170 Seyhan /Adana

Telefon:225 95 66

E-mail: sengul2002inan@yahoo.com

Öğrenim Durumu:

- 2002-2006** :Yüksek Lisans: Çukurova Üniversitesi;Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
- 1998-2001** :Lisans Eğitimi: Çukurova Üniversitesi; Eğitim Fakültesi,Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü
- 1995-1997** : Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sağlık Bilimleri Bölümü
- 1989-1993** Lise: Siirt Atatürk Sağlık Meslek Lisesi
- 1986-1989** Ortaokul: Taşucu Ortaokulu
- 1982-1986** İlkokul: Taşucu ilkokulu

Çalışma Hayatı:

- Ocak 2006** : Seyhan Labaratuar Sağlık Meslek Lisesi Adana; Psikolojik Danışman
- Eylül 2005-Aralık 2006** : Adana İl Sağlık Müdürlüğü ; Psikolojik Danışman.
- 1998-2005** :Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Yenidoğan Yoğun Bakım Servisi; ADANA ; Hemşire.
- 1996-1998** :112 Acil Yardım Servisi, ADANA; Hemşire.
- 1994-1996** :Haydaroğlu Sağlık Ocağı, ADANA; Hemşire.